

મુ.પ્રા. ૧૫૫૫લાઈ ૫૮૫ (૧૭૫૫૫ ૧૭૫૫૫)

સ્વીઝર, અભિપ્રાય, અપતોકનાર્થે

સંપાદન તરફની સાદર ભેટ

૧૭૩

સદ્ભાવના - ૭૨-૧૨ સુભેલસરી

૮/૭/૧૭૩

(શાદ્દલવિદીહિત)

ના મારે તુજ ભેટ, અક્ષિસ ન વા તારી કૃપા જોઈએ,
હું એવો નહિ રંક કે અવરની મારે દયા જોઈએ !

આવ્યો છું લઈ નગ્દ હાથ કરવા સોદો મને ભાવતો,
થા મારી, જન આ નિખાલસ તણી જે આદના જોઈએ.

જો તું દાન કરે મને, ભગવતી ! દે દાન હૈયાતણું—
હૈયું સાદ પરંતુ કાચ સરખું તે હોવું હા ! જોઈએ;

જેમાં જોઈ શકું મુહુર્મુહ તણી તરવીર ફેંકાયલી;
રાજા, ચોર લિયે હરી નહીં નહીં એવી મતા જોઈએ.

આપે તો શુજરાન આપ મુજને, મારી લઈ ખાતરી,
થોડા આપ દિનો વળી મુખતણા—ના વાસના જોઈએ !

તે મારી નથી માગણી તુજ કને સંકોચ જેતો તને
ઝાઝું જે તુજ પાસ હોય નહિ તો સદ્ભાવના જોઈએ !

—સ્વ. કવિ શ્રી પતીલ

આ વ કાર

સંપાદક

તટવર અંકલેસરી

ઇકલેસરી પ્રકાશન

ગુજરાતી કાવ્યક્ષેત્રે નવોદિત સર્જકોની
કૃતિઓનો અભિનવ સંગ્રહ

પ્રકાશક :— ગાંધીપ્રહ્લેન અંકલેસરી

ફતેગંજ, વડોદરા-૨

(ગુજરાત)

આવકાર

ક્ર.પા.૩૦૪
અમીન
(આવ)

૩૩૪૭

આવકાર

- સંપાદક : નટવર અક્લેસરી
- સર્વ હક્ક સંપાદકને સ્વાધીન
- 'આવકાર' સંગ્રહમાંની દરેક રચના માટેની જવાબદારી જે તે કવિની રહેશે.
- પ્રથમ આવૃત્તિ ૧૧, જૂન ૧૯૭૩
- આવરણ : વીરબાળા ન અક્લેસરી
- મૂલ્ય : ચાર રૂપિયા (૪-૦૦)
- પ્રકાશક : રાધાબહેન અક્લેસરી
અક્લેસરી પ્રકાશન
કુતોગંજ, વડોદરા-૨
- મુદ્રક : નટવરલાલ પંડ્યા
હાયમંડ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ
શીયાળાગ, વડોદરા.
- પ્રામિથાન :—
 - (૧) રાધાબહેન અક્લેસરી
અક્લેસરી પ્રકાશન
કુતોગંજ, વડોદરા-૨ અને
 - (૨) શિવ પુસ્તકાલય
કલામંદિરનો ખાંચો, વડોદરા.

આવકાર

આવકાર અને અભિનંદન

વ્હાલા ભાઈશ્રી,

નવોદિત કવિઓની જુદા જુદા અધારણમાં રચાયેલી કૃતિઓનું સંપાદન તમે 'આવકાર' નામથી પ્રસિદ્ધ કરી રહ્યા છો તે જ્ઞાણી આનંદ થયો. તમે ગુજરાતના અગ્રગણ્ય અને લગ્ન પ્રતિષ્ઠિત કવિના સંસ્કાર પામેલ સુપુત્ર છો, કવિ છો અને વર્તમાન કાવ્ય પ્રવાહથી સુમાહિતગાર છો એટલે 'આવકાર' જરૂર કાવ્યપ્રેમી જનતાનો હાર્દિક આવકાર પ્રાપ્ત કરીજ શકશે એમાં શંકાનં રચાન નથી. તમે ગુજરાતી ગદ્ય-પદ્ય સાહિત્યના અભ્યાસુ છોજ અને એ ક્ષેત્રમાં સારો પુરુષાર્થ ખેડી રહ્યા છો એ માટે મારા અભિનંદન સ્વીકારશો. તમારો આ પુરુષાર્થ ગુજરાત માટે આવકાર્યજ હશે શું છે.

રક્ષા પાકે,
શાહ આલમ રોડ,
અમદાવાદ-૨૨

તમારા
જમિયત પંડ્યા
ની અનેક શુભાશિષ

શ્રી નરવર અહંસેસરી મારા સહજત વડીલ મિત્ર કવિ શ્રી પતીલ ના સુપુત્ર હોવાથી એમને ઘણા વર્ષોથી હું 'ઓળખુ' છું અને એમની સાહિત્ય-રુચિ તથા દષ્ટિથી સુમાહિતગાર છું. કવિ શ્રી પતીલના સંતાનો પૈકી તેમણેજ પિતાની જેમ સાહિત્ય સેવા ગુજરાતી સાહિત્યમાં ચાલુ રાખી છે. અને પિતાની કીર્તિને યોગ્ય સાહિત્યિક કાર્યો કરવા માંડ્યા છે. તેમને જન્મથી જે સાહિત્યિક સંસ્કારો મળ્યાં છે તે હવે યોગ્ય રીતે અંકુરિત થઈ રહ્યા છે અને તે આનંદની ખીના છે.

છેલ્લા થોડા વખતથી આપણે ત્યાં ગઝલ તેમજ અન્ય કાવ્ય પ્રકારોમાં નવી રેનક અને સૌરભ દષ્ટિ ગોચર થાય છે અને નવો અવનવીન ફાલ સરળય છે, નવી કલમો વિહાર કરી રહી છે અને નવી તાઝગી પણ વરતાય છે. આ નવીન ફાલનો પરિચય કરાવવાના શુભ આશયથી અને નવી કલમોને પ્રોત્સાહન આપી આગળ લાવવાના હેતુથી શ્રી નટવર અકલેસરીએ ‘આવકાર’ સંગ્રહનું પ્રકાશન હાથ ધર્યું છે, જે અત્યંત આવકારપાત્ર છે.

સંગ્રહની કૃતિઓમાં ક્યાશ તો હશેજ, કેમ કે સંપૂર્ણતા મેળવવી તો જગમાં અશક્ય જેવીજ બાબત છે. પણ આગળ જતાં આ ક્યાશ દૂર થશે અને એમાંથી જ સારી કૃતિઓનો ફાલ મળશે એમાં શંકા નથી. જેમ મળશકા ટાણે પૂરો પ્રકાશ હોતો નથી અને તેમાં કંઈ ક્યાશ હોય છે પણ દિવસ વધુ ને વધુ ઊઘડતાં પ્રકાશ વધુ તેજસ્વી બને છે, તેમજ ‘આવકાર’ ની આ કૃતિઓની બાબતમાં શ્રદ્ધા રાખી શકાય કે ભવિષ્યમાં એમાંની કૃતિઓ દૂર થશે અને વધુ સુંદર કૃતિઓ આપણને એ સર્જકો પાસેથી મળશે.

આ દષ્ટિએ ‘આવકાર’ નું પ્રકાશન કરવાના શ્રી નટવર અકલેસરીના સાહસને હું અંતઃકરણપૂર્વક આવકાર આપું છું અને તેમને સદ્ગુણતા ઇચ્છું છું. ભવિષ્યમાં તેઓ પિતાનું નામ વધુ દીપાવે અને પિતા કરતા સવાયા થાય એવી શુભેચ્છા પણ અંતમાં પાઠ્યું છું.

૨૬ ઉત્તમ પાક સોસાયટી
કોલેજ રોડ,
નડિયાદ.

—પ્રા. ડૉ. ધર્મેન્દ્ર મ. માસ્તર
(મધુરમ)

ગુજરાતીના પ્રાધ્યાપક અને યુનિ.
માન્ય એમ. એ. તથા પી. એચ. ડી.
ના પ્રાધ્યાપક.

મારા તરફથી—

ગુજરાતના ખ્યાતનામ કવિ અને ગઝલકાર, મારા પિતાશ્રી સદ્ગત શ્રી પતીલના મને મળેલા અમૂલ્ય સા સંસ્કાર વારસાને આધારે નવોદિતોને પ્રોત્સાહિત કરવાના શુભાશયથી મેં “આવકાર” નું સંપાદન હાથ ધર્યું અને એમાં નવોદિત સર્જક મિત્રોનો સારો ઉમળકાભર્યો સહકાર હું મેળવી શક્યો.

પોતાની કૃતિને પ્રસિધ્ધ થયેલી જોવાના, નવોદિતોના આતુર નયનોના ભાવને આસાનીથી સમજવાનો પ્રયાસ શક્ય એટલા વધુ પ્રમાણમાં કર્યો હોઈ થોડીક અપરિપક્વ રચનાઓને પણ આવકારવી પડી છે.

જિગતા કવિઓની ઇંતેજરીમાં ધીરજ ઓછી હોય છે, એ સરળતાથી સમજી શકાય એવી વાત છે એટલે એવા મારા કવિમિત્રોની ધીરજને અંત લાવવા “આવકાર” ને ગૂર્જરીના ચરણે ધરતાં આનંદ અનુભવું છું.

‘આવકાર’ ના પ્રુફ તપાસવામાં ખૂબ ચીવટ રાખી હોવા છતાં કોઈક ક્ષતિઓ રહી જવા પામી છે તેનું મને દુઃખ છે. તે સાહિત્યપ્રિય જગત ક્ષમ્ય લેખશે એજ અપેક્ષા.

અંતે આભારી છું —

સૌ પ્રથમ મારા પિતાશ્રી સ્વ કવિ શ્રી પતીલના સંનિષ્ઠ મિત્ર તેમજ ગુજરાતના જાણીતા ગઝલકાર મુરખી શ્રી જમિયતભાઈ પંડ્યા (જિગર) નો શુભાશિષ પાઠવવા બદલ.

મારા અચપણથીજ મારા ઉત્કર્ષ પ્રત્યે જિંડો રસ લઈ રહેલા લક્ષ્યના યુવાન કવિ (નડિયાદ આર્ટ્સ કોલેજના ગુજરાતીના પ્રાધ્યાપક અને યુનિ. માન્ય એમ. એ. તથા પી એચ. ડી. ના પ્રાધ્યાપક) પ્રા. ડો. ધર્મેન્દ્ર મ. ભારતર (કવિશ્રી મધુન્મ) નો ' આવકાર ' ને આવકારવા બદલ

મારા પ્રત્યેક કાર્યમાં વડીલ તરીકેની અપૂર્વ મમતા બતાવી મારા ઉત્કર્ષમાં સદાય જિંડો રસ લઈ રહેલા મારા પિતાશ્રીના પગ્મ મિત્ર અને લક્ષ્ય જિજ્ઞાસાના રાષ્ટ્રભાષાના પ્રચારક તેમજ રાષ્ટ્રભાષાની ઉચ્ચ-કક્ષાની પરીક્ષાઓના પરીક્ષક એવા વિદ્વાન અધ્યાપકમુ. શ્રી વિજયપ્રસાદ ભટ્ટ (બિહુજી) નો અભિનંદન પાઠવવા બદલ.

કાયમંડ પ્રિન્ટરીના શ્રી નરુભાઈ પંડયા અને કર્મચારી મિત્રોનો કાળજીપૂર્વક પુસ્તકનું છાપકામ કરી આપવા બદલ.

શીવ પુસ્તકાલયના સંચાલક શ્રી જે. કે. શાહનો ' આવકાર ' ના વેચાણ કાર્યની જવાબદારી સ્વીકારવા બદલ. મોર્ડન બ્લોક મેકર શ્રી પુનેકરનો જોઈએ તેટલી ઝડપથી કવિમિત્રોના બ્લોક તૈયાર કરી આપવા બદલ. જાહેર ખખર આપનાર/અપાવનાર વ્યાપારી મિત્રોનો સહકાર બદલ. અંતમાં સર્જક મિત્રોનો, ' આવકાર ' ને સહાયતાથી આવકારી કૃતિઓ મોકલી આપવા બદલ.

નિર્જા એકાદશી, ૨૦૨૯

૧૧-૧-૧૯૭૩

નટવર અકલેસરી

સંપાદક : આવકાર

નટવર અકલેસરી

મારા સહુગત મુરખી મિત્ર કવિ શ્રી 'પતીલ' ના જયેષ્ઠ મુપુત્ર અને સાહિત્ય જગતમાં કવિ પિતાના સંસ્કાર વારસાની પરંપરા જારી રાખનાર શ્રી નટવર અકલેસરીના સાહિત્યિક પરિચયરૂપે કંઈક લખતાં આનંદ થાય છે.

નાનપણથીજ સાહિત્ય સર્જનના અંકુર દેખાડનાર આ કવિપુત્રે નૂનઅશ્રમ અને 'રાધારમણ' ના ઉપનામેથી સાહિત્યના વિવિધ ક્ષેત્રો અને સ્વરૂપોમાં સર્જન કર્યું છે. જન્મ ૨૪-૧૧-૧૯૨૭ માધ્યમિક મુધીત્રું શિક્ષણ વતન અકલેશ્વરમાં જ લીધા બાદ પિતાની

જેમ તેમણે પણ ચિત્રકળા ક્ષેત્રે સારી સિદ્ધિ મેળવી છે. એમનાં ચિત્રો 'ચેતન' આદિ સામયિકામાં પ્રગટ થાય છે.

કવિ પિતાની જેમ આ કવિપુત્રનું જીવન પણ ઝંઝાવાતો અને સંઘર્ષોથી સભર છે. તેમનું જીવન એક પુરૂષાર્થ અને પરિશ્રમનું પ્રતીક છે. કવિ પતીલના કૃત્યમાં જો કોઈએ સાહિત્ય સર્જનનો વારસો સાચવ્યો અને કંઈક અંશે જોભાવ્યો હોય તો તે આ શ્રી નટવર અકલેસરીએજ.

વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં અકલેશ્વરમાં ગુજરાતી કુમાર સાહિત્ય મંડળ સ્થાપીને તેમણે એ વર્ષ પર્યંત એના મદદમંત્રી તરીકેની કામગીરીય બજાવી હતી. આમ સાહિત્યપ્રીતિ અને અભિરૂચિ તો તેમનામાં વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી જ પ્રગટ થતી દેખાય છે.

તેમણે નવલિકા, એકાંકી ગીત, ગઝલ, બાળકાવ્ય અને રંગીયો રૂપકો સારા પ્રમાણમાં લખ્યાં છે અને તે જિર્મિ-નવરચના સ્ત્રી,

આરામ, સ્ત્રીજીવન, બીજ, ગુજરાત, ચેતન, નવરોઝ, વસુધારા, સંદેશ પ્રભાત-ન. સૌ., લોકસત્તા, જન્મભૂમિ-પ્રવાસી અને મુંબઈ સમાચાર જેવાં અનેક શિષ્ટ તે સંસ્કારી સામયિકોમાં પ્રગટ થયાં છે.

સાહિત્યનાં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં તેમણે જે સર્જન કર્યું છે તેમાં તેમની સવિશેષ સિદ્ધિ કાવ્યોમાં અને તેમાંય બાળકાવ્યોમાં દષ્ટિ ગોચર થાય છે. તેમની એ હથોટી એ ક્ષેત્રમાં પ્રશંસ્ય છે અને તે રમકડું, બાળકનૈયો, ચાંદાપોળી, ઝગમગ અને બાળજ્યોત જેવાં બાળ સામયિકોમાં પ્રગટ થયેલી તથા આકાશવાણી પરથી “ રંગ રંગ વાદળીયાં ” માં રજૂ થયેલી તેમની કૃતિઓ પરથી જોઈ શકાય છે. મુશાયરા અને કવિ સમેલનોમાં રજૂ થતી તેમની કૃતિઓએ અનોખી દાદ મેળવી જાય છે.

આપુને, ગાંધી ગઝલ ગુલઝાર, સુસંગમ, શૈયર્ગીત, સૈદ્ધાન્ત, વડોદરાના સારસ્વતો અને અગ્રેજીમાં Who's who જેવાં અનેક ગુજરાતી સાહિત્યના વિવિધ પ્રતિનિધિ સંગ્રહોના સંપાદનોમાંયે તેમની કૃતિઓ અને પરિચય સ્થાન પામ્યાં છે.

વડોદરાની સાહિત્યિક સંસ્થાઓ; કવિસંગમ, અનુશીલન અને વાર્તાવર્તુળના કારોબારી સભ્ય, તથા પ્રેમાનંદ સા. સભાના સક્રિય સભ્ય હોવા ઉપરાંત કવિ મિલનના કોપાધ્યક્ષ તરીકે એ વર્ષ પર્યંત સેવા અર્પનાર શ્રી નટ્વર અક્ષેસરી વડોદરામાં કલાક્ષેત્રે સેવા અર્પી રહ્યા છે તેમનાં વિવિધ સાહિત્યનાં દશ સંગ્રહોની હસ્તપ્રતો પ્રકાશનની પ્રતીક્ષા કરી રહી છે.

સ્વભાવે સાદસ અને શરમળ એવા આ કવિચિત્રકારની કૃતિઓમાં રંગીનતા, મરતી, ઊંડી અનુભૂતિ અને સંવેદનશીલતાના લક્ષણો દષ્ટિ ગોચર થાય છે. પ્રકૃતિ પ્રણય અને દેશભક્તિ તેમના કાવ્ય વિષયો છે.

આદ્યશતાબ્દીના સ્ત્રીસંમેલન, જનજાગૃતિ, કવિસંમેલન અને કાવ્ય-ધરા વિ કાર્યક્રમોમાં તેમનાં કાવ્યો, વાર્તાસાપો અને સંગીત રૂપકો પ્રસારિત થાય છે.

કવિપિતા રવ. 'પતીત્ર' ના જેવી પ્રકૃતિ અને સાહિત્યશક્તિના વારસદાર આ કવિપુત્ર સાહિત્યક્ષેત્રે વધુ સફળતા અને નામના મેળવે એવી શુભેચ્છા.

૨૬ ઉત્તમ પાર્ક સોસાયટી,
કોલેજ રોડ,
નડિયાદ. } —પ્રો ડૉ. ધર્મેન્દ્ર મ. માસ્તર
(મધુગમ)
ગુજરાતીના પ્રાધ્યાપક અને યુનિ. માન્ય
એમ. એ તથા પી. એચ. ડી. ના પ્રાધ્યાપક

પ્રિય ભાઈશ્રી,

નવોદિત સાહિત્યકારોની કૃતિઓનો અભિનવ સંગ્રહ 'આવકાર' પ્રગટ થઈ રહ્યો છે, જાણી આનંદ. હાર્દિક અભિનંદન. મારા સદ્ગત આત્મીય વડીલ બંધુ ને ગુજરાતના નિરાળા કવિના સુપુત્રમાં એમનાં સંસ્કારના બીજ અંકુરિત થતાં જોઈ હર્ષ ઉપજે છે. આશા નહિં, પણ વિશ્વાસ છે કે લેખિની દ્વારા હૃદયના ભાવોને મૂર્તરૂપ આપી 'આવકાર' માં આવકાર લઈ રહેલા-ભાવલોકવાસી મારા પ્રિય ક્ષત્રમ-કારોને સાહિત્ય પ્રેમીઓ અવશ્ય આવકારશે.

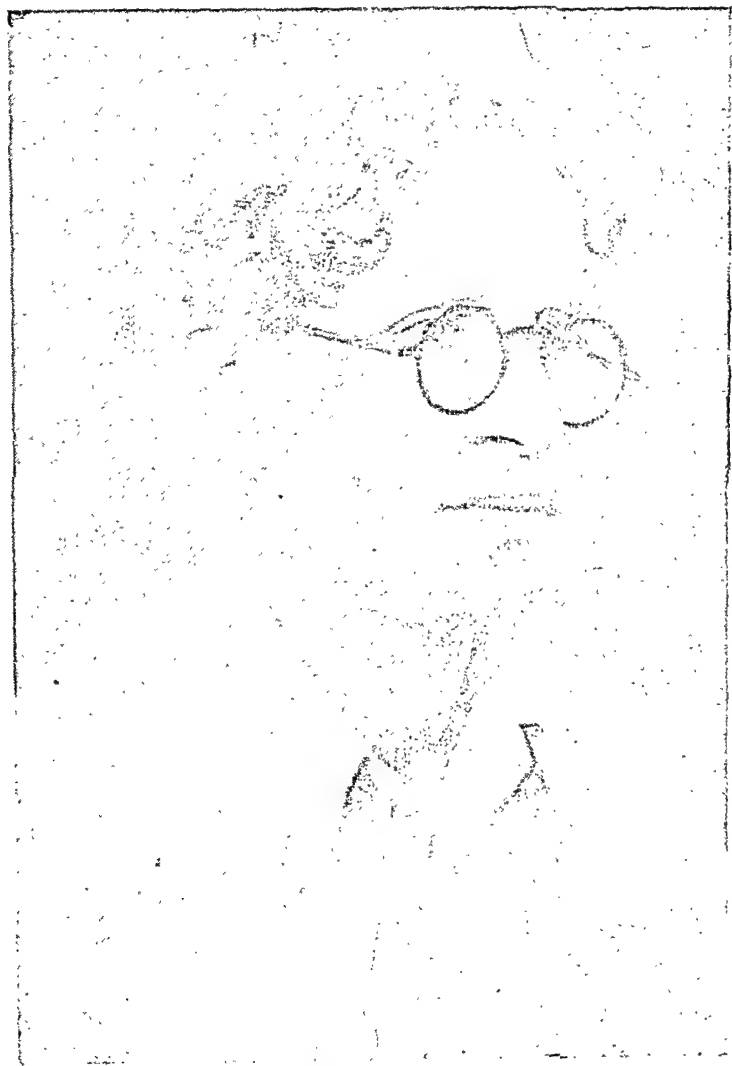
પુષ્પાબાગ, પાંકડ રોડીટ, } ગુભેચ્છક
ભરૂચ. } વિષ્ણુપ્રસાદ ભટ્ટ (બિન્દુ)

‘આવકાર’ ને જેઓનો આવકાર મળ્યો છે -

- ૧ કોકિલા દિવાન
- ૨ પ્રવીણ ન. શાહ
- ૩ ગંગાશંકર પંડ્યા
- ૪ મુકુન્દ વી. પંડ્યા
- ૫ ‘પ્રભુ’ પહાડપુરી
- ૬ ડેવીડ સોખડીઆ
- ૭ દલીયંદ શાહ
- ૮ શૈલેન્દ્ર હર્ષ
- ૯ ‘અતિથિ’
- ૧૦ ‘ઉન્નત’
- ૧૧ ‘સ્વદેશી’
- ૧૨ રાજભારતી
- ૧૩ કવિ રસરા
- ૧૪ મહેશ વૈદ્ય
- ૧૫ રશ્મિ ન. અક્કલેસરી
- ૧૬ ‘મુનીર’ ભરૂચી
- ૧૭ અશોક ધનામદાર
- ૧૮ જે. એમ. શાહ
- ૧૯ સ્વપ્નિલ સરવૈયા
- ૨૦ અ.વિંદ પટેલ
- ૨૧ પરેશ વિશ્વકર્મા
- ૨૨ ‘સમીર’ સોદાગર
- ૨૩ જગન્નાથ સુથાર
- ૨૪ શશીકાંત અમીન
- ૨૫ જયંતિલાલ ત્રિવેદી ‘જોગીન’
- ૨૬ પ્રા. ડા. ચંદ્રકાંત મહેતા
- ૨૭ ‘મરતાન’ બીલીમોરીઆ
- ૨૮ જયંતિ ઘોડાઇ

- ૨૯ કાન્તિલાલ ત્રિપાઠી ‘પડેળીવાળા’
- ૩૦ ચંદ્રપ્રભા વિજયકુમાર પટેલ
- ૩૧ ‘મયકશ’ ઔરંગાબાદ
- ૩૨ મહેન્દ્ર સી. શાહ
- ૩૩ યશોધરા હસમુખલાલ પટેલ
- ૩૪ નટવર ગિ. પટેલ ‘કલમી’
- ૩૫ પી. કે. પટેલ ‘કાણીસાકર’
- ૩૬ ડાહ્યાભાઈ પટેલ ‘નવરંગ’
- ૩૭ કુમુદ બી. ભાગવત
- ૩૮ હસમુખ ઠક્કર ‘અગત’
- ૩૯ વિજય ગઢવી ‘કલ્પનાથી’
- ૪૦ ત્રિનુ શાહ ‘ચંદ્રક’
- ૪૧ કું. જશુમતી વસાણી
- ૪૨ ‘નીરજ’ ગુજરાતી
- ૪૩ ‘દક્ષ’ વિસનગરી
- ૪૪ આર. બી. મોલીઆ ‘મજબૂર’
- ૪૫ અમૃતલાલ દવે
- ૪૬ જેઠાલાલ સી. પુરાણી
- ૪૭ જે. એન. વર્મા ‘પ્યાસા’
- ૪૮ ફેરિફ બી. ક્રિશ્ચિયન
- ૪૯ કરનુર પ્રજાપતિ
- ૫૦ ઈન્દુલાલ ભટ્ટ ‘ઈન્દ્ર’
- ૫૧ શરદ ઠક્કર
- ૫૨ ગુંજન ખરવાળિયા
- ૫૩ અરવિંદ મુદ્ગલ
- ૫૪ ‘પારસ’ પઢિયાર
- ૫૫ ચીમનલાલ મહેતા
- ૫૬ લાલશંકર પુરાણી ‘મિહિર’

વેદનાતા વિષ જોણે જીવનભર પીધા, સ્વજન માની સહુને સદા અમૃત દીધા
 એ મારા પરમ પૂજ્ય પિતાશ્રી કવિ સ્વ. શ્રી પતીલ (મગનલાલ.ભૂ.પટેલ)

જન્મ : ૮-૮-૧૯૦૫ મહાશિવરાત્રી. નિધન : ૧૮-૩-૧૯૭૦ શ્રાવણ સુદ ૧૧
 તથા પરમ પૂ. માતૃશ્રી સ્વ. અંબાલક્ષ્મીને અર્પણ-નરવર મ. અંબલેસરી

બલગારી હે કવિ તેં તો મૃત્યુને મંગલ કીધું,
કંચનવરણી કાયા ઉપર કદન ઓદી લીધું.
કવિ જીવન-મૃત્યુ ઝંઝાવાતે વ્રત અજ્ઞવદ લીધું
શ્રી ઘોળી ઘોળી જીવનમાં તહે વિષ હળાદળ પીધું,
પતીલને પુરો પરિચય પામું ત્યાં તો રૂસણું શાને લીધું !
હે કવિ તેં તો મૃત્યુને મંગલ કીધું.

સમ્પત્તિના અકંગ ઉપાસી કલમ ન અટકી તારી
બીપણુ થોગે જિંદગી ગાળી મૃત્યુ-મય પડારી
ચિર નિદ્રામાં પોદી તેં તો એકાંતનું અમૃત પીધું !
હે કવિ તેં તો મૃત્યુને મંગલ કીધું.

જયંતિલાલ વાટ વટારી સ્નેહલ દિવડે ' પતીલ ' તું રે આપ્યો !
ત્રિવેદી આત્મ અંતર શાંતિ માટે, શું હાથ પ્રભુએ આપ્યો !
' ભોગીન ' ચામત દેશે વિરાટમાંથી અમૃત જગને લીધું !
(ડોહ) હે કવિ તેં તો મૃત્યુને મંગલ કીધું.

*

x

નંતું કદ્યું કદી કો'એ નિધન કરુણાભર્યું,
નથાપી એ હતું સાચુ-અનિચ્છાએ મનાવતું.
સાદાર્થમાં જીવ્યા કિન્તુ રહ્યા સ્વમાનથી સદા,
પ્રતીતિ એ ચર્મ, છોડી શાળાની ' માસ્તરી ' તદા !
અવ્રતા કોળિયા માટે વલખાં જિંદગી લગી—
ક્યાં, તોયે ન લંગાવ્યો સ્વમાની હાથને કદી.
પ્રતો ને પુસ્તકો વેચી, લાંબજીએ કંઈ કરી,
ચણા ને મમરા ખાઈ વિતાવ્યા દિન કે કવિ.
મિત્ર ભાવે અરે ! કોઈ મદદે આવતું કદા,
તો તમે ગર્વથી કહેતા : ' હું તો ધનિક છું સદા !
ધન્ય હો એ જનેતાને, ધન્ય છે તમને વળી—
જ્યાં હો ત્યાં પણ એ રીતે સ્વમાને જીવજે, કવિ !
આવશ્યક

સ્વ. કવિ
શ્રી
પતીલ

ચિત્ર શાહ
' ચંદ્રક '

(અમદાવાદ)

ઓવારણા

કોકિલા હવાન

કુમકુમ અક્ષતના
થાળ વધાવો
માના સોહો

કુમકુમના ચાંદલાછરે..

કુમકુમ રંગલરી
ચૂંદી બધાવો

કુમકુમના પાડે
માણ પગલાંછરે..

મા કુમકુમવણી
તારા આગમન મારે કાર
મેં તો દીક્ષા

કુમકુમના અહવાહનછરે..
કુમકુમ અક્ષતના...

મા તારી કુમકુમ
રંગી મહેદી સોહાય

મારે આંગણે કુમકુમના સાથિયાછરે

ચૂડીઓના ભાતમાં, કુમકુમ રંગમાં
કોડીલી કનકાના કંકણછરે....

કુમકુમ અક્ષતના...
કુમકુમ થકી સોહો સોહાય ભાલે

માણ શુકન છે આજે કુમકુમનાછરે
હિરાડો કુમકુમ ને ઝોલો જય જય જય

ગગન ગોખે તારાં મેસણાંછરે...
કુમકુમ અક્ષતના ..

— x —

અમારું આગામી પ્રકાશન નમસ્તા આજ પદ્ધતિએ પ્રગટ થશે.
નવોદિત આંશાન્વિત નરણુ દત્ત મિત્રાને પોતાની શ્રેષ્ઠ રચનાઓ
સંપાદક-નરવર અક્ષેસરીને મોકલી આપવા રનેલભીનું નિમંત્રણ છે
આવકાર

સનમને

રશિમ ન. અકલેશ્વરી

(પરોક્ષ)

સનમ તુગરને પામયા સદાય
આંસુ ઘણા સારતો રહ્યો
ધરતો ખાલી જામ હોઠે
સદાયે અડાડતો રહ્યો

નયન ચાર કેવાં આનુરૂપતાં તુજ સંગ ખેલવાને કાજ,
પામ્યો ના તુજ પ્રેમ કદીયે પડતો સદાય પડતો રહ્યો
હોળી તો અમે સદાય દોડી, નજરે લાળી ના દિવાળી
હોઠે ધરેલો જામ અમૃતનો શાને એર વેરતો રહ્યો !
ઓ પાપણ હૃદયની પ્રિયા બહાલી, વજ્ર શા તુજ વેણે
મીણ શા મુજ દિલને સદાયે કારમેઝા કારતો રહ્યો
આઓ હતો તુજ આંગણે રશિમ આશા ધરી ઉરે ઘણી
વેદના વિહીન પિતે જાન સ્વપ્ન સદાયે મેવતો રહ્યો.

કહે !

—કોકિલા દિવાન

તુંજ કહે તને 'કહું' કે ના કહું !
મનના ભીતરની મારી એ ગત,
જાણે અજાણે ભંડારી રાખી.
જાની છપની કંઈક એવી વાત.
તું સમજે કે ના પણ સમજે,
તું માને યા ના પણ માને;
એક પણ દુનિયા મારી દિશે,
એક પણ તું જોજન દૂર ધસે.

આવકાર

યાનના મારી કેમ કહેવાશે ?
લાળી તુંને દૂર છંદગી ખાલી દિશે.
તુંજ કહે, કોને કહું, કોને ના કહું !
આવી રે મારા દિલની એ ગત
યાદ તારી સતાવે હર પળે,
મમતા મૂંઝવે તારી મને,
કંટક ભર્યા આ જીવન માંહે
તારા પ્રેમની સુવાણી છે હૃદય મને

૧૧

કલમને

કુંભુદ. બી. ભાગવત
(મુંબઈ)

નીરવ રાત્રી,
સ્થિર ગરોળી, નળ,
ટપક્યા કરે.

લીલ ઓઢીને,
પોઢયું તળાવ, જાણ્યું,
પંખીની ચાંચે

નિશા ક્યાંકથી
છોડે વેણી, વેરાય
તારલા આભે.

આવકાર

કલમ તું કદી અટકીશ ના
અવરોધ જિલા થાય ઘણા
તણખા વેરાય ગુસ્સા તણા
પણ રાહ તારો છોડીશ ના

કલમ તું કદી અટકીશ ના.

જુલ્મોને તું સહન કરજો
સત્ય કથા તું સદા વદજો
દાખમાં કોઈના રહીશ ના

કલમ તું કદી અટકીશ ના.

માર્ગ તારો મુરકેવ જને
છવવુંયે કદી ઝેર જને
હોય કોઈની સામે ઝૂકીશ ના

કલમ તું કદી અટકીશ ના.

તાકાત ઘણી તારી કને
તું અન્યાયને ટાળી શકે
સત્યનો રાહ જલ્લીશ ના

કલમ તું કદી અટકીશ ના.

છ

હાઈકૂ

રાજભારતી
(ગાંધીનગર)

કોરી ગાગર
ગોરીની કોડે, ભીનું
મનકું મારું.

આકાશ મધ્યે
તપે સૂર્ય, ધરમાં
ચાંદા ચમકે.

શ્યામ આભલે
થઈ તારકે ઝગે
રૂડા અક્ષરો.

મલકાઈ જશે !

નટવર અક્લેસરી

વડોદરા

તમ વિણ હૈયું તડપે મારું જીવન જરણ સૂકાઈ જશે
 આવીને દર્શન દેશે તો મુખડું આ મલકાઈ જશે
 ગર્વ કરો ના રૂપયૌવનનો એક દિવસ કરમાઈ જશે
 સમજવું તમને શી રીતે ! એ અનુભવે સમજાઈ જશે.
 ફૂર નથી આ કોમળ હૈયું લોખ ગુન્હાઓ માફ કરે
 સદા તમારો સાથ હશે તો દુઃખડાં સૌ વિસરાઈ જશે.
 ગીત પ્રણયના ગાતાં રહેજો છેડી ઉઝના તારોને
 જે વાદન બંધ કરી દેશે તો રાગ બધાં લોપાઈ જશે.
 રાત વિતાવી રહ્યોં વિરહમાં તારા ગણતા અક્લેસરી
 તારા ગણતા તારી પ્રતિમા દિલ પર કંડાગઈ જશે.

કાંટાળો માર્ગ

—નટવર અક્લેસરી

પકડ્યો છે પાલવ પ્રેમથી તો લાચાર બનશે નહિ
 મહોળ્લસ કરતાં કરી નાખી તો કોઈથી ડગશે નહિ
 કાંટાળો છે માર્ગ પ્રેમનો કાયર કદી બનશે નહિ—
 ખીલ્યો છે બાગ યૌવનનો કળીને કરમાવશે નહિ.

આવકાર

૧૩

વસંત ઋતુ

દેલ પર નેવાં રૂપ ધરીને
શણુગારો મનોહર સજીને
કેવી વસંતઋતુ આવી !
મહેકે સારું ઉપવન આંજે
મરત બનાને મયૂર નાચે
મરતાની દેલ પાણુ નાચે
મહેકે સૌના મનડાં આંજે
કેવી વસંતઋતુ આવી !
ધગતી મનોહર લાગે પ્યારી
રંગબેરગી ખીલી ક્યારી
ધગતીની સેડમ છે ન્યારી
ઋતુ લાગે ન્યારી ન્યારી
કેવી વસંતઋતુ આવી !
ભમરાના ગુંબરવ ભારી
હોળી સાથે ફાગને લાવી
હરિયાળી આદર બિછાવી
ચંદ્રિકાને કેરી સળવી
કેવી વસંતઋતુ આવી !

—ચંદ્રપ્રભા વિજયકુમાર
(વડોદરા) પટેલ
આવકાર

ચીસ

રાત્રિ અર્ધાની
ચીસ ભૂતાવળની
સાંભળી છે ?
સાંભળવી છે ?
મધ્યાન્હ ખડીવડાવે છે
નિંશીયને...

ધસતાં ગરનાં ગડાં
ખાવા ચાડિયાને
... ..વીંટી વળ્યાં છે
ચાડિયાના પિંજરો
પિંજરાઓના દગ,

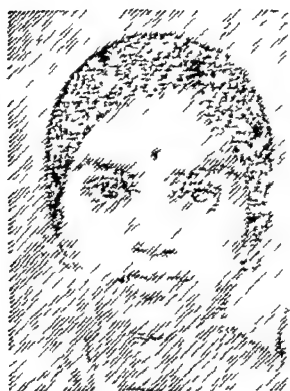
સ્મશાનમાંય ન માય.
કબરોમાં ન દટાયા
હોય એવાં છવિત
મૃત-દેહો રવડે છે.
ભૂતાવળ જગાવવા
કાં ?

કૂપથીય ઊડી —મોટી
આંખો લઇ.....
ટાલિયા અરણ્યમાં
ફેંદતા ફરે છે
કંઈક મળે તો ? !
આદમની ભૂતાવળ
ઓ રહેવા દેય,
તોય બસ ! રાખવા દો;
તોય બસ ! !

—કસ્તુર મા. પ્રભાપતિ

“ પ્રેમમૂર્તિ ”

જય બાંગલા !

આજકાલ દિન હું બહા મહાન
જય બાંગલા જય હિંદુસ્તાન.
હિંમતમે આગે બદલે વાલે
હમ ન કિમીમે ઉરને વાલે
મર્મર્પણ આનશરતી કરકે
નિયંત્રીત ચલે શસ્ત્ર કાઢકે
હારા ભુંગારી બૂઝા હું ભાન
રિકાતે આઈ યાદ્યાદી શાન
જય બાંગલા જય હિંદુસ્તાન
મિયાં બૂઝોને ખો દિયા ભાન
સાગે બાંગલા કો દિયા વેગન
તેરફ દિનને દુશ્મનકા હાકર
બજા મહાબકો તાર પહનાકર
ઈન્દીરાજીને કિયા ખૂબ દમાક
જય બાંગલા જય હિંદુસ્તાન
યશે, ગાગાજ હું સાગે દુશ્મન
ના સમજ શકેગે હિંદુ મન
સાગે જગમે ન રહા સ્થાન
જય બાંગલા જય હિંદુસ્તાન
—યશોવંશ હસમુબલાત પટેલ
આવકોર વડોદરા

વ્યથા—

નથી સરેવાતું
નથી ગહેવાતું
નથી કહેવાતું
શે ! અનરવાળી
ન શકે વહી !
નથી સમજતી
નથી કળાતી
નથી મનાતી
મનને સતાવતી !
ને નથી વ્યથા
નથી વિચાર
કે નથી વાળી
તો શાને છવન
ખાલી ખાલી !
નથી હસાતું
નથી રમાતું
નથી રંગતું
શાને ગલ થાકી
ગા દોડ દોડી
—કોકિલા દિવાન
—☆—
ખીજી સોખન ? ! !
“ તમન્ના ”
રચનાઓ સત્તરે
મોટલી આપો

તૌબા કરીને પી

‘મયકશ’

ઓ
રં
ગા
બા
દ

બહેક્યા વિણ બહેલીને જરા ઠામે દરીને પી,
મુરાની આગરુ પીનાર છે ધનજત કરીને પી.
સુરાલયની રસમ છે, જામ કોઈને ધરીને પી,
ન કર ફીકર, ન લે કોઈ તો સાફીને રમરીને પી.
વગર પીધે થશે બેહોશ જીવન-શ્વાસ કંધારે,
મળે થોડી તો થોડીથી હૃદય તારુ ભરીને પી
અગર ના આવડે પીતાં તો છોડી દે મુરાલયને
મુરાની જીંદગી પર જાન આપી દે, મરીને પી.
ખુદાઈ કામ કરતાં જો જગત રોકે તને તો તું,
ઉઘાડે છોગ આખાએ જગતને છેતરીને પી.
નથી અધન તને કોઈ સમય કે સ્થાન સાધનનું
હૃદયથી નિત પુરા પ્રજ્ઞાંડને તું આવરીને પી
પીવાની રીત એવી હો કે આવે કેક સાફાને,
જરા ઉમટે. મુરાના નામથી તૌબા કરીને પી.
રહે “મયકશ” અધુરી પ્યાસ જેની પ્યાસ સાચી હો,
રહે ખાલી સદાયે જામ એ રીતે ભરીને પી

તે પહેલાં

પ્રસ્વેદનાં નખથી
વિધિની ચળને
અંજવાળતો આ પુરુષાર્થ
કદાચ
એક દાણુ પછી (વ્યતીત દાણુ ન જાણે તેમ)
આળસના અધ પોલાણમાં બેસી...
બપોરે ને, સાંજનીના ક્રોધ રૂપે બહાર કરે
ને...
તે પહેલાં,
હું

‘પ્રભુ’ પહોડપુરી

મોડાસા સાંજનીને, બપોરની નમ્રતા રૂપે બહાર કરી
ચૂંક્યો હોઠશ

પનિહારી

કોલિલા દિવાન

પનિહારી રે પનિહારી

ઘેડે ભરે પાણી, ઘેડે ભરે પાણી;

જાતી વાટકડી રે જાતી વાટકડી

પનિહારી રે...

જળને રેલાવતી યૌવન નીતારતી;

નારો ઘડો જલકાય મુખડુ મલકાય

પનિહારી રે...

ધાયણ મન ને રંધ ચૂવે ચૂંદડી

ઝરમર ઝરમર ઝરતું રિલકું,

જમ જમા જમ

પનિહારી રે...

આવાળના વાદળે વર્ષાની રમઝટ,

તું અંગ મરોડે, ત્યાં પાયણ

જમ જમા જમ

પનિહારી રે...

મદમાતી કંકરાણી ધનણી ધુન્નવતી,

ભીંજ્યું ભીંજ્યું રૂદિયું, મહીં

રહુકયા મયૂર થન થન

પનિહારી રે...

કાળે ઘડો, માથે ઘડો, હેડે લલચણ,

કુવા ને કાંઠે જલકયાં કળણ,

કટિમેખણે ને કમળે ખર્ચા મોતી

પનિહારી રે...

એક આશ

સ્વપિતલ સરવૈયા, અધૈવાડા

ખિલ્યા છે ફૂલ ઉદ્ધતના ચમનમાં આપ આવોને
 મહેકે છે વદાની ખુશ્ખું સુમનમાં આપ આવોને
 ખિલ્યો છે ચાંદ પૂનમનો હવાનો સાથ છે પ્યારો,
 રહ્યા ચમકી સિતારાઓ ગગનમાં આપ આવોને.
 લઇને આશ એકો છું તમારા આગમનની ને
 જલાવ્યા છે દિપક પણ ઉરસદનમાં આપ આવોને
 ચક્રાની છે સમયની સાથમાં મેં નાવ જીવનની
 લગાવ્યા છે ઘણા દાગોં જીવનમાં આપ આવોને.
 સળવી કુદરતે રંગત સુદાની સૃષ્ટિમાં ને મેં—
 બિછાવ્યા છે હૃદય પુષ્પો આંગનમાં આપ આવોને.
 ભલા થાઓ નહીં એ દર્દ અમોને યાદ આવીને
 જીગરનો પ્રેમ છલકે છે કવનમાં આપ આવોને.

થોભો અહિં

—મહેન્દ્ર. સી. શાહ મલાડ.

થોભો...અહિં પલ્લભર મારી કથા માટે
 કે...કેવા પાત્ર પામ્યો છું, રાતો રહ્યો છું.
 તમને હૃદયથી શુદ્ધ સોના સમા જાગ્યા
 તપાવી રહ્યો છું દોરતો મુજ દિમાગને.
 હતો કેવો જમાનો એ ખંડેરનો જુઓ,
 ભરાતા'તા ભંડાર જ્યાં અધકાર ભરાયો છે.
 પૂર્ણ નથી થતાં એ અરમાન શા કામના ?
 નજર માંડી ના શકે એ ઊંચા મિનાર શા કામના ?
 મુજને શાંત સમજનારાઓ...અંગાર બન્યો છું હું
 ડરતા નહિ જવાળાથી હૃદયે લાવા પીગળી રહ્યો છે.
 હિસાબ મારો માગનારાને ખચર ક્યાં છે...
 ચૂકતે ક્યું છે દેવું...મોત યાદી છે.

મારા ઘરમાં -- કોકિલા દિવાન

આ આવીને પડેલો,
ખીડેલો નયને,
મિત્રોથી છૂટેલો
હસતો, એકલો !...

ગૂજરી ગયલા કોલાહલને વાગોળતો,
સૂરીલો ખડખડ માણતો શરાબી પ્યાલે,
મૂતેલો અલી,

ગત પળોની દુઃકે આરામતો...
અંધ આંખે આ ક્ષણે મરી ચૂકેલો...
નયન રડી પડ્યા...

ગિયારો દુઃ મરી ગયો ને ?
માનવ કીડીયાડ ! સ્વજન કનેડી !
હવે દુઃ સૌ અંધા મલી,
હવે દુઃ એકલો નથી...
વરસ્યા આંસુ ? હવાની ખીનાશ છે
હવામાં આવકાશ છે.

છેલ્લી પળ ! કાષ્ટવત્ કાયાને સંગાથ છે.
નરીખતે સાથ છે.

સૌ સંજે જવા નીકળેલો દુઃ,
મને લઈ જનારાઓ! આ પળે મૂતેલા કળ્પરમાં-
આલી નીકળેલા મુઠ્ઠી સૌ મને
એકલો દુઃ અલી !
મારા ઘરમાં ફરીથી !
એકલો !

રેતી પર નામ -- રાજભારતી

રેતી પર નામ તારું ચીતર્યા કરું !

દયિની ભરતીમાં ઊછળે છે આભ,
હું તો વાયુની દહેર થઈ ફરક્યા કરું !

રેતી પર નામ તારું ચીતર્યા કરું !

દૂધતા સૂરજનાં તેજ વહી આવે ને

આંખો તો થાય મારી રાતી,

હેલારે હેલારે નાવ સરી જાય

એની પાણીમાં પગલી અંકાતી.

ક્યારેય સુણાય નહીં એવું એ ગીત

કોઈ હજવેથી જાય છે ગાતી.

ખીસતી પૂનમ તોય ઓટ થઈ

મારાથી વેગળો ને વેગળો સર્યા કરું.

રેતી પર નામ તારું ચીતર્યા કરું !

એતર વચ્ચે	કા'નને હોડે
ચાડિયો, એતરમાં	મુરલી છેડે ગાન,
ચકલાં ફરે.	રાધા તું આવ.
તમરાં ગાય	ભરેલ ગાડું
રાત્રિ ગાન, ને રાત્રિ	ખરાબ રસ્તે દોડે,
ગળતી જાય,	ખખડયા વિના.
ગાય બિચારી	મંગલ ગાન
હોડી ગમાણેથી, તો	ગાઓ આજ પ્રીતમ
સીધી વાડે ગૈ.	રણ સિધાવે.

નવર. ગિ. પટેલ 'કલમી'

Back Waters of Kerala

સરસર સરસર સરતી જાય,
જળતરંગે તરતી જાય, રે,
નીલરંગી મારી હોડી માંય
મુજ મનહું ગીત ગાતું જાય...
છાયું ઉપર ગગન વિશાળ,
ખળખળ નાચે નીલા પાણી,
ચોમેર દિસે વૃક્ષની છાંય,
ગાજે અંદર નાવિક વાણી....
રૂમઝૂમ સર્પાકારે વહેતા,
કેરળના એ જળરેલા,
નદી ઝરણું નોખી છટા,
થેરી નારિયેળીની ઘટા...
કૃપિકારની માદક નજર,
સૌમ્ય શીતલ મલય પવન
હરિયાળી ધરતીના અંજન,
જળવારિના ખળખળ ગુંજન...
જાય છે રે જળરાશી દોડી,
શહર સમંદ્ર જાંવ જોડી,
એક એકથી થેતે અનેક,
સમતા જઈ પણે સાગરપટ...
તટે તટે આંહી મંદિર વસે,
કેરળ ભૂમિ અહ્ભુત દિસે,
મૂડી માઝા પ્રકૃતિ હસે,
હરિયાવ દિલ માનવ અહીં વસે...

—કેરિલા દિવાન

આહવાહન

અણુવિક્રમી હું કોમળ કળી,
પરાગ સભર સૌરભ ભરી,
ગુનગુન ગુનગુન મુતી ગુંબરવ,
મદભર ભ્રમરની મીઠી કેલી...
ફેલાતી મમ સૌરભ રેલી,
આહવાહન હું દેતી ભોળી...
પુખ્તે પુખ્તે ભમતો રે ખાલી,
પડી રે અહી મદભર જોળી...
ના ઠેલીશ, ભ્રમિત ભ્રમર,
લઈ જા સત્તર એના લહાણુ,
અપુરું તુજને અંતરથી આજ,
અણુમોલ યૌવનના રે વહાલ...
ક્ષીણ થાતા જશે યંધન,
પલટાશે કાયા બની જર્જર,
અસહ્ય વૃદ્ધત્વ કરવું સહ્ય,
ભૂટવા દે જ્ઞેયનની પળપળ...
ચતુર ચંચળ ભ્રમિત ભ્રમર,
રસાસ્વાદ લેતો કરે ભ્રમણુ,
ઠરી ન ખેસે એકજ ઠામ,
લઈ જા આસ્વાદ ભર્યો છે જામ...
છે આહવાહન તુને અનેક,
વનવનમાં ખાલી બહાર,
કળી કળી કીલે મુરકાન,
રે! દેજને રંગ એકાદી કાણુ!...

—કેરિલા દિવાન

લુહારણ

-શાહ દલીચંદ

દિવાળી દીપ જ્વળે પોંચ્યા જ્યાં મધ ગ્રાહમાં
મુણ્ડો મેં સાદ કો એવો ચિત્ત માડું હરી જતો
ગમ્મરા મિષ્ટ રાગો કેં ચૌટામાં ગાજતાં હતાં,
રેડિયા, ફેરિયા સાથે લિખારી ગાજતાં હતાં,
એમાંથી યાદ છે એવો દિલ્લે ધુમરાવતો,
લેવા છે સાણસા, તાવા, એવું મીઠું ટુકારતો
લુહારણ ફેરે ચૌટે ટ્રોડા ગોર ગગનવતી,
અનોખી ભાત પાડીને ઘમ્મર થેર ઘાઘરે.
ઉભા'તા મોરલા એના કમખામાં કળાયલ,
પહેર્યા'તા ચાંચિયા જોડા, માથે ખોર મુલાગનું
છટાથી ચાલતી કે'તી લેવા છે ચીપિયા તાવા.
દરયો દીપકના ભૂલી, ખીલી વૃક્ષે કળી કળી.
ભૂલી સાથ સખી કેરો દેખી રહ્યો હું ખલાવરો.
વીણીને દેવપૂજના ફૂલ લીધા કરી કરી
લાધાં ફળ અને મેવા અત્તર ગંધ રૂચતાં
કિંતુ યાદ નહીં ખીજું : લુહારણ છટા ભરી
આગ્યા ગાડી કરી થેરે મધરાત થતાં થતાં
ખસી ના કિંતુ દિલેથી છટા ભરી લુહારણ
ઝાંખી, એની છખી સામે શોભા દીવાનખંડની
દરયો ભુલાવતી ખીજ કે'તી હ્યો સાણસી, તાવા.

ગમે છે

-રશિમ. ન. અક્લેસરી

તુજ નયનરમ્ય પાંપણના પલકારા મને ગમે છે
ગુલાખી ભર્યા ગાલે પડતા ખંજન ખૂબ ગમે છે
સનમ પરવાળા શા તુજ ઓળખે ચુમીને સદા—
તુજ શ્વાસ મહીં મુજ શ્વાસને પણ સમાવું ગમે છે.

પિયુને સંદેશ

બહારી બહારી તું થઈશ મા
 રે બહારી !
 બહારીની વાટડી જોઈશ મા રે !
 બહારો જોહો છે પરદેશ,
 બાંધી હેયું કેરી હેલ;
 મરે પપીહા એને રે દેશ
 ગાંઠે પ્રીત્યુંના લઈ સંદેશ;
 હું તો ઓછી ઓછી થાઉ
 ઓ ! મારા મનની પાગલ માત,
 મારા દિન જાય જાય રે દવસાં
 બહારાની હું રે વિજોગણ !...
 રાતડી અભાગણ નીંદરં વેરણ,
 વેળ્યુંને પૈંડે પિયુ રણકે મીટડી,
 સીમને સીમાડેથી બપોર વળી,
 તણાને જાંચડી દોળિયે ઢળી;
 પ્રીત પિયુનાં અંજન આંખે,
 નૈનુનાં અમી ટપ ટપ ટપકે;
 પિયુ પરદેશ, પારેવાને પેલે પાર,
 ખેતરે ને હુંગરે, સરવર ને ફૂલે,
 વનપડે, ઝાડઝાંખરે જઈ કહો,
 જઈ કહો જઈ કહો !
 કંટક શયે શૂળ ઝાંઝેરાં...
 કોકિલા દિવાન

પ્યાસ

પ્રેમમાં
 પાગલ
 દિવાનો.
 લાગી પ્યાસ
 ને
 ચાલ્યો
 ભર દરિયે.
 આગ
 અને
 પ્યાસ
 બુઝાવવા
 ને
 છતાંય
 અતૃપ્ત
 સદાયે
 રહ્યો !
 ના પામી શક્યો
 એકાદ
 બુંદ
 ચાણી.
 ન છીપાવી
 શક્યો
 પ્યાસ દિલની !
 —અતિથિ

હો દુઃખિયારા ! હો દુઃખિયારા !

શ્રીમનલાલ મહેતા
અમરેલી,

થંથી ના વળે નેઈ દુઃખના દરિયા
હો દુઃખિયારા !

સ્વાર્થાં જગતથી લેશ ના હરજે,
મક્કમ રહી માર્ગે ડગલાં ભરજે
પગલે પગલે છો અગનનાં તિખારા
હો દુઃખિયારા !

માયાને મોહ ના ખન અધીર,
મનડાંને ટોક ના ડગ લગીર,
ભમી ભમીને છો ન મળે સહારા
હો દુઃખિયારા !

રઘુદાનો સમુદર તિખો તરખાટ,
સકંભે માયાનો ઘડે છે ઘાટ,
ઘાટમાં ભૂલથી આ કરજે ઊતારા
હો દુઃખિયારા !

ભટકતો ભૂલીશ ને જીવન લગાર,
અસંતોષની આંધી ને ચડે ભેમુમાર,
સિદ્ધાંતની કેડીએ કોકળ સથવારા
હો દુઃખિયારા !

વૈરાગ્યની પછી હોય શી જરૂર એને
ને એ સંસારના કાર્યમાં મરત હોય તો.
એ જગતથી વધુ વ્યથિત હોય છે, ને
વૈરાગ્યમાં કોઈ વધુ આસક્ત હોય તો.

શ્રી જરૂર
“પ્રભુ” પહાડપુરી

સગનનાં ગગનની નગીરી એ આખિ
 સગનનાં ગગનની નગીરી એ આખિ
 ગગનના ગગનના સંગાઈ ગય આખિ
 પ્રતિ સર્વશક્તિની ગંગાઈ ગય આખિ
 ગગન ગંગાઓનાં આવાઈ ગય આખિ
 સમુદ્ર તરંગે તરી ગય આખિ
 મલના મલકનાં ખૂયો ગય આખિ
 નગીરી નિયાનાં શૂંટી ગય આખિ

આખો

ગયની

કો
 કો
 કો

ભલા

ન

હિ

રૂ

કેડીલા

દિ

વા

ન

ડીન ડીન ડીન ડીન ડીન

હસ યોરો.

તીન તૂનિ માર્ગ.

સંગીની સલામ.

પરદેશી પગડીયું.

વધુયંબો વાડપવાડ વાડેડું તરો.

સયંબે કંઠાસપટુ સચિવન તાનું

અખંડ જવાદર સંગ.

ભારત રત્ન જવાદર

તું ને તારી પર્વતો:

સડીદિયો

નેડ સોગાદ, અવનવા પોચાકે,

દિવાનખાનું બેન્ટેડેડ દોડ

કેમે ચકાચકો વિદેશીઓની સંગ,

અંકાયકો પરદેશ સરની કાંખીયું,

માન મર્ત્યો તારો

કુટુંબ કળીકા સંગે તું

દા કથેજ તું

બચપન, જીવન, અંતિમપળો તારી
 ઝાંઝિસ, અબ્યાસ ખાંડ
 છેલ્લે તારું શયન ગૃહ
 ટેબલ ખુરશી તરા ચરમા-

પલંગ, પેન, પુસ્તક, પોશાક ઘડિયાળ, સપાટ-
 તારા આવાસની ઇંટ ઇંટમાં છે જવાહર !
 બોલે છે જવાહર નંગે છે જવાહર !

તારું હાસ્ય ને હસ્તધનૂત
 હમણાંજ તું આવશે !

ને હું ને તું.

તું તુંજ જવાહર.

ભારતનું રત્ન.

લાખોનો લાડિલો

ટન ટન ટન ટન ટન

પાંચ ટકોરા.

સંત્રીનો અવાજ,

બાંધ થશે દરવાજા મેમોરિયલના.

પ્રવેશ નહીં મળે, નહેરૂ આવાસમાં.

ઝગઝગે સૂરજ એજ હજી દિલ્હી ઉપર.

ખુંદ ખુંદમાં તારી રક્ષા વિભુતિ,

ધરતીની સોડમ ભીની છે હજી.

તારો આવાસ ! સૂમસામ !

આમજન વિમુખ તું !

આવડી શી જલ્દી ?

હા ! તું ચિર નિદ્રામાં પોદી રહ્યો છે ?

—કોકિલા દિવાન

તલાવડી તળા તરે
 મનોરમા મુસંગમાં
 દુઃસાધ્ય સૌખ્ય માણુતો
 હતો ઉમંગ અંગમાં
 હતા રંગેસ સ્વસ્તિકો
 નભે સુરમ્ય રંગના
 હતો રવિ કિશોર ને
 શુભી હતો ઉમંગમાં
 ગંગાનમાં આમ ચાલુનુ
 આખું છે યુગો યુગ
 સદા સનાત કોઈની
 ખુશી તથી ન્દી ટી

ત
 લા
 વ
 ડી
 ત
 ટે
 સાં
 જ

વિચાર તત્ત્વજ્ઞાનનો સનાય આ અંદરે
 અને હું ધ્યાન મગ્ન શો રહુ નિદાણી અંધરે
 તરી રવિ તરે ચરંત સારસોની નેહલી
 અને તરી અગોળથી ખુગોળ નેજ નેહલી
 ખંજ ખમો મીસારી ગી ડિયાળી હતી ચરણ
 પુરાણથી પ્રસિદ્ધ છે એ એકબંધુ કિશોરણ
 જે આજ હોત વાદ્દીકિ તો કેટલા થતે ખુશી
 કાચ સારસાચણુ રંગેત એ રવિ તરી
 સાંગના સનાની હતી સહેર સહેરતી
 સુનેસ ભાવ ડિના અનેકને ગંગાળી
 સનેટી શીલા સમગ્ર સંવિદ્ય વિદાય થઈ
 અને ચરંત સારસા તળા એ નેહલીય ગઈ
 ઉગ્યા શ્યાંકિ એમ માંડી ચર્ચરીની સાથમાં
 શીથી અમેય વાટ એકમેકના સંગાથમાં
 -અમૃતસાહ દયે. વાણીસાવાળા.

ચંદ્રનું શું કામ છે !

પ્રવીણ. ન. શાહ પાઠરા.

ચંદ્રિકાને જોઈ કહો છો ! ચંદ્રનું શું કામ છે ?
નાદાન છો ! તમને શું ખબર ! ચંદ્રનું શું કામ છે ?
તડપતા પ્રેમીઓને પૂછો, ચંદ્રનું શું કામ છે ?
આકાશથી ગળતું શીતળ ચાંદનનીનું જન્મ છે.

પાક મુસલમાનની ઈદનેા એ પવિત્ર પયગામ છે
પિયુષેલીને પૂછો ગ્રાથના ચંદ્રનું શું કામ છે !
શ્રી રામનેયે જુઓને ચંદ્રનું કેવું કામ હતું !
મામુમ બાળકે સમજે છે એ મામાનું ગામ છે.

હથેળીમાં ચાંદ બતાવવો એ માનવીનું કામ છે
ઉપકારી છતાં બિચારો ચંદ્ર કેવો બદનામ છે !
કરોડો સિતારા ન કરી શક્યા રોશન રાત્રિને
એ સિતારા મહીં સમજી લો ચંદ્રનું શું કામ છે !

કાળાશને ગળે લગાવતા ચંદ્રનેા પયગામ છે;
શાંતિ માટે શહીદ થવું એ વીરલાનું કામ છે.
યુગોથી પ્રતિદિન વધતો ને ઘટતો રહે આકાર
કાળી રાતનેય ગ્રોપ દેતું એ અનોખું ધામ છે

જગતના સૌ જીવોને પળતોયે ક્યાં વિરામ છે;
પોદોડે સુખચેતથી ચંદ્ર સૌનેા આરામ છે.
અગન હોવાથી તમને ચંદ્ર લાગે છે આગ જેવો
ઠંડક આપ્યા સિવાય બીજું ચંદ્રનું શું કામ છે !

“દહાડે છે ચાંદનીથી, પારકાથી પ્રકાશે છે—
કહાંકિત છે” ચંદ્ર પર એવો આપનો ઈલજમ છે.
ઉછીનોય કોણુ જોરવે છે તાપ સૂરજનો જગમાં
ખુદ બળીને ઠંડક આપે કર્મચોગી નિષ્કામ છે.

અમાસની રાતનેય પૂછો ચંદ્રનું શું કામ છે ?
 લૂંટી લો શરદ પૂનમે ચંદ્ર, નશીલો બેદામ છે !
 ચાંદની રૂપે ટપકતો ઈશ્કનો રૂપેરી જન્મ છે.
 માથાકા ભલે ચકોરી હોય ચંદ્ર ક્યાં ગુલામ છે ?

ભલે ખીડાય કમળ દિવસનું સાંજની આંખમાં;
 પોયણી વડે રાત્રિ ખોલવતી ચંદ્રનું કામ છે.
 ઊર્મિભાવે સૂરજે શેક્યું તે રહેજ દારી ગયું;
 આકાશના ફાટેલા હૃદયનું ચંદ્ર નામ છે.

હળાહળ ન ઇશ્વતા વ્યાઘ્રગતાથી તાંડવ ક્યું
 તે નિલકંઠના શિરે શાંતિ કાળે ચંદ્રનું કામ છે.
 સ્વદેહે વિષ સમાવનાર શિવની જટામાં રહી
 પુનિત અમૃત ગંગા દેલાવતી ચંદ્રનું કામ છે.

સ્વાતિ નક્ષત્રે મોતી ખીજ દેવા, ચંદ્રનું કામ છે.
 મરતીમાં આવે તો સાગરનેય ડોલાવી દે છે
 મહાસાગરેથી આંદોલન કરવું ચંદ્રનું કામ છે
 પ્રવીણ, ભલે રહે નભમાં, અહીં ચંદ્રનું શું કામ છે ?

—X—X—

સૂરજની હથેળીમાં સરકી જાય તડકો
 પછી રેતના કણેકણમાં ભળી જાય તડકો.
 ભર અપોરે સીમ મહીં વૃક્ષો ઉપર
 ચૂપચાપ આવીને રોજ બેસી જાય તડકો.
 છાંયડાની નાવડી લઈ ક્યારેક અહીંયાં,
 ક્ષણેનો સમંદર તરી જાય તડકો.
 નભને પીઠ પર લઈ સમયની શોધમાં,
 પક્ષીની પાંખો સાથે ઉડી જાય તડકો.
 ઝરણાં સાથે રૂઝળતી વસંતોમાં ‘નીરજ’
 કોઈના સ્મરણ રૂપે આવી જાય તડકો.

તડકો

‘નીરજ’ ગુજરાતી.
 લુણાવાડા.

આ શ્વાસમાં વિશ્વાસથી હુંયે ઉદાસ છું.
 ખોટા ક્યાં વિશ્વાસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 કવન થવા મથે હૃદયમાં ઉર્મિઓ ઘણી,
 એ વણકથા ઉદ્ધવાસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 મહેદ્દિસ તમારી આવતા આવી તો હું ગયો,
 આ ડોળના ઉગ્મસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 ફૂલો અહીં સજેલ છે આ કાગળ બધાં,
 કૃત્રિમ ઘણી મુવાસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 ક્યાં બોમ ને ક્યાં ઘર ? મને કશી ખબર નથી
 ક્ષણિક અહીં નિવાસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 કોને ગણું હું પારકાં ? કોને ગણું સ્વજન ?
 દુનિયા તણા સહવાસથી હુંયે ઉદાસ છું !
 ખબર ન'તી કે માનવી થાવું, હશે સગ્ન,
 ઇશ્વર તણા રક્ષામેથી હુંયે ઉદાસ છું ! !

ઉદાસ

છું

પ્રા.

ડો.

ચંદ્રકાન્ત

મહેતા

આતમની

પાળ

કોકિલા દિવાન

કોણ મને પસવાળે !
 કોણ મને પંપાળે !
 કોણ મને ફેલાવી જે ગાહ,
 હાથ પસારી, હૈ દોડે સાગર મહોં,
 ને હોરાતી મોજ્યુની સંગે,
 કોણ મને દે બીંજવી ?
 કોણ મને દે બીંજવી ?
 બીની બીની નાજૂક કાયા, કોણ દે તરખોળી ?

ને દે નિતારી ?
 કોણ મને પસવારે !
 કોણ મને પંપાળે ?
 કોણ મને સથવારે ?
 કોણ આવે દેવા ઝાંખી અહીં,
 અદમ્ય તૃપ્તિ કેરી,
 આશ્ચર્ય ભરવા સાગર સંગે, આ તરંગે,
 કોણ ભરે હિંમત નરતી
 તરવાર આ સંસારે ?
 કોણ મને પસવારે,
 કોણ મને પંપાળે ?
 પ્યાસો પ્યાસો કોણ ઝંપલાવે ?
 સૃષ્ટિ કેરી વિરાટ કાથે ?
 નભ ધરાની ખૂંદતો કેડી
 પામતો અંત અનંતે શ્રેષ્ઠ રંગો,
 કોણ જીવનનૈયા મૂકે છોડી ?
 કોણ બાથોડિયા લે જળ મહીં ।
 કોણ સાહસ ખેડે આતમ સંગી ?
 કોણ મને પસવારે !
 કોમ મને પંપાળે ?
 કોણ આતમદિવો લૈ અંધારે, અજવાળે !
 અજાણ ભૂમિતી વાટે વાટે,
 સત્તરિપિંતે ભાળી ભાળી,
 ધ્રુવ મનુને માર્ગે માર્ગે,
 કોણ આતમને ઉજાળે ?
 કોણ આતમને પસવારે ?
 કોણ આતમને પંપાળે ?

ઇન્તેજાર !

—રશ્મિ ન. અંકલેસરી
વડોદરા

વિરહની વેદનાઓથી હવે તો
પીગળી જાય છે પથ્થર
ઓધાર આંસુઓથીયે કેવો
પીગળી જાય છે પથ્થર !
ઇન્તેજાર કરું ક્યાં સુધી ?
જવાનીયે ચાલી જવાની
મીણ સમું તુજ હૃદય શાને ?
મની જાય છે પથ્થર !

હાજરીમાં સદા તમારી ખીલતો રહે છે આ અહેરો,
નાબુક શી આપની ચાલથી લજવાઈ જાય છે પથ્થર !
નયન તારાં ટકરાય છે જ્યારે મુજ નયનથી જ્હાલી,
અદાઓથી ભરમાઈને તારી શરમાઈ જાય છે પથ્થર !
કોયલ શા તુજ ટહુકારને સાંભળવા આતુર છે રશ્મિ
આગમન થતાં આપનું અધેથી ખસી જાય છે પથ્થર !

— * —

તારું
સ્વપ્ન દ્વાર

|
પરેશ

વિશ્વકર્મા

(વડોદરા)

આવકાર

તેંજ આપેલા આંખેના અંધકારમાં
મને તારીજ પ્રતિમા દેખાય છે.
તને જોતાં મારા અંતઃસહ
આ અલૌકિક દુનિયાને ક્યાં જુએ ?
છતાંય આંખો સામેની અંધકારની દુનિયામાં
વેદના તેમજ હર્ષનો આરોહ અવરોહ તો છેજ !
છતાંય તારી ભક્તિ મારા મનમાં,
સંતોષનું ઓજસ પાથરે છે.
વળી તારી લીલાનો ક્ષત અંધકાર મેળવી.
તેમજ કુદરતને ન જોઈ શકવાનું દુઃખ છે.
છતાંય, મારા માટે સ્વપ્નદાર ઉઘાડાં છે.
જેમાં પ્રવેશી હું તારી મૂર્તિ ઘડ્યાં કરું છું.

તપસ્વીને

શાન્તિલાલ ત્રિપાઠી

પંડોળીવાળા

આંતર વ્યથાઓથી ખૂળ થયાએ
 હતાં એનાં નયનોમાં તપ ને ગૌરવ
 હતાં એ નયનોમાં ક્ષાત્ર તેજ, ઝનન
 વિરાટ પ્રભુને નામે, વ્યાપક પ્રકૃતિને નામે
 અપીલ વિશ્વને નામે, ત્યજ માયા આ સંસારની
 તુચ્છ માન્યાં દેહ નયન
 માનવી મનના અદલાવે વાંચ્યા
 વાંચ્યા માનવી મનના સદલાવે
 જીવનની આશા તૃપ્તિ વાંચી
 ને વાચી માયાવી ક્ષેત્રજાએ
 અકલ્પી ચાર્યદત્તોની મીકાસો
 ને મોહીનીઓના નાગપાસો
 પ્રખર પ્રકોભને જીવનહીનતાં, જ્ઞાન મર્મને વિધતાં
 ઘેર અંધકારને સ્પર્શતાં, પરદુઃખે અદળ દુઃખે માણ્યાં
 પરચીતી નજરે નીદાણી
 આપવીતી વિતી અનુભવી

એ હતો મનુષ્ય
 શ્વભાવનો સરળ અભ્યારી.
 પ્રખર નીર નિરાજો આત્મન.
 શેતાન ને ભાવનાશાળી
 અંતર પટ જોળખતો
 પાપીયાં પટને સ્પર્શતો
 વિશ્વના સંતાપોને હરતો
 પરનાં દુઃખો એ ગુને
 તપવન્તો પણ દુઃખીયો માનવ
 સંસારીઓના દુઃખનો સાથી
 દુઃખીઓનો બસ જીવન પ્રાણ
 કર્મે દુઃખો આલેખ્યાં

ગહન ને ગંભીર થયે,
 ને દુઃખો દિલમાં દયાવ્યાં
 નથી જીવનમાં મોહવશ વિકળ જાણ
 નસે નસ ઝંઝાર સ્વની દેતી,
 એવા આત્મનને ન હતાં વિનાશનાં વહેણ
 ન હતાં તેને કાળનાં કહેણ
 ન હતાં તેને દુનિયાનાં દહેણ કે દેણ
 એવો હતો એ પરદુઃખભંજન
 આત્મ નિરંજન
 તપસ્વી નિરંજન.

તડકો

—પ્રવીણ ન. શાહ (પાદરા)

માનશે કોણ ! ને શિયાળો
 હતો નબળકતલયો,
 ગ્રીષ્મે ભળભળ એજ
 બાળે છે લાયે તડકો.
 નમને જ્ઞેતાંજ સ્મરણના
 આદળાં જવાઈ જતા
 ગિયારો ભરખપોરે કેવો
 કરમાય છે તડકો.
 અસ્તિત્વની તરફડાટોમાં

જાંઘી જૂરતાં
 આલતાં ઉણાં અધરેથી ઉલેચાય છે તડકો
 એવું તો કશુંજ રહસ્ય ગણી ગયાનો ખ્યાલ નથી
 કેમ અતીતની ગુફાઓને ટકરાય છે તડકો !
 જીવન છે પ્રકાશ, અંધકાર છે કોણે કહ્યું ?
 સળગતી લાશોથીય કદી રેલાય છે તડકો.
 તડકો થઈ ભલે અંધકારની સડકો પર દોડું
 સંખ્યોની તિરાડેથી તરડાય છે તડકો.

શતાબ્દિ

ઉજ્જવી શતાબ્દિ અમે.

અપુ તું ! હીરો...

ગાંધી રમારક સમિતિ કેરી કિલ્મનો.

દત્તી મરાઠૂય 'પીટ્ટી' આર

આંકયા તુજ મુદ્રાઓ.

આરે ગિરમધીઓને

મદનં મે મોતેન કુંગે

બીજવે છે ઝરપતી નખકનતા;

સમયની...

સુત્રાગ મોગમે અમેલી

ભરી મે.બલે સુગંધ

સુતા મજધારે અગિદવેં નાગ...

ફરતે દિવાલ અરમપલાળે મહી

પડધાવે લય કીલી જમુનાના જળ...

નરસિંહ મહેતો ગોળે ખ્યાલ

કુમરીના આલાપે, વૈષ્ણવજનરે...

દરે રાગ ! અહીં વમે.

મિરસા મંદિર થકી

પ્રમાતના ફોતે ગાંધી

અન્યાત સદ્માગ્ય

ગાંધી વમે અહીં, દિવાલને ગૌરવ

દિવાલ બીતર નિશ્ચિત ફૂલની

પમરાટ. 'અધું' જ સુગંધિત...

આમ જ દેહતા ન્દાણ કીધા હોત તો !

તો એ આદર્શો ! ને આ આદર્શો !

તારી શતાબ્દિ ઉજવાઈ ગઈ છે

આપુ !

કોઈલા દિવાન

આવકાં

સંધ્યા હળે છે

જ્યારે સાંજ પડે છે,

દિવસભરના થાકથી

આમજન નિંદ્રામાં પડે છે ત્યારે

એ ગૃહમાં દિવસ ઊગે છે.

જાગે છે કતારો ચૂંટી કાઢેલા

નામની ઉપા જેવો પમરાટ

ઉગતા સૂર્યની ગુરુશ્રુ

પાંચે જતું તેજ કો દેવની

આરતી જેવો પયસનો ઝકાર

શેલો નખકામ આંતી ડોલતી

તળે પાણીની વચ્ચે તરતો દીપ

તળ મોખોએ મુલાખ ફૂલ

મધ્ય હળે છે

નોટોની અજન્મ યતનાં

એ એક સાકીમાં કાંડી ફૂળી જાય

છે, જ્યારે શરાબીઓ અદરય

ગતિભરનો કોલાહલ જગી જાય છે

અને ફરી.. ગર્ગના આભામે

ગોળાયેલી ફૂલ... સાદા પર

અંખથી ફસફાં બરે છે

અને છે એકાકી. કડરખૂસ

નિમિષમાં તેજ આવે છે

મવારની લહેરખાથી ઊડી જાય છે

નોટો, ત્યારે પડી રહે છે એ મેહોર

એની મધ્યા હળે છે.

—કસ્તુર મા પ્રભાપી

" પ્રેમમૂર્તિ "

૩૬

નહેરુ વિના

આરઝુ

મારા આરખી અશ્વેની
પાખો ભાંગી ગઈ છે
હું પળે પળે અસ્તિત્વના
આકારમાંથી મૃત્યુની
દાંચળી ઉતાર્યા કરું છું !
મરી ભૂરી કીકાઓમાં
બધાઈ ગયેલો એક
સુવર્ણમૃગ, મારા પળે

તાળા મારી નારી
છૂટ્યો છે, ત્યારે
અત્ર તત્ર કંગોળાતા
યમના ઝેરી ઉચ્છ્વાસ
મને ભીસી રહ્યા છે
અધારના ઘોડાપુરમાં
અજવાળાનાં કફન ઓઢી
વહ્યે જઈ છું.....

મારા પડછાયા આથમી જાય
એ પહેલાં

મારી નિશ્ચલ આખોમાં હજીય
જીવતી રૂપેરી માછલીઓ.

કકળાટ

શબ્દોની પોલી ભૂંગળીઓમાં
ઠોંસી રાખવા દ્યો...!

—જગન્નાથ એસ. સુથાર
ગાંધીનગર

આવી છવ્વીસમી જાનેવારી ન્યારી
જ્ઞાતા શહિદ વીરોની યાદ લાવી,
વિયોગ એમનો ના રહેવાય
નહેરુ વિના આઝાદી કેમ ઉજવાય !
તમે બાળકોના બહુ પ્યારા હતા
હિલડુ આજે બહુ દુઃખાય
નહેરુ વિના આઝાદી કેમ ઉજવાય !

ભારતના ભડકી વલ્લભ સરદાર હતા
જ્યારે સુભાષ સૈન્યના સરદાર હતા
રોનક અનેરી ક્યાંથી ભૂલાય
નહેરુ વિના આઝાદી કેમ ઉજવાય !
આજે તોજી બાંધી સાથિયા પૂરાય
કીર્તિ સ્તંભે કેવો ત્રિરંગો લહેરાય
સૌમ્ય મૂર્તિની યાદ આવી જાય
નહેરુ વિના આઝાદી કેમ ઉજવાય !
ભારતના બાળ આઝાદી ઉજવે રૂડી રીતે
બાપુ, નહેરુ, સુભાષને સરદાર એક રીતે
આંખમાંથી આંસડા વહી જાય,
નહેરુ વિના આઝાદી કેમ ઉજવાય !

કુમુદ બી. ભાગવત

આવકાર

દૂર ગગનના ચંદ્ર

-ડીવીડ સોખીઆ
વડોદરા.

રાધા-દૂર ગગનના ચંદ્ર ગોરા
તને હસતો હસતો જોઈ
મારી કાળી અખિયાં રોયે રોયે
દૂર ગગનના ચંદ્ર ગોરા હો...!
નીલજન તમે કેમ રિસાયા,
સાને અખોલા લીધા ?
તમ સૂર વિના મારાં ગીત છે સૂના,
સૂના સૂના મહારા મહેલ,
મારી કાળી અખિયાં રોયે,
દૂર ગગનના...

રથ પથ ને ઘાટ ઓવારા, મને લાગે સૂના સૂના
શીતલ સમીર મને લાગે ઊના, ઊના લાગે જમૂના નીર,
મારી કાળી અખિયાં રોયે,
દૂર ગગનના...

ઓ... ઓ... ઓ.....
કૃષ્ણ-નીલજનની રાધારાણી...(૨)
તને રડતી રડતી જોઈ,
મારું હૈયું પીગળી જાય
નીલજનની રાધારાણી હો... !

કરુણુ રૂદન સૂણી તારું, પથ્થર પાણી થાય;
તપસ્વીઓના તપ તૂટે ને વૈકુંઠ હાલી જાય !
મારું હૈયું પીગળી જાય...નીલજનની રાધારાણી હો... !
જરા હસો, જરા હસો તમે, રડતાં વિત્યો પોર
પારખું કરવા પ્રેમનું તારા, મેં તો ખાલી કાધા ડોળ !
મારું હૈયું પીગળી જાય...નીલજનની રાધા રાણી હો...!

આવકાર

૩૮

કોઈદીન કરમગતિ હોય હોય હો લાલ;

કોણ ?

—દલીચંદ શાહ વડોદરા.

કોણ હિમે છે પડ્યા પાડી
વિહ્વળ મનને દારે ?
ઇશારાના કુમકુમ વેરી
કોણ હસે છે ત્યારે ?
અંખર ને કેસરની મૂરલિ
કોણ ભરી પડછયે
આશુથંભી મેઝાવે દોટો
વનના વનના વાયે ?

કોણ વહે છે મંઝીલેથી મીઠા સ્નેહલ સાદે ?
કોણ ધડીમાં આવ કહીને ભીંજવે છે હિર ભાવે ?
કોણ વહે છે વાંસળીઓમા કોણ સિતારને તારે ?
કોણ વહે છે અનેક રંગે અંતરને એક તારે ?

x

જોતે મને થવું ગમે છે રે થવું ગમે છે,
થવું ગમે છે આલના તારા; ટમટમ ટમકતાં,
કે જઈ ત્યાં રમવું ગમે છે; રમવું ગમે છે,
જ્યાં ગગને ચમકે લાખ સિતારા,
ઝખૂકતા રે અલપઝલપ વિજલડીના ચમકારા,
કે આંદા તારી ચંદ્રિકા સંગે જઈ
સ તાફૂકડી રમવી મને...
ઘોર અંધારી પૃથ્વી પરે વેરી,
શુભ્ર તેજે શીતળતા;
એ ચાંદલિયો મેઠા નલમાં પહોં,
ત્યાં જઈ રમવું ગમે છે મને...
રે કરવી સવારી દૂર દૂરની રે,
જઈ પહોંચવું છે આકાશે પહોં,
માણવી સફર નલગંગાની રહેલ.
કે આંદા સગે જઈ રમવું છે મને...

આવકાર

ચાં
દા

સંગે

કેકિલા દિવાન
મુબી.

પહોંચી વળાશે

જગત ને જગતની ઝેરી નજરને,
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે,
ભલે બેકદર છે તો એ બેકદરને,
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે.
મહેંકતા પ્રણય ને સુવાળી યુવા પર,
હજારો ચમનની બહારો નિહાવર,
જીવનમાં કરી ધર વસી પાનખરને,
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે.
જમાતો કહે છે જીવન રાહ તો છે,
દુઃખોથી ભરેલો, ગમોથી ખતેલો,
ગમે તેમ હો એ અગાણી સફરને
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે
ગજુ શું કોઈનું છોડાવે પછીથી,
પ્રણય તાંતણે દિલ એ બંધાઈ જાયે,
'મરી જશે જીવન' એવી સૌ ફિક્કને,
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે.
સુખોમાં અમારું રહે છે જગત પણ
દુઃખોમાં હંમેશાં કરે છે વધારો,
જીવનની બધી આ ફિક્કરને-કસરને
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે.
હૃદય ને હૃદય સાથ આપે તો મયકશ
જીવન એફિકર થૈ રહે સૌ બલાથી
જગે પ્યાર બદનામ છે એ અસરને
તમે સાથ હો તો પહોંચી વળાશે.

‘મયકશ’ ઔરંગાબાદ

આવકર

પ્રિયે

પ્રિયે,
તારી યાદોના મહદાંજોને
મારી કાંધે ઊંચાણે,
હવે
હું થાકી ગયો છું
વર્ષાની તે રાતે,
તારા દેહને ભીંસી દેતા
મારે,
કેટલાય જન્મના પાપનો
એકરાર કરવો પડ્યો હતો
ને તને દિધેલો કોલ.
: ચાલો, સફરના સાથી
અમારી સાથમાં,
: : ફૂલની જેમ સાચવીશું,
તમને અમારા હાથમાં ”
પ્રિયે, ક્ષણ સમુદ્રમાં તું
સાવ અગ્નાણ-બની.....
ને, તેથી જ, તારી યાદોના
મહદાંજોને લઇને
હું, તારી આંખોમાં,
મારા ખોવાયેલા પ્રેમની
હોળી કરવા માગું છું.

—મહેશ વૈદ્ય

પાદરા

સમાધિ

રૌલેન્ડ-હર્પ

વડોદરા

અધાર ક્યો છે રોશન સ્વયમ્ બળી બળીને
પરવાના પ્રીત પરખે પાંખે બળી બળીને.
ના બાણ મેદ શો છે ઉદ્ધતની અગનનો
દે ભ્રમર કુમળ પાસે આવે વળી વળીને.
હું એકલો ક્યાં કહું છું-દે મંજિલ છે કિનારો
નક્કો કર્યું એ હોરોએ સાગર ખૂંદી વળીને.
મોહિલમાં આજ વિશ્વાસ મૃદું હું કેવી રીતે
લાંટાયો છું કર્મચોગે ભરોસે ઢળીમળીને.
આ રસ્તા પડી રહ્યા છે રસ્તા થકી મળીને
પરંતુ માનવ નથી ચાલતો માનવ થકી મળીને
ચડતી અને પડતીમાં હર્પ અને શોક શાને
“ઉન્નસ” ધરીને સૂરજ અસ્તાય ઢળી ઢળીને.
આવકાર

વિમનને જતાં જોઈ છું ત્યારે,
રિયેટનામ માગમાં
હુસકા ભરતું હોય છે,
હિમાલયને સાંભરતાં—
તેનશીંગ મારામાં ડુવતો થાય છે,
પણ દિરોશીમાનું ભયાવક બૂતાવળ
જ્યારે મારા રોમેરોમમાં પ્રસરેલું રહે છે,
હું દુનિયામાં બળભગતાં વાતાવરણમાં,
ને દુનિયાનું વાતાવરણ મારામાં દ્યમ્યે,
કિંતુ.....કિંતુ... ..
પ્રાણાંત આવતાં
મારા પ્રાણ ઉપર
આ અધાની સમાધિ રચાશે!

બળી બળીને

“ ઉન્નસ ”

(સાણંદ)

દેખાય છે !

— ‘દૃશ્ય’ વિસનગરી
(કાકેના,

આપના ચરણો મહી
મુજને શરણ દેખાય છે.

હોય કે ના હોય પણ
વાતાવરણ દેખાય છે.

ચામડીના આ નગરને
દર હું કયાંથી કરું

શ્વાસનો પ્રત્યેક લય
તારું રટણ દેખાય છે

આલસાના ચાંદનો એ ડાઘ લૂંછવા નય કોણ ?

દૂખતા દુઃખ સૂર્યમાં પ્રત્યેક જણ દેખાય છે.

આમ તો મારું હૃદય વરતાય છે શ્રીકૃષ્ણ સમું—

લાગણી પોત્તી અને વર્તન કઠણ દેખાય છે.

સ્પષ્ટ હું તારી છબીને તારવી પણ ના શકું ?

જાંઝવાના જળ ભણી દિલનું હરણ દેખાય છે.

મીણ જેવા દિલ ઉપર પગલાં પડયાં ભિચવાસનાં

એ નથી તો પણ પ્રણયનું અવતરણ દેખાય છે.

ઝિદગીની ડાળ પર ધ્રુવડ થઈ બિંદ્યા કરું

એમ ઇચ્છા થાય ત્યાં તારાં ચરણ દેખાય છે.

છોડ ના તું હાથ મારો આટલે લાવી ‘દૃશ્ય’

જ્યાં નજર મારી પડે ત્યાં માત્ર રણ દેખાય છે.

ચંદ્રિકા

ચંદ્રિકા કેવું રૂપેરી નામ છે !

આંખથી છલકી રહ્યાં શું જન્મ છે

કે તને જોયા પછી બસ થાય છે,

કે ચંદ્રનું અહીંયા હવે શું કામ છે !

હસમુખ ઠકરા

‘અગન’

આવકાર

૪૨

મૌન

હસમુખ ઠંડાર
'અગન'

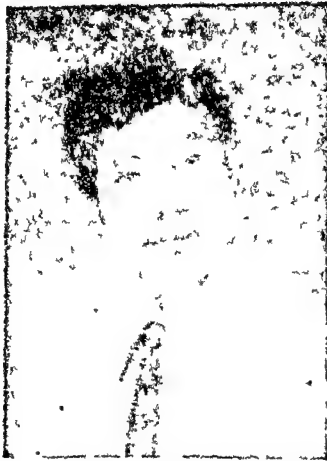
મૌન ઓગળી ગયું
શબ્દોમાં ઢળી ગયું.
આગ ક્યાંય ના દીકી !
પણ બધું બળી ગયું.
દોઢ છોને બંધ હો !
દિલ બધું કળી ગયું.
આંખ તરસી જોઈને
લોહી ખળલળી ગયું.
ઐવું ક્યાં નસીબ કે
શાંધ્યું ને જડી ગયું ?
દર્દનીજ વાત છે
સ્મિતને ગળી ગયું.

જગમાં

જેઠાલાલ સી. પુરાણી
વાઘોડિયા

કોઈ કોઈનું નથી આ જગમાં
સ્વાર્થલાં છે સૌ દો જગમાં
આ દેહ ધરી માનવનો જગમાં
સાચા માનવ બની લો જગમાં
ફરી ફરી નહીં જનમીએ જગમાં
જીવન એવું જીવી લો જગમાં
સુવાસ મૃત્તી જમીએ સૌ જગમાં
દેહનું સાર્થક ફરી લો જગમાં
જગતકર્તાને રટે પુરાણી
સૌ કોઈ માનવ લજીવો જગમાં.

ઉપવનની ઢેરીએ
 આલના આપુ
 ત્યાં તે કોમક એક
 સ્વરે એને મોકળા
 નિરસ એા માનવી !
 ચાલ્યો ક્યાં જાય ?
 આ જાગની વસંત ખોલાવે
 હસતાં ફૂલડાં ને
 ગાતાં ખુલખુલ
 તને કોયલના
 સ્વગ ના રોકે ?
 શીળી મીઠી જાયડી
 આગા ડાળની,
 તું તાપ મીઠી
 કેમ ચાલ્યો જાય ?

માનવ કવિ

ગુંજન
 ખરવાળિયા
 (મુંબઈ)

દહીલા કંઈથી એ માનવી ખોલ્યા.
 મારા દેશમાં મવાનજા લાગ્યો,
 બાંધવ અધાં મારા અળતાં અગનમાં
 ને હું કેમ ખેસું જાયરે ?
 મારા તે જાગમાં આવશે વસંત ને,
 લીડશે આઝાદીના પંખી,
 ફૂલડાંની જેમ મારા બાંધવ હસશે,
 ને કોયલની જેમ ખેન ગાશે ?
 જે દિ' આ બાંધન ખેડીઓ છૂટશે
 તે દિ' હૃદય કવિતા ગાશે.

વીજળી

—જે. એન. વર્મા “ચ્યાસા” (વડોદરા)

સારી દુનિયાની ગમ મળી મને દોરતો માંડ્યા વગર
 પત્ર મારો ફાડી નાખ્યો એણે દોરતો વાંચ્યા વગર
 કમ છે ફૂદરતનો કડાકા સાથે જ વીજળી પડે—
 એ રીતે મુજ પર પડી વીજળી દોરતો ગાંડ્યા વગર.

કં કુડાં.....

—ગંગાશંકર ખંડ્યા
(ભરૂચ)

કંકુડાં કોણ જાય વેરી
આભલિયામાં
કંકુડાં કોણ જાય વેરી ?
શણુગારી ઉગમણી ગેરી
અભલિયામાં
કંકુડાં કોણ જાય વેરી !
કંકુ ને કેમની ગાયો
ગાજાવી, માંડી
મોઢા ગુલાબ નીર રેડી

પ્રાચીનાં આંગણાં કોણ જાય ચીનરી
ઝોઝિયો પાડી અનેરી
આભલિયામાં કંકુડાં કોણ જાય વેરી ?
ઉગમણા આલને ઉંચેરે ટોડને
તોગણ મુઢાવી અનેરી
મખમલ કિનખાખના અંદર્યા આંધી, કોણ
ઝાસર મૂઝાવે ડોપેરી
આભલિયામાં કંકુડાં કોણ જાય વેરી ?
ઠાકને મંદિરીએ ઝાલરિયુ આજે ને
કંકુડો સંગીત ગહે રેલી
જગી હું જોઉં ત્યારે પ્રાચીના પ્રાંગણાં તો—
ઉરમાં આનંદ તાપ્તી હેલી
આભલિયામાં કંકુડાં કોણ જાય વેરી ?
શવરી સન્નવી જતી તપસીનાં આંગણાં
તેમ કો સન્નવી ગહેલી ગહેલી
જતી છૂપાઈ તહોય મનહું રે' પૂજણું
કોણ હશે એ અલખેલી
આભલિયામાં કંકુડાં કોણ વેરી જાય ?

ભવન દીકું છે — 'મસ્તાન' બીલીભરીઆ

સદાય ગંભીર, સદાય નારાજ
સદા તરસતું આ મન દીકું છે.

તમારો સંગાથ છૂટી ગયો ને
અમે અમારું પતન દીકું છે.

ભલેને આખાદ ખતાવો નિજને
પરંતુ શમણા આવી કહે છે.

તમારા ઘરના એકાંત ખૂણે
તમારું વિહ્વળ વદન દીકું છે.

વિદાય તમેને આપી ના આખરી એમાં કરામત હતી ખુદાની
એને પોતાની પોથીમાં માનશો ? કલેન્ડર અમ રૂદન દીકું છે.
વેરાનતામાં રાત્રું છું હા પણ કંટકવાસી ના મને માની લો,
અમે પણ ફૂલોથી ભર્યું ભર્યું અમારા ફિલનુ અમન દીકું છે,
હવે ન આજાદ ભમે છે જગમાં આવીને લોકો મને કહે છે,
કાંઈ પેટીમાં યા તો ક્યાટમાં ગુંગળાતું મારું કવન દીકું છે.
તિમિરના અજગર ગળો ધરાને લપેટી રહ્યા જુઓ સિતારા
જતાંય રાહી ગયો મંજિત પર જેને અમારું જલન દીકું છે.
મને આહીથી તેડી લેવાની ઉપરવાળા ધમાલ કરે છે,
જરા જરામાં વિવિધ રગમાં બદલાતું મારું કવન દીકું છે.
સીમાનુ બંધન તોડીને 'મસ્તાન' અમે તો ભમતા રહ્યા છે કાયમ
ધરા તો શું અરે ધરાથી ઉપર અમે ચંદ્રનું ભવન દીકું છે.

છરકનો ખેલ — ઇન્દુલાલ ભટ્ટ 'ઇન્દ્ર'

ધુંધટ મહી દેખાય છે ચિરાગ જલતો છરકનો
દિલ બન્યા છે દોરંગી ત્યાં થતો ઇશારો છરકનો
પાયલ પહેર્યા છે પ્રેમના રણકાર થતો છરકનો—
આંખો બની છે ગુલાબી ખેલ ખેલાતો છરકનો.

દાદા રે દાદા ! તુજ સંસાર વાટિકે,
 ઝૂમ્યારે ઝૂમ્યા'તા ખીન્નમીલ ફૂલ,
 નીત નવ માળીયું નવપ્રભાતે.
 આવતા, જતાં, જતાં આવતાં ! ચમન મહીં !
 ને રંગરંગી ફૂલપરી શા રમણાં શી સૌરભે સભર,
 ફૂલી દ્રાક્ષી ફેરમજ ફેલાતી ફૂલવાંરી ફરતે,
 ભમતા'તા ભાન ભૂલી ભાન ભાન ભરી,
 બે મિયા શા બ્રમર !
 પરાગ પામી મધુરસ દેતી ફૂત્રને માણી
 દિવ ભર લેતી રંગરંગી તીતલિયું
 દરા દરા આંગન મહીં, ભમતી'તી ભમતી'તી.
 માનવ મહેરામણ, ઉમટ્યો'તો, ઉમટ્યો'તો
 એ ફૂલકેરી સૌરભે, તું શોધી રહ્યો'તો,
 શોધી રહ્યો'તો ખુદાતાલાને,
 તુજ એ ખુદાતાલાને
 મંદિર હતા, મરિજદ હતી, દેવોને શબ્દગાર હતાં,
 ખુદાનેય ફૂત્રની આદર હતી,
 ત્યોય ખુદા બોલતો ન હતો ! કદાચ !
 મંદિરનાં ઘંટારવને ભજનોના રાગ મહીં.
 ન સાંભળી તે, 'ગર થન જો દેવ વાણી !
 માનુ, હશે ! માનવીનો ધોંધાટ ધણેરો,
 અવાજ ધોધરો, ઘંટારવ તણો,
 કે પછી ભજનો કેરા સૂરે લય એસૂરો !
 ને દોડ્યો દોડ્યો દૂર ભાગ્યો તું,
 મરિજદને કાંગરે ચઢી ઉપર
 ઝિણ્ઝી સવારે ને નમતી સંધ્યે
 તાડી તાડી નીલાકાશે, લઈ શ્રદ્ધા, ગણુ દ્રાડી દ્રાડી
 અલ્લાહો અકબર, અલ્લાહો અકબર,

બાંગ પુકારી રહ્યો, બાંગ પુકારી રહ્યો !
 ત્યાં ખોવાયો ખુદ ખુદાની ખીદમતમાં.....
 એ સૂરોના સર્જન, કે તુજ દિલ તણાં એ ગૂંજન !
 થા' તું ! ન કરે પુરા તુજ સાદ અધુરા !
 કયમ ન પુકારે હું એતે !
 'ગર હૈં જ્યોતિર્ભય તેજ, એના,
 કહીથી દોડી આવે મુજ કને ?
 એ તાન, સૌના રખવાળ !
 જે વાટે ચઢી જાતો મસ્જિદ ટોચે તું !
 એજ વાટે જિતરી, અહીં આવી ચઢે તો !
 આવી ચઢે તો !
 આવી ચઢે તો...રે ! આ શું ? બાસે મને !
 તું અહીં ? હું તું સૌં મહીં !
 આત્મે આત્મ પરમાત્મા ! જન્મે જન્મે પુર્નજન્મ તો !
 અહીંજ છે ! ને યુગ યુગથી, નભે નજર નાખતા નર સૌ
 ક્યાં ક્યાં છે કર્યે જાય છે !

બતાવશે મા — આર બી. માલીઆ મજબૂર
 રાજકોટ

મરતા હરણને કોઈ કદી કારણ બતાવશે મા
 કરતુરીજ બની છે એન મારણ બતાવશે મા
 મચડાતું હોય ને કોઈ દિન પુષ્પ પૂછે તો કોઈ—
 આંખે ચઢેલું મહેલું ચૌવન બતાવશે મા.
 કોઈ નહીં માને મજબૂર તમને દિવાના કે'શે,
 ઝાંઝવાના જળ પીને જીવતા હરણ બતાવશે મા
 કહી દઉં છું મટકા સાંધતાય આવડે છે મુજને
 કાપીને ફેંકી દીધેલ મારા ચરણ બતાવશે મા.
 નહિંતર એ પાગલ તુરતજ ઓઢીને સૂઈ જશે—
 મજબૂર કે દિનો ગોતે છે, ખાપણ બતાવશે મા.

અ-તૃપ્તિ-અતિ !

કોકિલા દિવાન

સુખ

થઈ ગયો હતો

— 'ઉન્નત' (સાળું)

જૂલાયવા ગમના દરોને અયખાને પરાક્ષ થઈ ગયો હતો
પીપી મેં જામ સાડીથી મુરાલીમાં મહોશ થઈ ગયો હતો
સ્થિતિ એવી હતી મારી મહેફિલે દિલ્લેરોશ થઈ ગયો હતો
'ઉન્નત' ગાવી હતી ગઝલ સાઝમાં, માલકોશ થઈ ગયો હતો

અછતરની અંપોરે વેંટોળ ઊભડ્યાં
વઢશાખના વાયરા વાયા રે...
આંખલિયાની ડાળે ડોલવડી ટૂંકી,
ખીલ્યાં બોર મેં દેરિયું લટકી રે...

અછતરની...

સોનેરી ઢાળ ઢોળ્યો સૂરજદેવે, શે...!
કાળકાળ ધરતી જલતી રે,
અના ખેતરિયાં અનાં સરવરિયાં.
અની સરિતા-સંગે અનાં ગગનીયાં રે...

અછતરની...

હમઝામે ઝોલ્યા દિમાલમે રેલ્યો
જળપ્રલય એના કારે રે,
સૈયા ગંગા-અમૂના અલકનંદા ને સિંધુ
ખળખળ તાંડવનૃત્યે હિલોળતી રે...

અછતરની...

તપતા તેજ પ્રલયપૂરને પનારે,
પુત્ર પનોતો પોંઢે પ્રકૃતિને પારણેરે,
વઢશાખના ડાયરે ઘૂંટાયા ક્યુંઆ તહીં
ફળિયે ફોર્યા જેઠ અપાઠી ફોરાં રે...

અછતરની...

દાદીચંદ શાહ
વડોદરા

જીવનદીપ

પ્રભો ! અમ જીવનની કેડી પર
બનાવો સૌમ્ય પુષ્પ પરાગ રાહ
નાના નાણુક નમણાં બૂકડાં તારા
મૂઝ મારગની અમને કાંઈ નથી
રસ્તે અટવાતા, અથડાનાં ભટકનાં
તુજ દારે આવવા ફૂટનાં માથાં,
પથ વિજન છે ન ભોનિયો કોઈ
તારા ચંદ્રનોયે કઈ સાથ નથી
જેના પ્રકાશે રસ્તે ગેશની થાય
નથી સંસારે મુજ સાથીદાર કોઈ
આવા સમયે હાથ પકડવા મારો
માર્ગ અંધકારનો પ્રજ્વલિત કરવાં
આશા-નિરાશામાં કંટું યાદ તુજને
પ્રભુ જીવનદીપ બની આવો જીવને,
શાને તડપાવો સપના બનીને
અરવિંદ, બાળે માર્ગ શોધે ક્યાં ?

—અરવિંદ પટેલ વડોદરા.

પામર

આશાપ ખી જાય ઉડી તો,
આશા સઘળી જાય ઝૂડી તો
વાડી શું વેરાન થશે ?
જીવન મુઘા વરસે ના તો,
ફૂલના ઝોડો તલસે ના તો,
ફૂલ જેના ખીલતા રહેશે ?
ફૂલડાં પામર મનડા યે તો
પામર મનડા મોડજ તો
શું અવિચલ શ્રદ્ધા આધમશે ?

જય બાંગલા

ગૂંજે નાદ એક સર્વ જય બાંગલ ;
કરી પડકાર ઝંખે જનો ભૂમિ મંગલા.
સૈન્ય નિજ બળે જ્યાં કરે કેર કાળો
મિટાવી માનવતા ઉડાડે રક્ત ઢાળો
કિંતુ જુઠાં નહી શીશ મુક્તિ દળો
માતૃભૂમિ કાજ જાગ્યાં સર્વ બળો,
હૃમે નરનારી જ્યાં સ્વતંત્રતા કાજ
શબ્દ એક ગૂંજે જય બાંગલા આજ
જ'પીશું ત્યારે થાશે બંગલા આઝાદ
નહિ તો રેલાવી રક્ત થાશું અરબાદ
રક્ત પિપાસુ તણી છીપાવતાં તૃપા
રાખે બંગાળનો આશ પ્રગટશે ઉપા,

—કે.કે. બી. કિશ્ચિત્રન

દાસિન્દ્ર

ફિદા થયો !

—રશિમ ન. અકલેસરી, વડોદરા

નથી ખબર વહાલી મને
 ઉભરાય છે હૈત શાને તુજ પર,
 રોજના આપણા મિલન ટાણે
 ફિદા થઇ જાઉં છું તુજ પર,
 કદા સહન કરી શકતો નથી
 પલભરનો એ વિરહ તારો;
 પાગલ શો પડ્યો રહી ઘડીભર
 ગુસ્સે થઇ જાઉં છું તુજ પર

નિરખ્યા કરું તુજ રહેરાને ફિદા થાઉં હરેક આલ પર,
 ભલેને સારી આલમ ધખ્યાં કરે ખુશ થઇ જાઉં છું તુજ પર.
 એકાંતમાં એસી રહું ઘડીભર તુજને લઇ હાથમાં,
 તુજ દિલ મહીં મુજ દિલ જોતાં ખુશ થઇ જાઉં છું તુજ પર.
 તારી હરેક અદાઓ પર પાગલ બની કરતો રહું છું,
 રહેલી શાને રહે આરસી ! જો ફિદા થયો રશિમ તુજ પર.

સ્મરી લેને

આ દેહ મળ્યો માનવનો, ફરી ફરી નહિ મળવાનો,
 જીવન તારું ઘડી લે લાઇ સાચા રાહે છવી લેને.
 માયા મમતા આશા તૃષ્ણા, દામનું છે દુઃખ સહુને.
 સત્ય અને દયાના પંથે તું પગલાં તારા પાડી લેને.
 અન્ય કોઇને ધર્પા આવે, યાગ્રિય એવું તારું ઘડને
 કામ ન આવે બીજો વૈલવ, સાચું સુખ તું શોધી લેને,
 સંતોનું શરણું સ્વીકારી, સાર્થક બનવા તું મથી લેને
 જે હૃદયે જન્મ દીધો છે તેને રાત્રિનિ તું સ્મરી લેને.

—જેઠાલાલ સી. પુરાણી

અભિસારિકા

સળવળ્યો યૌવન સંચાર રંગ ધીમે,
જેતી નળકત નમણી માસુમ કલીઃ
અધખીડી ઉઘડતી ફૂલકલી,
ઘણે વસંતી સૂરીલી સૂરીલી!...
ઘાગે ઘાગે ગુમગુન ગુંગારવ,
અમસ્તી મદલર કેલીઃ
મુતી આલ્વાહન દે' જેડી થેલી.
ઝૂમઝૂમ ઝૂમતી લહેસતી, મદમાતી
માની મધુર મુગડે મીતભાપી ને હાસીઃ
સજી શૃંગાર લઈ અગડાઈ,
જેતી વાટ જીભી અગનાઈ,
છે ઇંતેજરે અધીનતા પળપળની આતુરતા !
ના દર્શના ! ના સાંવના !
રે ! જપે સતત અંગઉપાંગ,
શંકિત મન ! કંપિત હૃદય,
હાય ! એ વિગેગ, પ્રિયતમ દુઃસુદ્ધર !
ખીડખીએ રહી ડોકાલી આશા,
વહી ચાલી સાજ;
ભૂલી પડી ભાવના આજ,
વહેતા ધાગ ને વહી ગઈ નિશા;
ઘાયલ મન ને થાકેલ પાયલ,
સતભર વિયોગ, ઘેરાયા વાદળ,
ને સુકાયા નયને સુકોમળ જળ !
રે ! કંઈક આલત !
અધખીડી આખે જોયું

પણે કાટ્યુ નવમંડળે ?

એ પ્રેમીના આગમન મુજ કાટે

ના !

એ આશા છે દગારી

જે રાતખર પ્રેમના દાન અન્ય કાટે,

રાહી કારે કોબા આવર મારે

ના ! ના ! ના !

અહલ એ પ્રેમની ન પડવા મનદ

ન ખપે મને એ ...

ન ખપે મને એ, મુખ ફેરવી અંધ ક્યા,

કાંકડે કરી કાટક દિલ્લના, ને વળી ગઈ

પાવક જ્યોતિ પ્રેમની. બુઝાઈ ગઈ,

વહી જતી અશ્રુધારા થતી ગઈ.

અવજણના પ્રેમની ? મુઝાઈ ગઈ.

અધખીલી માસમ કહી, મુરઝાઈ ગઈ ...

સરતું ગયું રવરતું ને હુંય એંકી ગઈ

હુંય ભાન બૂલી હતી જરી.

રે ! આ તો ખડી અડી, યુગોના પ્રતીક રહી,

કોનારકની પ્રાણ વચકતી અભિસારિણી.

છોળો ઉડારી પછડાતા વમળો મોઝનનાં ને,

અથડાઈ, પછડાઈ ધૂંધવાટ કુનાં

એ ઉપસાગરને કાંકે ખડુ વર્ષો જૂનું,

અરુણરથીનું—પ્રકાશના તેજ કીલતું,

દિન—રાત્રિની પળોને વરીઓને ઉડેલતું,

શિલ્પીની અંગૂઠિએ પ્રાણ પૂરી કંઠારેકું,

માનવ હવનના પ્રસંગો સાકાર કરતું,

આદિરક્ષાના હવનના વચકાર સમું,

યુગ યુગની કિર્મિઓ કીલતું—

સૂર્યમંદિર હતું ...

કે ભાવમય મુદ્રાઓમાં થતચત થતચત

નૃત્યાંગના ! ગાતી રાંધી ગાથા,
 પ્રેમ વિરહ, બલિદાન ને અહમ્ વેદનાની,
 કે સ્વપ્નામાં બોલતી અભિસારિકા નિરખતાં.
 હુંય અટવાઈ કે ખાવાઈ ગઈ હતી...

+ + +

વરસ મન દઈ

—કોકિલા દિવાન

તું વરસ્યો નહીં.

મેહુલા મન દઈ વરસ્યો નહીં.

થુંદ થુંદ ઝરતી, ટપકતી ટીપે ટીપે ધાર,

કે મેહુલા તું મન મૂકીને આવ;

પ્યારી છં ધરતી.

શુષ્ક તરાડ ધરાની કાથે,

અકાળ વૃધ્ધત્વ કેરી કરચલી,

તારી પરી થુંદ, પ્યારી પ્યારી ગઈ કરી હડપે,

અતિ આનંદ તને રમતાં સર્વ સંગે સંતાકૂકડી,

પણ રે ધરા !

લખ્યા વિધિએ લલાટે, જોરવ્યા તાપ એના !

પડી અંગે તરાડો પહોળી પહોળી અધિક માત્રે,

તુજ ઝીલવી ધાર, બીતર ચક્રી—

પણ તું અલપ જલપ.

રે ! મેહુલા ચઢ રમણે,

ઉઠાવી લે રસાણુ કરી મહેર,

કર ખાંડા વાદળ, ને મૂક વહેતા.

એક વાર વહી લે, બની હળવો ફૂલ !

ને પછી જોતો ખરો !

આ પૃથ્વીની તૃપ્તિ,

ને સર્વત્ર હરિયાળી !

x-x

અવસર

પૂર્ણિમાની ઉજ્જવળ રાત,
કરવી મારે ચાંદલિયા વાત,
આવશે પિયુ પ્રથમ મેળાપ,
છે રજનિ મધુર માણવા

રે સંવાદ...

પિયરનો ભાળી ગગને તુંને
કળા ખીલી સોજો મુજ વદને
કાંતી ચાંદની તુજ, થેલી મને
કરે ! કરું દ્વાણી શી મુજ
પિયુને?...

કૃષ્ણ કૃષ્ણ છે યૌવન,
વાણુ બોલ્યું છે મુજ અંતર,
શર્મિષ્ઠા રે ચકોર નયન,
કંપિત એ.પહ મારે વદન ..
કરવી જાના છપની વાત,
ચાલી ઘડકન અજની રાત,
મન ખૂંસે ત્યાં વાણી શાંત,
શું થાશે દેખી મારા રાત ?
શશિવર જ્વને તું છૂપાઈ,
અવસર જનવું પિયુ હૃદયે લપાઈ,
ખોલી અંતર માંડવી સગાઈ,
હોડિયું કરવાની તને મનાઈ...

—કોહિલા દિવાન
મુંબઈ

આવકાર

કવિ વ્યથા

ખીટ્યું પોયાણું પ્રણયનું
અપાઝ સમારે !
તેં મ્હેં મ્હેંક ભરી
'કેકારવે'

છોડી જીવન સરગમ,
થાતાં રસિકાં દન્દ
દેશાં

મેળવી તાનાત્મ્ય,
થયાં એકરૂપ
ગોભતા ને કલાપી
સમાવી ગોભતા

કેકારવે ?

કે પછી—સમાયો
કલાપી કેકારવે ? ! !
વહે નાર એકધારાં,
શુચિતા ભર્યા પ્રેમનાં;
વહે મૃદ વાણી
અગન્ય દિલ તેમનાં
ભરી છે 'પ્રેમકિતાબે'

કવિ વ્યથા,
થાતાં રસમય દિલ
પ્રગટી 'કેકારવ કથા'

—ફેરિંક બી કિશ્વિયન
(કોસિદ્રા)

૫૫

મુઝવાણુ - પી. કે. પટેલ દાણીસાકર

વાત્રા વરસ છે કારમું પૂછું શેં જવાશે ?

જંતર્મ નથી કાઝી દિવાળી જિદગી કેમ જશે ?

કાગળી મોંઘવારીમાં પેટ શી રીતે ભરાશે ?

હવે જીવન મંથનથી રોજ હું બ્રજો ગમરાઉ છું,

કાકા સતાનગ ભાનથી બ્રજો અકળાઉં છું,

તોફરીના સુગઝળે પ્રતિદિન મુઝાતો જાઉં છું,

આળ વેચવાં છે માગ અધાંયે ખુશ્તા અજરમાં,

ને ખોગ્યુયે વેચવું છે મારે નજીવા ભાવમાં,

નિરૂપાયે જીવન મારું ફૂંખી જશે મજધારમાં,

આશા-અરમાન અધાંય અંતરે દફનાત્ત ગયાં છે,

ને ગરીબો અમીરોથી કેવા સુરાઈ ગયાં છે

મેવાનાં અગળે દેહ અમારા ચૂથાઈ રહ્યાં છે.

કાટયુ હોય આલ ત્યાં થાંગહુ કેમ કરીને દેવું ?

જીવન જલ્લતું રહે અધે તો કહો ક્યાં જઈને રેવું ?

ઝાંઝેર પીવા માટે ગરથ નથી ગાઠે. કોને કહેવું ?

ગદન છે તારી માયા ભગવાન ક્યા સમજાય છે !

મારીને તું જીવાડે એજ તો તારો ન્યાય છે !

હં પ્રભુ તું સદાય વિશ્વમા તેથીજ પૂજાય છે.

ઇ-સાન

અશોક ઇનામદાર 'આનંદ'

એક તરફ છે દિંદુ, બીજી તરફ મુસલમાન,

ખેડના હાથમાં છે યુદ્ધ તણો સામાન,

આનંદ' એક રીતે જોતાં ખેડ છે ઇ-સાન-

સમજતવું કોને ? ને કોને ગળું નાહાન ?

ચહેરો

ક્રિશ્ચિયન ફેરિક બી.
(કેસિંગ્સ)

નથી ખબર એ અજાણ દુનિયા મોટી
શેધી રહો મુજ ચહેરો છૂપાયો જાડો.

કદી નસમંડળે દૂર દિગ્દિ દું ફેંટી
જોઉં ધવલ આંદની તણો અંદ્ર દેખી.

વળી નજરો સાથે હું નજરો મિલાવી
ભાળું અતલ હિંડાણે સ્પંદનો જગાવી.

જતાં સ્વપ્નમાં કે કાલ આવી મને એ'રો
લુપ્ત થાયે વિપળ એક દર્પણે ભર્યો.

શોધું ધરા ગગનાંગણે ને સિંધુમાં હું,
અટવાયો ? તિમિરે દિપક હૌ શોધું શું ?

લાવું છું

—મન્દુલાલ ભટ્ટ “મન્દ્ર”

તરવીર નિહાળી તરણીની મસ્તીથી મોજ માણું છું
શાન નથી જલતા છગરને દર્દમાં આગને તાણું છું.
માયાવી મોહના આવેગમાં દિવાનો બની ફરું છું,
ખ્યાલ નથી નાયકને કંટક વેરાન પંથે વેરું છું,
માશૂકા મિલનની તમન્નાએ વિરહની વેદના સહું છું
ના ખબર દિલના દિલાવરને આત્મજનને દઝાડું છું.
ધરકના ઇશારે બોલો રહી પ્રેમ પંક્તિઓ રચું છું
સહારા પિના શું કરું ? ઝાંઝવાના જળ નિહાળું છું.
છૂલવા થકી દિલ સિતાર છેડી ગુલાબી વદન ચાહું છું
મન્દ્ર કહે ખામોશ અંગમ કટુલતાનો લાવું છું.

પ

ર

બ્ર

લે

કો

કિ

લા

દિ

વા

ન

(મુંગધ)

સમી સંધ્યે ઘર ગોળે,
 લીલુડા પામગ્રહી રંગ વચાળે,
 ડોકાતું દિરણુ એક સૂરજનું
 તે દિરણુ ગે ઓલા શરદ પૂનમની રાતલડીએ...
 રજની ગંધે તારલિયું ઢખૂડતા નિંદ્ર પારણીયે,
 તમ્મ માંમ્મ બેટી ગ્યા એક સાંધ મને.....!
 જેસેલ પણે નિજ સાંધ પાસ,
 ઓલા લિમાલયે ધન્દધનુ કોરે,
 પાનખર સરૂલે થીજેલ વહેળે
 રગરગમાં ગૂંજતી ગંગા.....મૈયા !
 તુજ ગૂંજતી ગંગે સરતી નાવલડી.
 ત્રણ જનમ જનમના લઈ તરતી,
 તિલરતી સ્પિટ તુજ નયન મહી...
 મુજ જનમ પછી તે જનમ જનમની જ્યોતો,
 મૈયા વહી જત્યો, જમુને વહી જત્યો...
 ગો પાર લકડિયા ધર કરતી દિવાલ તિરાડે,
 રગરગની ઉખાના ધડકંતા તેજે
 દૂર કાંકે, પીપળ ઝાડ ક્ષિનિજે
 વીણતી ટહુકા વાંસ વને,
 એ વાંસલડીના કાણે કાણે,
 કોતરાયેલ છતિલાસને પાને પાને
 છોડી સરગમ જનમજનમ ને મૃત્યુની.
 આતમ જ્યોતને વળેલ મોગરે,
 ગૂંથી નાખે મૈયા !
 કંધક જનમની શક્તિઓને,
 મુજ કંધક જનમની લક્ષિતઓને...
 ઓલા પૂર્વજનમના રહી ગયેલા કોરે પાને,
 ચિતરી દ્યો મૈયા,
 સફર પૂરી કરી છે હાંવા.

ચમડી નથી શકતા — “મયકંઠ” ઓર ગાયાદ

પડી છે દેવ કે પીધા વગર છતી નથી શકતા,
 નથી એવું અમારે કે નજરથી પી નથી શકતા.
 પ્રણયની સેજ પર દિલને પોદાડ્યા ગાદ સમજાયું,
 ફૂલો ખૂચે છે તેવા કંટકો ખૂચી નથી શકતા.
 પ્રણયનો રાદ ખૂદ વ્રથ જાય છે મંડીત ભણી અમને,
 નમે રોટી નથી શકતા, અમે અટ્ટી નથી શકતા.
 કિછીનાં તેજ લઈ છવન નથી ચમકાવવું, કરણ
 નિમિરમાં કાચના કુકડા કટી ચમડી નથી શકતા.
 કોઈ છે આંસુ આ તારાં નથી જોયાં કુખો તેં કે,
 અધુરા હોય તે છલકે, ભર્યાં છલકી નથી શકતા.
 નહારા તો નહારા રે'છે સજ્જનનાય સંગે પણ,
 ફૂલોની ગોદમાં રહી કંટકો મ્હેંકી નથી શકતા.
 છવનના દાલ પરથી મૂલ્ય દિલનું આંકનારાઓ,
 નમે દેખી શકો છો પણ કંથુ સમજી નથી શકતા.
 દિશા-મૂલ્યન જ્યાં આતમ-મૂલ્ય કરતો હોય ત્યાં ‘મયકંઠ’
 હૃદયના કાફલા ભરકે છતાં અટ્ટી નથી શકતા

ઈચ્છા

શરદ ઠંકર

અંશ નથી સજ્જતાનો છતાંય હું તો ઈચ્છું છું.
 સ્વર્ગે જવાય તો હીક નરકે જવા તો ઈચ્છું છું.
 પ્રભુ મળે તો હીક આત્મા મેળવવા ઈચ્છું છું.
 નીલમ મળે તો ઓર માણેક મેળવવા ઈચ્છું છું.
 આલ ઈચ્છે ચૂમવા ધરાને, કળી ચૂમવા ઈચ્છું છું.
 કીર્તિ ન મળે રંજ નથી, અજિહાન આપવા ઈચ્છું છું.
 ન્યાય અદાલતે નથી, રંજ નથી પ્રશ્ન પૂછવા ઈચ્છું છું.
 કોણે કોણે ખોલો પ્રથમ ઈચ્છુની છાતીમાં, જવાય ઈચ્છું છું.

કા
ર્ય
મ
ગ
ન
કા
કિ
લા
દિ
વા
ન

આ કરું ને તે કરું હું
કરી કરી સૌ દુઃખીં રહ્યા.
કંઈક ને કંઈક કાર્ય મગન
ઝોલા તો મગન કે લાગી લગન,
છોડી ન છૂટે કેમે કરી...
હું અટવાતો પામર સંસારે આ,
સારું ને અઠારું સાચું ને ખોટું
કામનું નકામનું કયે જ રાખ્યું...
દોડયેજ રાખ્યું...
હજી નથી થાક્યા, હાથ ને પગ
દિલ દિમાગ, અંગ ઉપાંગ
સૌ હજી સાબૂત છે નં કંઈક કયે રાખ્યું છે
નથી દુરસદ ઘડીની નથી આરામ પળનો,
એકમાંથી બીજું, બીજનમાંથી અનંક
હું અટવાયો...
લાગી લંગાર એક પછી એક કાયેલી
ન જિત્યુ જોઈ શક્યો ન પાલવ એનો છોડી શકું-
અસ કિધુ માથું
હું ને કામ માટું
પણ હવે લાગે છે અળખામણ...
મોહ હજી ખાટી છે, લગન અટલીજ છે
ધગશ એથીય વધુ,
પણ હું છું થાક્યો હવે
અંગ અકડાયા ખૂટ્યું તેલ
છે નિર્બળ અન્યું શરીર પણ મન હજી તેજ છે...
ચિતાર આવે છે ઘોડાપૂર દોડે છે
પણ કંઈક અકળામણ લાગે છે...
આ કંઈક ને કંઈક કરીજ રહ્યો છું
ને એવું કંઈક શીખવી દીધું મે
આવતી ને જિગતી નવી ખેઢીને..

(મુંબઈ)

હવે તો હું ને અમે જવાય—

સાથે મળી.....?

પણ માંહુ આજ સરવાળો કંઈક ક્યેં રાખ્યાનો...

હોય સમય જતો વહી 'ગર ન કરતે આ કંઈક !

તો શાની હતી આ દોર !

શું મેળવવું'તું, શું મળી ગયું ?

શું રહી ગયું વળી ?

આત્માની પિછાન ! પરમાત્માની ખોજ ?

માનવની ઓળખ ? કે માનવતાની કંદર !

પણ હવે વરતાય છે થાકોટો ..

વિચારતાય

સૌ સોને રસ્તે દોડે છે, મારી જેમરનો !

કંઈકને કંઈક કરે છે.

પણ હું વળી મરખ આજે અહીં

કંઈક નથી કરતો અદ્વિતીય કરતો જેકો છું.

—કોહિલા દિવાન

પ્રભુ કૃપા

ક્યાંથી રે પડી મારા માથે

ઉપધિતો કાંઈ પર નથી

વિચારોમાંય મતભેદ હોય

ક્યાંથી સુમેળ એમાંય હોય ?

વિરોધ નથી એમાં મારો

છેવડનો સાર હોય સારો

અભાવ છે પરસ્પર પ્રેમનો

તો જીવનમાં મઝા ક્યાંથી હોય ?

પુરી કૃપા પ્રભુનીય હોય

જીવન એનું નિરાળું હોય

જીવનનો સ્વાદ લેવો હોય

નહી એનું કરવાનું હોય !

—જેઠાલાલ સી. પુરાણી

ખેલવું કાવ્ય

નાચે મોરલા ?

તો ? ગાનું ક્ષિતિજ

અને

ધરતી ફાટે ? તો

પહે વીજ.

—x—

આ જીવન છે !

એક ઝડપ છે ! હા !

એવું ફરતનો ખેલ છે !

અને તેમાંથી

કોઈ જિંદગી આવતા નથી ?

તે પણ કાચું જ છે.

—અરવિંદ મુદગલ

(વડોદરા)

કોણ હશે ?

કોણ ડોકિયું કરીને
જુએ છે મારા સામું
નીચે નમી લળી લળીને
કોણ હશે એ જોનાર !
અહેરો સાવ અજાણ્યો છે
જે કલ્પનામાંયે ના આવે
ભૂલી પડેલી નજર કોઈની
શોધી રહી છે કોઈને ?
નજીક જઈ જોવા વિચારું
ત્યાં તો દિલ જીતવા મારું
નજીક આવી એ અજાણી
ઉચ્ચારતી મીઠી વાણી
કહેવા લાગી કંઈક શાણી
ના સમજ્યો એની વાણી
ચાલી ગઈ એ દિલ પિજાણી
હોય કોનો ? કોણ જોનાર !
કોણ જુએ છે મારા સામું !

—જેઠાલાલ સી પુરાણી
(વાઘોડિયા)

શમાળું

એક સુંદર શમાળું
આવી ગયું,
મુજ મનહું નયવી ગયું !
પહોંચી જવાયું દોડતાં દોડતાં
નંદનવનની વનરાજીમાં !
ખીલેલાં ફૂલડાં સુંદર સુંદર
મુજ હૈયાને હસાવી હસતાં !
હરિત તૃણના ગાલીચા પર રે,
નાનાં ફૂલડાં હસતાં ગેફેલાં !
મોતી સમાં ઝાકળ ખિંદુડાં
હીચતાં ખેરી ફૂલ પાખડીએ !
વેલ-હીચોળે હીચતા ફૂલડાં
સાદ કરી મને ખોલાવતાં તાં
ફુલડું ખતાવી મને હીચોયું !
અગમ્ય હર્ષ તો હીચતો રહ્યો !
એક સુંદર સમાળું આવી ગયું.

—લાલશંકર પુરાણી
'મિહિર' (વેળલપુર)

એપ્સડ હૈયાવરાળ — વિજય ગઢવી 'કલ્પનાથી' (કપડવંજ)

નીરવનો કલશોર, એકાંતનો બળાપો

શબ્દોની ધક્કમધક્કી — વિચારોની ભીડભાડ,

કલ્પનાઓની નાશભાગ.

ગેશર્મ મૌનની ઉર્ધ્વતા —

આંખોની શરમ, અંતરનો ક્ષોભ, શ્વસની ગેદામ ઝડપ

મિલનની ખુશી — વિન્દની ગ્વાની

માનસની ઉધ્વિગ્નતા, તલસ્પર્શી રતેલના લાગણીવેડા

આંખોનું ભીજવું, ઉદ્વાસીનું ધુમ્મસ છવાઈ જવું અને
તેમાંથી એક ધૂંધળા આકૃતિનું સરિખત ઉપસવું !

અને અંતરની વેદનાનું આગસ મરડી ઊભું થવું;

વળી પાછી વિચારોની રેલમઝેલ, કલ્પનાઓનું કચુબંધ—

શબ્દોની શૂન્યતાનું ઓપરેશન — તેમાંથી પ્રસવતી કવિતા ! ! ! !

વળી પાછી રાખેતા મુજબની એજ વ્યવહારિતા

શું એજ મહારું છવત ? આ 'અધુ' અનુભવીને મલને

એમ લાગે છે કે હું પણ પાપલો, નેરુદા કે આદિલ મન્સૂરી

થઈ જાઉં અને સિગારની ધૂમ્ર શીખાઓમાંથી નીકળતી

કલ્પનાઓના વમળોમાં અટવાઈ જાઉં ? ! ? ! ?

પણ ! ના, ખેલો 'સિગારેટ પીવાથી કેન્સર થાય'

એ પીઠ અને બૃહુર્ગ

સિધ્ધાંત મલને રોકે છે અને વળી શાંત થઈ હું વિચારું શું—

શું આ હૈયા વરાળ જ મહારી જિંદગી ? ? ? ? ? ? ?

પ્રસ્તુત પ્રકારે બહુ ક્યાં

ઝખ્મો હવે ઝીરવાતા નથી,

આંસુની આશ રાખી ઊભો

નયન પણ ભીંજતા નથી.

એ

મુઝાક

મરતી ભરી છે આંખો

રંગ ભરી છે રાતો

ગળને ઊડે છે શુલાલ

ત્યાં લતાની પંડ છે લતો

ઈન્દુલાલ ભટ્ટ "ઈન્દ્ર" (ભાવનગર)

આવકાર

જન્ય છે

—કુમુદ બી. ભાગવત
(મુંગઢ)

ચાતોમાં વખત કાં બગાડો

વખત વહી જાય છે.

પછી કરીશ હમણાં નહિ

એમાં કામ રહી જાય છે.

જન્મ પછી બાળપણ, હાથે

તાલી આપી જાય છે.

પલકે આવી જાય જવાની

તે પણ ચાલી જાય છે.

જવાનીમાં મસ્ત ખતતાં છુટાપો આવી જાય છે

દુઃખતણા કુંગરોની એ હારમાળા ખતી જાય છે.

છુટાપાએ ઘેરાયેલો માનવી હતાશ ખતી જાય છે

આયુષ્ય ઘટતાં તેનું, યમહેવ પણ આવી જાય છે.

મોહમાયામાં રહી માનવી બધુંયે ભૂલી જાય છે

ફરજ બળવવાની સંસારમાં, કંઈક રહી જાય છે.

માનવી સંસાર સાગરમાં ઊંડે અટવાઈ જાય છે

ન કરવાનું થાય છે, કરવાનું બાકી રહી જાય છે.

સગાં સબંધી મુખમાં સહુ સાથી ખતી જાય છે,

દુઃખ માંહે તો આપણને સહુ છોડી જાય છે.

સંકટ માંહે શ્યામ સંભારે માયા વિસરી જાય છે,

માયામાં લપેટાઈ માનવી ભગવાનને ભૂલી જાય છે.

માનવી મથે ધણું પણ ભગવાને ધાયું થાય છે,

કુમુદ કહે ભણલે ભગવાન જીવન વહું જાય છે.

— X —

આગામી પ્રકાશન 'તમન્ના' માટે કૃતિઓ મોકલી આપો.

વિગત જાણવા જવાબી કવર મોકલો.

વતનથી દૂર

કે. જગુભતી, શા. વચ્ચાણી
રાજકોટ

જીવનમાં ધનચનાર હતો, મરતી હતી.
તરંગો સમ ભરપૂર મળી હતી, પરંતુ
કોને ખબર એ મળત વતનની સમ હતી

માંગી હતી કંઈક દુઆઓ,
મળ્યાં હતાં પ્રેરક વીરતાના સંદેશાઓ
જિતારી અમ હૃદયમાં શ્રવણતા, અલિદાનો,
ગયા અમે જ્યાં જ્યાં જાણી,
સમજી એક ઉત્તમ કામ.
મળ્યાં હતાં લાખો નહિ કરોડો રાહબરો.
અમ રનેહતાણા જીવનમાં, ન મળ્યાં
કોઈ અમ પ્રિયજન શ્રીફળાણા ગુણગનમાં.
ખુશી છીએ ! તમેને યાદ કરી,
વાનના, અરનાનો આર્ષશ્રાઓ ને !
અભિમાન છે.
વદા બની ગાદ્યા ગયા તમાગથી દૂર.
અશ્રુભીના કરી પ્રિયજનોને,
શીખવી શ્રીફળીની તમે અમ દેશજનોને,
નથી ગયા તમે દૂર,
તમે માનો, પાસે છતાં દૂર વતનથી દૂર !

હે ત્રિપુરારિ

હે ત્રિપુરારિ

આપનું ત્રીજું નેત્ર

જ્યારે ખૂલે છે ત્યારે

પ્રલય થાય છે,

તાંડવ મચી જાય છે

તો એ ત્રીજું નેત્ર મ્હને

એ રીતે દાન કરી દો

કે જ્યારે જ્યારે ખોલું

ત્યારે ત્યારે

સૃષ્ટિમાંથી અસત્ય

વિનાશ પામે.

પાપ-સંકટો દૂર થઈ જાય,

દરિદ્રતા વિલોપાઈ જાય

ને પુણ્ય-કૃપા પ્રકાશતી રહે !

-એચ. એમ. દલાલ

“ શૈલેન્દ્ર-હર્ષ ”

મા

[વિરહ કાવ્ય]

મથું હું તારી આંખી

તાગ વિચોગે આંસુ સારી

એહોશ નિસાસા નાખી

રોમ રોમ તારી લગની

જલે દેહ આ અગ્નિ,

છવન શુષ્ક મુસવાટે

પરિતાપ જાણે વૈશાખી,

ઝંખુ તુંજ ગોદ હુંકાળી

ચાહું તુંજ ગોદ મમતાળી,

વિતી ગઈ સારી નિદ્રાળી

મા તું એક જ આંખી,

ચમકું તિરસ્કારતા માને

હર્ષ બિરહાવતા માને

તુંજ હું અમોલ બક્ષીસ

રહું હું તુમુલ ત્રાસી.

-ચીમનલાલ મહેતા

‘ બલિ ’

-અતિથિ (કરોડિયા)

બલિ, તું ખરેખર બલિ પૃથ્વીનું

તુંજ બલિથી સંતુષ્ટતા દેવ !

અરે એ દેવ અને માનવ !

શા ઘેલાં બન્યાં છે, તુંજ બલિથી,

પરંતું તુંજ આત્મા પવિત્ર,

બલિ બની બનાવે અપવિત્ર અમને

ન શોભે અમને, દેવને, હે બલિ !

સ

હ

કા

રી

ક્ષેત્રે

પ્રવીણ

ન.

શાહ

(પાદશ)

આવને આવ ઓ કાળી કોયલડી,
 આવીને ખેસ મારા આગના આંખે,
 રીંગાડી કેરી—કટોરીઓ વસંતે !
 રંગ કટોરીઓને લીલા રે રંગથી !
 તેમાં તું આવીને રેડ મીઠડાં રસરે !
 રસ પીશું ને કરીશું મીઠડાં કંકરે !
 થશે મીઠા કંક ને થશે મીઠું જગરે !
 કોઈ કોઈનો અરિ રહેશે નહિં રે !
 આવને આવ ઓ કાળી કોયલડી,
 આવીને ખેસ મારા આગના આંખે.

સહકારી ક્ષેત્રે છું જાણે કે કુરુક્ષેત્રમાં છું.
 સળગું છું ઇવનો, શીવહતા ત્રીજા નેત્રમાં છું,
 મજાખૂરીની મેનકાએ ચળાવ્યા—વિંધામિત્ર છું,
 રાજકારણીઓ તમારી સેવાના ક્ષેત્રમાં છું.
 મને શું મીઠાવી શકશે ? અવ—તવ સર્વત્ર છું.
 ઓ ગરીબો ખુશ થાવ, ગરીબો હતાવનું સૂત્ર છું.
 થઈ છે પ્રગતિ છતાં નથી સમગ્રતું એક માત્ર
 સહકારી હારકુનનું સદા ખાલી કેમ છે પાત્ર ?
 વખાણ્યો છે સૌએ સદા, કહી સમાજવાદી મિત્ર
 ભાષણો માંહે જતાવ્યા છે શ્વેત ક્રાંતિનો સ્ત્રોત
 સહકારી દાવપેચમાંયે રેખા છવન ચિત્રની
 તમારા હાથમાંજ હોવા છતાંયે, હુંજ વિસ્મૃત છું.
 કળની અપેક્ષા વિના કાર્ય કરું, ગીતાનું સૂત્ર છું.
 સહકારી સપ્તાહે ગૌણ છે કે હું નિરતેજ ગાત્ર છું.
 નથી ખાનગી કે સરકારીમાં, કૈંક અમર્યાદિત છું
 લટકું છું—ખેતી વચ્ચે બહાર, ત્રિશંકુના પાત્રે છું.

કોયલડી

લાલશંકર

મ

પુરાણી

‘ મિલિર ’

(વિજયપુર)

વામન વિરાટ

હસતી રમતી રે ઓ બાળ
રમત રમતાં કરતે વ્હાલ;
અંચલ ચતુરા ચાલતી ચાલ,
મીઠી મધુરી નમણી નાર.
હસ રે બાળા હરખથી તું,
રમજો વિસરી અંધન સૌ;
ફૂલો ફૂમળા કળી શી ઝૂમી,
વહજો વાણી તું ફૂલઝરી

કોકિલા દિવાન (મુંબઈ)

હસતા રમતા ફૂલના બાળ
પ્રભુ પ્યારા તમે ઓ લાલ;
અંતરના લેવાને તાગ
માપ અનંત નણા રે માર્ગ.
વિરાટ વિશાળ અનંત લાવ
અજવાળાં પાથરવા રે વારડ
પ્રકૃતિએ પૂરવા રે તેજ
પાથરવું જ્યાંનિર્મય સ્મિત

તારલિયો શિગ્યો

કોકિલા દિવાન

કંઈક ભાળું છું
જન્મી છું ત્યારથી
પણે રમકંતાં તારલિયાંએને
ને મરકંતાં ગેળ થાળી જેવાં, કે-
બીજની રેખે મધુર સ્મિત જેવા.
રેણાવી જ્યોત્સના, શીતલતા પાથરતાં...
કે પૃથ્વી પર જવાની કાળી ગજબંત
પરાણે નિસરવા મથતા આંદલિયાને
હું ભાળું છું, હું ભાળું છું...

ને શહીદ અન્યા દેશ આંધવા,
કંઈ કેટલાયે ! જઈ એકા પછે નભે.
કે ભાળુ ઊગતાં એ નીત નવા તારાંને ...
કે સ્વર્ગ પણ વસે છે અહીં...
માનવતા ને પથે વિહરતા, અન્ધો,
દાન, સેવા, ધર્મ દયાને વરેલા છવાય

યહ સ્થિર જોડા જઈ નારાના વંદો મહો...-

નભગંગે રૂપેરી જળખિંદુ શા,

એ નારસિયાઓ ભાળી ભાળી,

હું રાહના રેડ,

હું રાહના રેડ...

તો'ય થાનું ભલા !

'જર અનું કદિદ !

ગીચ ગંદી અંધારી ને સાંકડી,

ભૂખાવળા દમનસીચ, એ

દુખિયા જનકેરી જૂંપડીએ છવાયલી,

નાની શી શેરી મહો;

ને ત્યાં ચોતરાને અડી-

મ્યુનિસિપાલિટીએ મૂકેલ જ્ઞાનસ કેરી,

દમદમતી જ્યોત ખની જલું,

જ્યોત ખની જલું...

મૂઝૂ ખૂઝૂ જલતી વાટ,

ને કાખેરા પ્રકાશે-

તરવરતો નવયુગનો નવયુવાન નખીરો,

થનગનતો, નવસોહિયો,

પાને પાના પુસ્તકના ફેરવતો

કે જાય અંતરે ગોઠવતો;

તો ખને મારું જીવન ધન્ય, જીવન ધન્ય...

કે થવું ગમે મને,

એવા જલતાં દીવાની કાંખી જ્યોત,

કાંખી જ્યોત...

કોહિલા દિવાન.

આપ ક્યાં જશો ?

અરવિંદ પરેલ
(વડોદરા)

પ્રેમ સુધા પાન કરાવી આપ આમ ક્યાં જશો ?
જગાવી હૃદયમાં તોફાન આપ આમ ક્યાં જશો ?
સોંપી છે જ્યારે દિલ-નાવ અમારી આપને લાય,
અમોને મઝધારે છોડી આપ આમ ક્યાં જશો ?
દીધાં હતાં કેલ તમે યતવા અમ હૃદય આધાર,
કોણ બૂલી જઈ દલે. આપ આમ ક્યાં જશો ?
તોફાન જગાવી દિલ મહીં પ્રેમના, મરત 'નન્યા,
સમાવી તોફાન દિલમાં દલે, આપ આમ ક્યાં જશો ?
માંગ્યા હતા દિલ તણા દાન આપની પાસે અમે,
તમે દિલને યનાવી ગંઢ, દલે આમ ક્યાં જશો ?
ઠગ્યા હતી રાખી અમે તવ ફૂલ 'નન્યા મહેકતું',
તથી કળી ખાલી હજી, તો આપ આમ ક્યાં જશો ?

અહીં પસીનાની મહેનત ધૂળમાં ભળે છે,
અને એટીને શાનો-શૌકત મળે છે,
શિરરતો છે કેવો જુઓ આ જગતનો-
કોમળી મહેનત અહીં કોદને ફળે છે !

મુકદ્દરની વાતો ભણા અનોખી હોય છે,
કો દુઃખમાં રહે છે તો કો સુખમાં વસે છે,
કિંતુ અહીં તો જોયું મેં અચગ્ગ સદાયે-
કો મહેલે રહે છે કો ઝૂંપડે હસે છે !

રક્ત સીંચીને યનાવ્યો મેં ચમત
લોય ખરતા પાનખર થઈ શેં મુમત
તુજ મિલનના સદુ રમરણુ રૂડી ગયા-
ચાંદની ત્હારા વિના થઈ ગઈ અગત.

આવકાર

ત્રાણ

મુક્તાક

વિજય

ગ

હ

વી

‘કલ્પનાથી’
(કપડવંજ)

રહતી વીજ

“ અતિથિ ”

(કરોડિયા)

તહી રહતી વીજ પડી,
માણસની કિંમત ધાસ,
ધાસની કિંમત રાખ,
સાચો જુગારી દસતો,
ખોખસે ખોખસે દસતો,
ફતરોને ભસાવતો,
દાર પી ગાળો દેતો,
દાર પાણુ ગમતો
રાખની કંઈ કિંમત નહીં ?
નેંગી કહે કે આવો,
પદ્ધતિ ખડખડ ખોલે,
જંગલનાં કાડયાં રહે,
દિવ માટું રહે,
ધૂણી આવની રહે,
કહી પડતી વીજ રહે !

આવશાર

તું સીદને સતાવે પૂનમ ?
મારો છવડો દુઃખી દુઃખી થાય રે !
નારો ગોરો ચંદ્રે દસતો દસતો,
ધૂપાઈ બતો ખસતો ખસતો,
એને ઘેરાયો ઘેર ધુંધટ !
મારો છવડો દુઃખી દુઃખી થાય રે !
નેતાં બળે તું કાઢ બળે,
નાજૂક નહાય તું ભારે કાળે,
પદ્ધતિ પાણુ તું ન્યારી બળે,
માનું સતાવે જનમો જનમ !
મારો છવડો દુઃખી દુઃખી થાય રે !
દુઃખી બાણું છું,
ઉગ્ગસ પાછળ કોય અંધકાર
થોડા દિનની તું છે વાણુઝાર
માયા લગાડી કર ના જુલમ ! !
મારો છવડો દુઃખી દુઃખી થાય રે !

—રવીડ સાખડીઆ (વડોદરા)

માતૃ સંસ્થાકે

જે. એમ. શાહ. (વડોદરા)

ઓ માતૃસંસ્થા તુઝસે ઋણમુક્ત હોઉં કેસે,
 બન ગઈ હૈ દેહ મેરી, તેરે સંસ્કાર લહસે.
 સરસ્વતી કૃપાલુ બની હૈ, જ્ઞાનકી પૂંજ મિલી હૈ;
 ચારિત્ર્યકી નીચ ડાલી હૈ વિમલ મતિ પાઈ હૈ.
 જળ જીવનપુષ્પ કુમ્હલાએ, પતઝડકા મૌસમ જાયે,
 તેરે આશિષ પાકે, જીવન બસંત લહરાયે.
 અધ્યાકે ફૂલ ચઢાઉ, ગીત મહિમા નિત ગાઉં,
 યાદ કરકે તેરી સ્મૃતિ, યશમાલા મૈં ફિરાઉ.
 ઉન્નતિ વિકાસ મેરા દિન દિન બઢતા બપે,
 ભારત મહા કે લિએ જયોતિ ફેલાતે બપે.

ઠોકર

અ

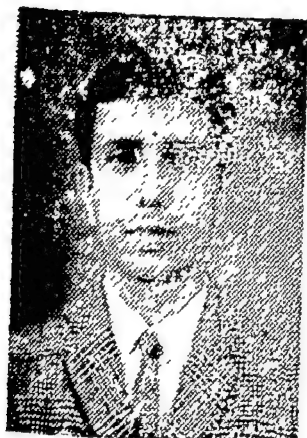
તિ

થિ

(કરોડિઆ)

અહીંથી કહીં હું ઠોકરોને ઝીલતો,
 વિખરાતી વાતને હું સમજાવતો,
 પથરોના પોપડાને ઉખેડતો
 સદાયે નિંદગીની હાર ઉપહારતો.
 જલતી ક્ષણોનું આ જીવન,
 બણબણતી માખીઓ અકળાવતી,
 મૂંઝાતી મૌનની વ્યથાને અલડાવતી,
 આ નિંદગીની ઠોકરો એટલી બધી કે
 વસે છે ઠોકરો બધે, ઠોકરો બધે !
 અણજાજતી દુનિયા બધે
 અણજાજતા વ્યવહારો બધા,
 અતિથિ અટવાય અહીં તહીં
 તેની રહે છે કોને ખબર ?

ના મળી

“મસ્તાન”

બિલીમોરીઆ

ઘણી માંગી અમે જરા ના મળી
એ પાવવની મને હવા ના મળી.
કેટલું અદનસીય છે મુકદ્દર ?
દર્દ સાદું હતું હવા ના મળી.
હતો અનેનો સરખો યુનો
હું દડાએ એને સગ ના મળી.
આશ્રિત ન હતો છતાં અનાથ રહ્યો
મળ્યાં દિલતો ઘણાં જગા ના મળી
આજ હશે ક્યાં કરણીનું મારું
ક્યામત થઈ ત્યારે ક્યા ના મળી.
હું ક્યાં રહું છું તું હતી એવકા
જે માંગી'તી અમે વકા ના મળી
કંઈક હશે ખામી બદલીમાં તારી
કેમ તમારી મને હવા ના મળી
હાથ રંગાયા તેઓના ખૂનથી મારા
‘મસ્તાન’ જેને અહિં હિના ના મળી.

એટલે તો રાતે ફરવા નીકળતો નથી

કે એ સમયે સૂર્ય મારી સાથે બળતો નથી.

કેવો રસ્તો છે ? કોઈ રસ્તો નડતો નથી

ઠોકર પણ જે વાગે છે તો'ય પડતો નથી.

પીઠે ગમે તેટલો શરાબ, નશામાં ઢળતો નથી

મારોજ જનાઓ છે અને હું જ રડતો નથી.

મિત્રોની શિકાયત છે એમને હવે મળતો નથી

કેમ સમજાવું ‘આનંદ’ ચાલ્યા પછી વળતો નથી.

નથી

અગ્રોહ

ઈનામદાર

“આનંદ”

વડોદરા.

બિમાર થઈ ગયો !

જે. એન. વર્મા
“ પ્યાસા ”
વડોદરા.

નજરે થઈ તું એકવાર ને પ્યાસ થઈ ગયો
સાજો હોવા છતાં તું તો બિમાર થઈ ગયો.
જ્યાં જ્યાં નજર કરું ત્યાં ત્ય દેખાય તું મન
કોની મહેબબીથી ચમત્કર થઈ ગયો !
કેડી તારી ગલીમાં તું દિનરાત કરું છું,
ગલીનાં ઘવાન તણીય દોનતમાં થઈ ગયો.
એહોશ ખતી જાઉં જે નજરે ચડુ તારી,
લાગે છે કે તું તારોજ શિકાર થઈ ગયો.
બસ દિવસી કહે એકવાર ‘વર્મા’ માન છે,
તો માની વડે કે મારો ઉદાર થઈ ગયો.

૧૬યાં પારેયાં

તારી છૂટી કનકયાની, એક અપારે
ને કહ્યું કહ્યું તું પાગેલું
અન્નાચખની ગોમે
વાર છે તને
આપણુ એના ખતવા ન્યાને
અરે કદ કદ કાચડી ખરી,
૧૮

કોલિસા દિવાન (મુબાફ)

આવમાર

નયનવાની ઢોરી પારે !

ઊગી ગયા'તા રામેરામે

ચંદનવનને ઝૂમખે કલડાં;

વાળની લટિયું ફરે ફરે ઊડી,

સમીરે દરે અડપલે !

નળકત વેલીયું મહીં ગઢ.

પરથમ પસરી પાને પાને.

શ્વેત ચમેલીની પંખડિયુંની

સુગંધ આઢી આઢી

યાદ છે તને ?

અગાશી મહીં એક કોઢેથી.

સોળ વરસીયું યયપત તહીંથી,

કંપિત પારિજાત ઢેરી કેસરી તાંડલી શું ?

કેસર રંગી પતંગિયાં સંગ ઊડી જતું ?

ને મૂઢ અમેઘ આપણુ ખેય !

આંખ્યું ઢાળી અગ્ગણુ અખોલ ખોલ,

પેચ લગાવી કનકવાને,

દોર છોડતાં હતા !

પેલા સોનિયા સુરજ સંગે વાતો કરતો

સતરંગી મૂર હેડતો,

મેઘધનુષી રંગ ધન્યા

છૂટી દોરે ઊડતો જતો કનકવો !

યાદ છે તને !

હરે હરે ગયેલા કનકવાને

“ કાષ્ઠપો કાષ્ઠપો ” સાંભળ્યું ત્યારે ?

સંધરી રાખી મેં મીઠું પાયલી

કીન્દ્રા ઉપરે દોર દણ એ,

દોર છોડી'તી કનકવાની ભર અપોરે,

તહીં ફડફડ ઊડ્યાં'તા, પારેવા ગળે

અરતાચળાની ગોખે.

—કાલિદાસ દિવાન

સખીઓની સાથમાં સખીઓના સંગમાં રે;
 તારો ગાઠિં રે ગરબો પાયલના કમકે રે,
 કે ઝળઝળવું દિવંડે રંગભર્યા ગરબો રે;
 તને વધાવું ચૂડીઓના રણકે રે,
 મેલું રમતાં શ્રીકૃષ્ણ તારે ચરણે રે
 કે મા તું આવજે વહેલી વહેલી રે-(૨) ઝળકે...

મહાલયના ગીતડાં ગૂંબવુ પરોઢિયે રે,
 ઓ મા તું કલકતાવાળી કાળી રે;
 નરસંગે તું નારી આદ્યશક્તિ રે,
 મા તું દખખણને હુંગરે લવાની રે;
 ઓ મા તું દુર્ગા શીવજીની રાણી રે,
 મા તું ગૂર્જરની અંબિકા માવડી રે,
 કે મા તું આવજે વહેલી વહેલી રે-(૨) ઝળકે...

હું તો માવડી માવડી કરતી જાઉં રે (૨)
 હું તો ઘેલી ઘેલી ગરબો ધૂમતી જાઉં રે (૨)
 હું તો જાન ભૂલી જાળ જોળ રમતી જાઉં રે (૨)
 ગગન ગોખેથી, ઝાંઝરના ઝમકે, ચાચરના ચોકમાં,
 આવી આવી રે ઊતરી ત્યાં આજ માવડી
 કે મા તું આવી તેડાવી વહેલી વહેલી રે-(૨) ઝળકે...

—કોકિલા દિવાન

સનમ લાગે — “ પ્રભુ ” પહાડપુરી (મોડાસા)

હિમાલયને આંખવા ના કરશે કદી કોઈ પ્રયત્નો
 મને તો એ ભટકતા શાયરની કબર લાગે છે.
 ખેરવી સિતારા પુષ્પો કેમ ન ચડાવે ગગન !
 સારી પ્રકૃતિ એની મને તો સનમ લાગે છે.

મૂંઝવાણ

મૂંઝાયેલો છવ
નિરાશાના ઘેર
વાદળાં.

આપધાત
નિષ્ફળ.

ને

પચી

છવનની

ઘેર લતાશા !

પાન ખરે

પરન હસે

દિન વહે

અને

પાછું

એનું એજ !

કોણ જાણે

આ બધું

ક્યાં સુધી ? ? ?

-અતિથિ

(વડોદરા)

દેહ મંદિરે

મારા દેહ મંદિરે પધારો રે

કાયા રૂપી અં કોડિયા માંઘ

ભક્તિ રૂપી છે તેજ પુરાય

એવો દીપ જગે નિત્ય મારો રે

પ્રભુજ દેહ મંદિરે પધારો રે

નિત્ય પ્રભુના મંદિરે નથી જનતી

દુન્યવી ભક્તિ મુજથી નથી થાતી

પ્રભુ આવીને તેજ વધારો રે

મારા દેહ મંદિરે પધારો રે

ધૂપ દીપ શંખના નથી રે નાદ

તુજને અંતરથી પુકારે મુજ સાદ

મનહું ઝમે મારું કાનુકો કાળો રે

મારા દેહ મંદિરે પ્રભુજ પધારો રે

ભજન કીર્તન મને નથી આવડતું

વ્યાકુળ મન તને મળવાને ઝંખતું

મારા ભવેતા ફેરો તમે રાજો રે

પ્રભુજ દેહ મંદિરે પધારો રે

-કુમુદ જી. ભાગવત

મુંબઈ

ચાલો—

સમયની સાથે તારા મિલાવીને ચાલો

ફૂલો સમ મુગંધ પ્રસરાવીને ચાલો

મંઝિલે પહોંચવા કોઈ રાહ જોશે નહીં—

(તમે)તમારી તકલીફના રાહજર બની ચાલો

કુ જમુમતી વસાણી. (રાજકોટ)

આપુ

“ અતિથિ ”
(કરોડિયા)

આપુ ! જીવન જ્યોતિ આપુ !
જલ્દી જલ્દીને જ્યોતિ આપી ગયા
જીવન જ્યોતિ આપુ !
કડવા જેર પીને, અમૃત આપી ગયા.
અમી કુંભ આપુ !
સત્યનો શણગાર ને સત્યની પરમ જ્યોતિ !
સત્યનો ઝણકાર ને સત્યની સુખ વેલડી !
અગ્રેજીને હાંકી કાઢવા માટે,
ભારતની મેનેરી આઝાદી માટે
સત્ય, અહિંસા, પ્રેમ અર્પણ કરી,
જીવનને જલાવી ગયા, ઝળહળાવી ગયા !

— ત્રણ મુક્તક —

‘ પારસ ’ પઢિયાર (કરજણ)

રણે ચઢી પૂંક બતાવે એ રણવીર ન કહેવાય
ખોટું શરાતન બતાવે એ શરવીર ન કહેવાય.
દાન કરી પરતાવે કરે એ દાનવીર ન કહેવાય.
દયા ધર્મે ના ખર્ચ કરે એ અમીર ન કહેવાય

સમયને માન આપી સંચરે તો માનવી ઠોકર ન ખાય
જોઈ વિચારી પગલું ભરે તો માનવી ઠોકર ન ખાય
સમજીને વધારે શું કહેવું જો આટલું સમજે “પારસ”
નિતિ નિયમથી કાર્ય કરે તો માનવી ઠોકર ન ખાય.

દારૂડીઓ રીજે દારૂથી ભલે મોંઘા મિષ્ટાન્ન મળે,
લોભી રીજે દૌલતથી ભલે એને ભગવાન મળે,
માખી રીજે દુર્ગંધથી ભલે અતરની વાસ મળે,
મજનું રીજે લયભારથાને ભલે દેવસ્થાન મળે,

પૂજા

કે

કિ

લા

દિ

વા

ન

(મુ'અમ)

ઝળકે ઝળકે જળે ભરી કનક ગાગરડી રે,
સોહે સોહે શ્રીકૃષ્ણ હાર પાન કડાં રે,
ધૂમે ધૂમે ધમ્મર માડું હમડું આજ રે,
માવડી જોતાં તા વાટડી બાર માસથી રે,
અવ્યા અજવાળીયા આસો માસના રે,
'માડી દઉં' રે આહવાદન આજ તને રે
કે મા તું આવજો બહેલી બહેલી રે (૨)-ઝળકે...

તારે કાળે પટોળામાતી ગવન લાવી છું,
કમળે જવારિયો રંગ ચઢાવું રે,
જવારિયે કેસરિયો હાર ધરાવું રે,
અખીલ ગુલાલના જાંટણા જાંટાવું રે,
નવનવ રાતે નવલખી દિવડાંઓ,
ઝળે હિરલા કનકને દિવડે રે,
કે મા તું આવજો બહેલી બહેલી રે (૨)-ઝળકે...

માવલડી રે તારી હું રે ગાવલડી રે,
જેઠા સોનીડા વાલીડે તેડાવ્યા રે,
ઘડયાં રમઝૂમ ઝાંઝર વીંછુવા ને કંકણ
માના મુગટે મણી માણેક મદિયાં રે,
સિંહાસને કનક મોર ટહુકિયાં રે,
સિંહ કનકના બાજકિયે ત્રાડકિયાં રે,
નાકે નથની જડયાં કટિબંધે હિરલા,
વાળે વાળે મોતીડા ગૂથાવીશ રે;
કે મા તું આવજો બહેલી બહેલી રે (૨)-ઝળકે...

આ છે નવનવ દિનડા આસોનારે,
હાલો હાલો સૌ ગરબે ધૂમિયે રે,
આવ્યો આવ્યો કિતવ આજ આંગણે રે,

હંતજરી

તારી હંતજરી

હે પ્રિયે !

કેટલી વિકટ !

ક્યાં ક્યાં મુઘી !

ક્યાં ક્યાં મુઘી !

ખોલો જરા,

આ ધગકતું હૃદય !

આ ધગકતું હૃદય !

ક્યાંથી હવે રહેવાય !

ને ક્યાંથી સહેવાય !

ક્ષણ પણ અને છે

યુગો પ્રિયે !

પ્રેમ પ્રવાહ વાહી જશે !

દિલ આ દુભાઈ જશે !

હે સાહેબા !

લગ્ન પણ...

આ આંખોના

અણસારને...

ક્યાં ક્યાં મુઘી કાંકાં !

કાંકાં...કાંકાં...

દિલ ને રહેશે અધ-

ત્યારે-

ત્યારે હે પ્રિયે !

આ ગીત-સંગીત પણ

અધ પડી જશે !

-અતિથિ વડોદરા.

આવકાર

ફૂટપાથનું ફૂલ

ભરી જનમેદની

આવાગમન કરી રહી

તહીં થંભ્યો ફૂટપાથે

‘આણુ એક પૈસો આપો !’-મુણી,

વિચારું સ્વગત :

જે ભિખારી ભટકતાં !

વ્યર્થ પરજીવી બની.

લિસણ મોંઝવારીમાં...!!

જ્ઞાને દેવું આ આજમુઓને ?

અપરાધી ગણી

તિરછી નજરે કદમ માંડતાં

ભાણ્યું-

વિમલ મુરકુરાટે ભયું

‘અપરાધી અમે જગે ઠર્યાં, કિંતુ

નથી ‘કારણ’ જગત અમ કાજ યુગોથી !

આબ્યા સદા કરી અમ કૃશ કાય

રક્ત પિપાશુ બની;

‘અપરાધી’ કોણ જગતે સાચો ?

નિર્દોષ નિગાહે ફરિયાદ કરતું

માત્ર અકે, ફૂટપાથનું એક ફૂલ !

થાતાં વાત આંખો આંખોમાં

નહોતું દેવું તો’વ, પાછો આવી

પ્રેમથી બાહુમાં લઇ શીશુને

દઈ દેવાયું મુજથી !

ફેરિક બી કિશ્વિયત (કોસિન્દ્રા

નમણી નાર

હો નમણીનાં નયનાં શરમાય
લગ્નમણી વેલ શી કરમાય-હો...
પ્રેમી પંખીના મરત ફિડામાં,
નયના લળી લળી નરમાય હો...

અદ તારી આંદની ગગને લગ્નપ
મેઘસી રાતે નભે છૂસાઈ;
સમીર કેરી લહરો લહરાઈ
ચીજલડી ધીત તણી અંગતાર્થ-હો...

કપિત દેહજના અંગડાર્થ,
પિયુ સ્પર્શે પ્રિયા મરડાર્થ;
મનમુદ્દિત અંતર છલકાય.

રમજૂમ કલ્લી મુક્તી વનરાઈ-હો...

- કોહિલા દિવાન

અરતી'તી ગાયું ને ફરતા ગોવાળ હતા
યાદ તારી ગોવાળ મને આવી ગઈ-
આવી ગઈ!

સાથમાં દીડી લાકડીને કેડે લાળું વાંસળી,
સહુ સાખાની સાથમાં તને શોધી રહી !
કંઈ માળા વૈજયંતી, પહેર્યો શામે ખીતાંબર,
નરખટ નરવર મને તું ગમી ગયો-
ગમી ગયો !

રીમઝીમ વર્ષ વર્ષા, ગેડીહડા જ્યાં રમતો,
ઝોરે ! કાળિયા કાના ! હાથે તું રમી રહ્યો-
રમી રહ્યો !

થેલી કીધી રાધિકા, કીધી થેલી ગોપિકા,
થેલું થેલું ગોદૃગ તને ઝંખી રહ્યું-
ઝંખી રહ્યું !

કાના કામણુગારા, ગોવાળ તારી માયા,
ગોવિંદા તુજ યાદ રોમે રોમે વ્યાપી ગઈ-
વ્યાપી ગઈ.

ગોવિંદા !

કોહિલા

દિ

વા

ન

(મુ'બ્બક)

ગાજે ગગન

-ડાહ્યાભાઈ પટેલ “નવરંગ”
વડોદરા.

ધનનન ધન (૨)

આજ ગાજે ગગન (૨);

ઝનનન ઝન (૨),

આજ ઝૂમે જમીન (૨);

ડણુણુ ડન (૨),

આજ વાગે મૃદંગ,

આજ વાગે મુરચંગ;

હે...એ...એ... હે...!...આજ ગાજે ગગન (૨);

ગગને પેલો આંદલિયો, બે હસી-હસી બોલાવે,

ઉદાર ઉરે ઉરનાં અમૃત ખુશી-ખુશી પિવડાવે;

ખુશી-ખુશી પિવડાવે;

હે... એ... એ... હે...!... આજ ગાજે ગગન (૨);

સૂનો ચમૂના-ઘાટ પૂકારે, સૂતી વ્રજની શેરી,

સૂતી કુંભે સાદ પૂરાવે, ફોગટ ગર્ધ મુજ ફેરી;

ફોગટ ગર્ધ મુજ ફેરી;

હે... એ... એ... હે...!... આજ ગાજે ગગન (૨);

તાલ પૂરાવે ફિલની ધડકન, પ્રીતનો વાગ્યો પાવો,

‘નવરંગ’ પધારો માંડવળે ને જીવન ધન્ય બનાવો.

જીવન ધન્ય બનાવો;

હે... એ... એ... હે...!... આજ ગાજે ગગન,

આજ ગાજે ગગન !

યુવાનને

-કે. જશુભતી વસાણી (રાજકોટ)

અરે યુવાન ! એકો છે કેમ શક્તિને ત્યાગીને

શક્તિની આંખને કદીયે પલકારો નથી હોતો

યૌવન ધન અને રનેલતણું અભિમાન હશે સહને

પરંતુ આ શક્તિને ! કોઈને હાજરો નથી હોતો.

કાવ્યના સ્ફૂરણ

કેડિલકંડી, હું કવિતા કરું,
તલાશમાં સાંભળનારની કરું;
મળી જાય એવો કોઈ બેઠ,
આવી જાય મુજ કવિતામાં લેઠે.

નથી હું કવિ કે કવિતા કરું,
નથી હું રવિ કે ગગને ધૂમું,
તેલોય રચી કવિતા અનનું કવિ,
કવિ બની મેળવવો છે રવિ.

કવિતા મારીને નથી તાલ,
નથી કલ્પનાની એને શબ્દોજાળ,
પૃથ્વી પર વિહરું હું ધરતીઆળ,
ન પરવા કેવી હશે કવિની કાલ

કલ્પના મારીને પાંખો નથી,
બૂત-ભાવીને નિરખવા આંખો નથી,
દોડાવું તેલોય કલ્પનાના થોડા,
ચક્ષુનું કલ્પન લખવા વિચાર થોડા

લખી લખીને હું ચાહી ગઈ,
વિચાર વાણી મુજ થંભી ગઈ.
હું કવિની કલ્પના પૂરી પડી.
ત્યા કાવ્યની રમઝટ રણકી પડી.

—કે.કે.સા દિવાન

(મુંબઈ)

સપનું

સપનું સરી ગયું યાદ સતાવે.
સજની ક્યાં મારી કોણ અતાવે !
મૂની સિતારે ગીત મિલનનું
છેડી સનમ સંતાર જાયે
મધુરા મિલનની મરત મદિરાને
અધરે લાવી ફર લઈ જાયે
અધુના મિલનો મન તડપાવે.
નીલ ગગનની નવલખા ધારે
વરસી દિલને બીંજવી જાયે
મૃનાં દિયે રમરણે! જગાવી
સાદ કરીને છૂપાઈ જાયે
દ્રશિયાદ કરું, ફરી યાદ ન આવે
સરી ગયું સપનું, યાદ સતાવે.

—પ્રવીણ ન. શાહ

(પાદરા)

લાણી લેવા દો

—શૈલેન્દ્ર-હર્ષ (વડોદરા)

કોઈ મારી કને આપવીતીને વર્ણવશે મા
અનુભવથી જીવન ધમારત ચણી લેવા દો.
સમયને મુકીમાં જકડી રખાતો નથી એટલું જ
બનતા જતાં પ્રસંગોના ક્રમને ગણી લેવા દો.
કોઈ ચેતવે તોયે ભૂત-ધાપમાં પડી જવાવાનું જ
અનુભવના ચાર અક્ષરોને ભણી લેવા દો.
શું ખબર ક્યાં કેવા સૂર અને રાગ છેડાતા રહેશે ?
ભાગ્ય-સિતારના તારોને રણજણી લેવા દો.
ખરેખર પાનખરમાંજ વસંતને મૂલવવી જોઈએ
વ્યવહારિકપણે નૈતિકતાને છણી લેવા દો
કોઈ ચીજ દ્વારા મને ઠગાવવા પ્રયાસ કરશે ના
જરા આવેશમાં મારી વાચાને સણસણી લેવા દો.
ભ્રમણાને ભાંગવા રહેજ વિચારી લેવું જોઈએ
દહતા થકી શ્વાસ-હયને હણહણી લેવા દો
જરા અભિવ્રસીને મન મનાવી લઉં છું, મિત્રા
જીવનમાં સ્વપ્નોનું મખમલ વણી લેવા દો.
અનુભવ્યું કે નિષ્ક્રાંતતામાં સફળતાનું રહસ્ય છે
જન્મથી મૃત્યુ વચાવું છે તે દવે લાણી લેવા દો.

x

કનૈયો

ધન્દલાલ ભટ્ટ

“ધન્દ”

આવકાર

સમીરના મુસવાટે, શન્દની અજવાળી રાતે.
નયનોને નચાવતો, ફૂલોને ઉડાડતો.
હૈયાના હિંડોળે મારો કનૈયો નાચે...(૧)
વેણુ વગાડતો ને વૃંદાવન ગજવતો,
આશાઓ અર્પતો અમૃત વરસાવતો.
ઉધાના ઉમંગે મારો કનૈયો નાચે...(૨)
ગોપીના ગીત ગાતો, ગાયો ચરાવતો,
રાસ રમાડતો ને ઘેસા બનાવતો.
પાયલના ઝણકારે મારો કનૈયો નાચે...(૨)

સહારો

કુમુદં. બી. ભાગવત
મુંબઈ

અવની પર દીધો અવનાર
દીકરીને પ્રભુ શા માટે ?
દુઃખના રિયે ઇચ્છાડી દીધી
સહારો નથી શા માટે ?
મદામલા આ જીવન માંહી
મુખના શેર ના માણી.
જીવતર વહી જાય જાનાં પતિને
સહારો નથી શા માટે ?
તેં આપેલું તરફરી મરે
તારી નજર તજે ફૂરતાથી.
દુઃખ જુએ દિલ ધડકતે લેણ
રોકતો નથી શા માટે ?

રૂઢિઓના ગુલામ એવા સમાજના અંધને અંધાણેલા,
માતાપિતાએ શું કરે ! લાચારને સહારો નથી, શા માટે ?
શાણી દીકરી સહન કરશે બહુ, ભલે મૃત્યુ ઝડપી જાય,
નામ રાખવા પિતાનું પ્રાણ તજશે, સહારો નથી શા માટે ?
જીવનું અલા ! માનને કાળે મળવા તેને ફરી ફરીને
આંસુ સારીનેયે પતિ ગીત ગાવાં-અહારો નથી શા માટે ?
જીવે લેણે ડરી ડરીને મરવાને સદા આવુરે ભક્ષા,
મળ્યા જીવનને ગુમરવા જીવને કોઈ સહારો નથી શા માટે ?

વિહંગો

લાલશંકર પુગણી
'મિહિર'

આકાશે ઉડતાં વિહંગો
ગાતાં હતાં મુક્તિના ગીતો
દેશને કાળે શહીદ થયેલા
પંખી રવરૂપે ઉડતાં હતાં !!!
જગાવતા હતા દેશદાઝ યુવામાં !

શૂન્ય !

આકાશી અવકાશ હૃદયે ધબકાર,
 જીવું છું, જીવે જાઉં છું...
 ગોડકાર ખાયે જાઉં છું
 ભૂખ પચાવે જાઉં છું
 જીવન લંબાવે જાઉં છું
 કીટ કીટ, ના ટીક ટીક
 સમયના તારિખીયા
 ફરકાવે જાઉં છું...
 નીત નવી સવારની
 રાહ જોયે જાઉં છું...

તમે આવો છો જાવ છો તમે !
 આવજો આવજો કહે જાઉં છું
 કંઈક છોડી ન ગયા ! ભૂલીય ન ગયા !
 હોત તો ! તમને મળ્યાનો રાજપો—
 ફેફસે જાઉં છું. થાકોટો ખાયે જાઉં છું
 ધર ધરને દિવાલ, ચૂના માટી, હું ને સૌ તમે,
 હુંયે જડ્યું પીયે જાઉં છું.
 ટી. વી. ના ઝોળા ને રેડિયોના સૂરને...
 ગળે બિતાર્યે જાઉં છું, ફીજની ઠંડકને...
 ટગટગતી આંખોમાં હિમાલયનો બરફ હવિયાળી ભૂમિ. સરના વન,
 નજરે આંધી, મુકી બંધ રાખ્યે જાઉં છું...
 ખાલી હાથ ! હવાય શૂન્ય છે...
 વસાયલો, તાબા થવાની રાહમાં, ખેરયે જાઉં છું..
 કારણ વગર ખેસવું પડે છે, જરૂરત છે જીવન શૂન્ય સમજાવની ?
 હરયે જાઉં છું, જવાબ ! દશ કાલે વળી...

—કોહિલા દિવાન

નિગાહો દળે છે

— ' મુનીર ' ભરૂચી
(વડોદરા)

કંઈ કેટલી નિગાહો મારી તરફ દળે છે,
પણ દિલની વાત પૂછે એ દોન ક્યાં મળે છે !
જે હાથ અન્ન દિણી ચક્રી મહીં દળે છે,
એ હાથ રોટલીને માટેજ ટળવળે છે
મંઝીલ સમક્ષ આવી પાછા કદમ વળે છે,
છે સાંપ માર્ગ ઉપર કે નહેમ સળવળે છે,
ગળે પરફના મનવ કે મિલુના છે પૂતળાં,
ઝાલુ છું હાથ જેનો એ હાથ ઓગળે છે.
સૂઝના તેજ લાલાંથી નિજ વદન વિંધાઈ
લોહીનું પાણી થેને ધરતી ઉપર દળે છે,
હું ગમ ખૂંટવી લઉં સાકીના હાથથી પણ,
મારી શરારતો પર એક મોહનસીય બળે છે.
જે માર્ગ ઉપર તેઓ ચાલી રહ્યાં છે યારો,
એ માર્ગનીજ કેડી મારી તરફ વળે છે.
હું તો ' મુનીર ' છોટો છું એની અંબુમનમાં
મે સાંભળ્યું છે મારીજ વાતો નીકળે છે.

— x —

મળ છે

આર. બી.
મોહીઆ
' મજબૂર '
(રાજકોટ)

સમયની સાથે કરવટ પલટી દેવામાં મળ છે
વહેતા વહેણની સાથે વહેવામાં મળ છે.
મળ શી હંમેશા એકધારા ચાલવામાં દોરત !
ક્યાંક ઠોકર ખાઈને ક્યાંક લથડવામાં મળ છે.
ઓ ચાલના તારા તુંયે વાત નહીં સમજે લજા !
અધવચ લટકવા કરતાં તો ખરી જવામાં મળ છે.
તમે ગમડતા કોઈ ટોચના પથ્થરને જઈ પૂછો,
છે મળ નીચે કે બહુ ઊંચે ચડવામાં મળ છે ?
ડહાપણનું પ્રમાણ અહીં આ એવું વધ્યું છે કે,
' મજબૂર ' હવે પાગલ થઈને દરવામાં મળ છે

પ્રાર્થના

—કોડિલા દિવાન
મુંબઈ

રે ! જગદિશ માનવ પ્યારા રે,
ઓ નટખટ નટવર ન્યારા રે;
તારી માયા મુજને અપાર રે,
તુજ લીલા અપરંપાર રે,
તુજ ન્યારી ગતિ ને ન્યારી મતિ
તુજ ન્યારા કર્મ રિતી ને નિતી,
તું છે જગનો તારણહાર, તો
દુઃખ શે ! સંસારે, દુઃખભંજન હાર !
જાણુ રે જાણુ, કનક તપે, કાંચન ઝગે,
ટિપતાં એરણે, નવ નવ ઘાટ મળે;
પણુ એરણુ ને એ અંગારા !
કેમ ભૂલે તું કળ પડે ?
તુજ શ્રદ્ધા કેરા અતૂટ બળે,
મુજને જીવન જીવવાની આશા;
એ આશા કેરી પરિપૂર્તી મહીં
રે, ધૂપાધ કેટલી નિરાશા ?
ન જાણુ શાને બન્યો નકોર,
ના સમજે અતર અભિલાષા;
મારે જીવન શું વેડકું ?
મધદરિયા કેરા ઝંઝાવાતે ?
છે તારી આશા, તુજમાં શ્રદ્ધા,
તુજમાં વિશ્વાસ અપરંપાર;
તુજ નામે તો નાવ છોડી મેં,
ભવસાગરને કરેવા પાર,
જ્યારે મારો તું સૂકાની,

તો શાને ભય આ સંસારે ?
નિહર બનીને આગે ધપતાં,
જશું તરતાં પેલે પારે.
તોયે ઘેરાયે કદિક આકાશ,
થાય વિજલડીના ઝંપકારા;
સૂતી ગગનભેદી એ ઘેર ગર્જના
ડગે શ્રદ્ધા અંતર ફડ ફડ થાય
મસ્ત જૂલતું નાવડું કદિક મારુ
ડામાડોળ થાતું સંસારે,
શોયું ! શું છે તુજ ન્યારી ગતિ
કે મુજ અવિશ્વાસભરી મતિ
ભકિતરસ ને પ્રેમરસનો પ્યાલો,
સાનરસ ને ભાવરસનો લ્હાવો;
માણ્યો સંસારે જીવનરસનો લ્હાવે
તોય શે ! અતૃપ્તિ,
આંધી બની તરસી !
તરસ્યાને તું પાણી આપે,
નિર્બળને તું બળ આપે;
શાને તાણી તાણી મુજ આશા !
પ્રભુ, અર્પે ઘડી ઘડી નિરાશા !
ને જ્યારે તનમન મહીં છવાયે,
નિર્મમતા, નિર્મોહિતા, નિરંજનને,
નિરાકાર શી ભાવનાહિન ભાવના;
તો તું પ્રગટાવે આશાદિપ,
માતું કે ના માતું !

હૃદય તુજ સાગર

—કે.કે. બી. ક્રિશ્ચિયન
(કોસિંગ્રા)

વિભુ બિંદુ મારા,
નયન ઉર ઉન્મત કરતાં,
વહે પ્રેમે તારા
પ્રિય હૃદયની બેઠ ધરતાં
હું છું હું કિન્તુ
મુજ ઉર પરે કાર કરશે ?
છતાં તું માટે એ
કરગરતું કે મૃદુ અનન્ને.

તને આહું છું હું, કયમ કહી શકું ? વાત સઘળી,
સદાનો તારો છું, પરમ વિભુ તુને ન વિસરું.
ન કાં અધ્યા રાખું ? હૃદય તુંજ જે સાગર સમું,
અને આ સિંધુમાં હૃદય શુચિતા પ્રાપ્ત કરવી.
અરે કેવું મીઠું રમરણ મધુરું હૈયું કરતું,
રહેશે લેરી એ તુજ હૃદયમાં રનેલ લરતું.

રાણીયા

બાઈજી તહે કાળા કાળા લોયે,
ફૂંજી ફૂંજી ફૂંજતી. ગગને ધૂમતી,
ઝાડે જૂવતી, વનમાં ભમતી,
ડાળે હિલોલતી, મીઠું મીઠું ગૂંજતી
મીઠી કોયલ રાણી કોયલ રાણી—

બાઈજી.....

ફેર નહોયે રાણી તુંજમાં કે,
કાળિયા કા કા, કરતાં કાગમાં;
તોય રાણી દોડી દોડી આવું કે,
સૂતાવ ફૂંજી ફૂંજી સવારની સેજમાં—
બાઈજી.....

—કે.કે. બી. ક્રિશ્ચિયન

વસંતને વાયરે, ખીલેલાં મોરે,
દેખું દેખું તુને ભાળું નહીં;
તુજ અંતરના સાદ ને સૂણી દોહું હું,
તારા કંઠના કામણધેસાં મને—
બાઈજી.....

તુંયે કાળી ને કાનજી રે કાળા,
તું રે કોયલડી ને હું ચે કોકિલાં;
લોય તમે રાણીયા, કોયલ રાણી !
ફૂંજી ફૂંજી ફૂંજતી, આંગલિયે હિચતી
બાઈજી તહે કાળા કાળા લોય
કોયલ રાણી કોયલ રાણી.....

પ્રભુનો વાસ

પંડ્યા

મુકુંદરાય વસંતરાય

વડોદરા.

જુઓ દુનિયા કેરી રીત, ગતણી સમજ કરજો પ્રીત,
 પોપે નેને મારે તેજ, માટે વેઠો દુઃખો ગ્રેજ.
 થવાની વસ્તુ થાશે હીક, રાખો મનમાં કાંઈ ન ખીક.
 કર્તા હર્તા છે જગનાથ તેને ભજને બના સનાથ
 મારું તારું મિથ્યા માન, શાને ધરવું અભિમાન ?
 જોયું તે તો ગરૂર ગય, મુખ દેખી શાને કૃપાય ?
 સઘળે જુઓ પ્રભુનો વાસ, શાને નાખો છો નિર્વાસ ?
 રાખો શ્રદ્ધા તેમાં આપ, તે છે સઘળા જગનો આપ.
 તે તો આપે બુદ્ધિ અમાપ, શાને તારાં પાપો કાપ;-
 નિર્ભય થઈને કરો સત્કામ, શાંત બની જોસો નિજ કામ
 આજસ છોડી કરવું કામ, મળે ધન ને ભવનયે રામ.
 ઇશ્વર દર્શન સઘળે થાય, સમજને મન બહુ હરખાય.
 હરતાં ફરતાં થાયે યોગ, શરીરમાંથી જાગે રોગ:
 નિષ્કામ બનતાં ભક્તિ થાય ભવે ભવના ફેરા ટળાય.
 મળે મુક્તિ ભવમાં રહેજ, માર્ગ કહેલ શાસ્ત્રે ઝેજ;
 માનવ મંગળ કરશે કામ, નિશ્ચે મળશે ધન ને ધામ.
 ગણજો સઘળાં પ્રભુનાં બાળ, કોઈ પર ના દેશો આળ;
 સારા કર્મે સારો દેખાય ખૂરા કર્મે ખૂરો ગણાય.
 અટળજ આ ઇશ્વરનો ન્યાય માનમ મન મિથ્યા હરખાય;
 સદાય કરશે દીનીનાથ ભજતાં પ્રભુને થાશે સનાથ

પાયમાલી

શરણીઓ એતો તમે
સુરામાં પાયમાલી છે

અમૃત કટોરી નથી એ
હળાહળ ઝેર પ્યાલી છે.

ઘડીભર લાગશે તમને
સુરા શક્તિ તાણું સાધન

લૂંટે છે એવડી શક્તિ
સુરામાં પાયમાલી છે.

જયંતિલાલ એન રસજ
(રાસાવાડી)

સુરા પીનારની જગમાં
નથી કોડી તણી કિંમત

કરે વિશ્વાસ ના કોઈ, સુરામાં પાયમાલી છે.
સુરા પીનારને દુનિયા પિછાને છાકટા નામે,
લૂંટાની આખર મોઢી સુરામાં પાયમાલી છે.
કંઈકે એતરો મૂક્યાં કંઈકે ઘર મૂક્યાં ગીરો,
કંઈકે ગુમાવી નારી, સુરામાં પાયમાલી છે.
સુરા પીનારની નારી ઘરમાં રહે છે દિનરાત
સુરા છે આંસુની પ્યાલી, સુરામાં પાયમાલી છે.
સુરાની પ્યાલી પીધેલો માનવ એકે યાદવ છે ?
પ્રાચીન ઇતિહાસ સાક્ષી છે, સુરામાં પાયમાલી છે.
શક્તિ સાથે લક્ષ્મી લૂંટે, ને લૂંટે મુખની લાલી,
સર્વસ્વ હણતુરી સુરા, સુરામાં પાયમાલી છે.
આત્મા હણે સૌનો, જયંતિ એ સુરામાં ખરાળી છે
નથી પ્યાલી પરંતુ એ જિન્દગીની પાયમાલી છે?

પ્રણય

પ્રણયમાં જે રહે મશગૂલ
 સૂઝે ના કંઈ બીજું એને
 અહર્નિશ એ જુએ એને,
 ખરી શાંતિ તો વળે એને.
 મઝા એની તો અનેરી છે !
 સમજી શકે ના અન્ય એને.
 ખરો રસિયોજ એ સમજી શકે
 જે પચાવે છે સમજી એને !
 કાચા પોચાનુ કામ નથી
 કદીક ટકરાઈ જાય એને !
 અનુભવીને એ પૂછવાથી
 સહાય મળતી થાય એને.
 પૂછી શકો જે પુરાણીને
 કે'તાં ન લાગે વાર એને.
 જેઠાલાલ સી. પુરાણી
 (વાઘોડિયા)

આવકાર

શાને આવી ?

તું શાને આવી ?
 આજ મારે આંગણિયે !
 સોડમલરી છાંય લાઇને
 મારી સામે આવી !
 તું શાને આવી ?
 શ્યામલ વસ્ત્ર પહેરી.
 ગોરા બદન સાથે લાલી !
 અનોખી લાલી લાઇને આવી !
 તું શાને આવી ?
 આજની રાત
 મુહાની ખનાવશે કે ? પગલી !
 તું યૌવનની લાઇ છાંય આવી
 તું શાને આવી ?
 વાળમાં સુંદર વેણી પરોવી
 સારા અંગે સુવાસ ભરાવી
 મદમાતી તું આલી આવી
 તું શાને આવી ?
 રાત વિના શું વાત કરવાની ?
 મુલાકાત શું આમ વિતવાની !
 હજી તો રાત બાકી છે બાકી !
 તું શાને આવી ?

—અરવિંદ મુદ્દગલ
 (વડોદરા)

ફરિયાદ મિલને

—કેાકિલા દિવાન
(મુંબઈ)

મીઠું મીઠું હસી કામ, આ મારી પાસે કરાવી લે છે
મંદ મંદ રિમતે કામ તું મારી પાસે કરાવી લે છે.
હા મારી પાસે કામ કરાવે છે.....

તુ, હા તુંજ

ત્યાંજ—

તોડી તાણાવાણા ત ગ, સળવળ્યો ચાંદ,
અમાસની ખીજ કેરો આછીં
પડ પડ ઉવેખાવા વૃક્ષ ઘટે,
પાંદ પાંદ રેપા મહી,
ત્યાં હસી હસી તું આવી, મને ખોલાવે તણીં.....
ગૂમસૂમ ગંભીર ગાયે, ફરકયો,
લહર લહર સમીર સસવાટે,
અકથ્ય અકળ ધ ભાવ રેખે,
તરવર તરવર જળિતરંગ સરવર.....
પંખ પંખ પારેણું ફડ ફડ ફડ ફડ
હિડયો અમન ચમન હિંડોળો,
ચંદ્રે વેરી ચાંદની,
સંચરી વ્યોમે વ્યોમે,
મુક્ત ગાને, મુક્ત ગાને.....
રે ! ધવલ રાજદંસી ઉરે પૂનમ પૂનમ.....
નક્ષત્ર માળે ધરી ધૂમરાતે ફરતે,
ચકરાવે ચર ચર ચઢ્યો ચક્રવાક,
ગગન કેરે ઝુમ્મરે ઝુમ્મક ઝુમ્મક,
ધૂમ્મરે તારામંડળ ગોળગોળ ઝપ્પૂક ઝપ્પૂક,
ને હુંય તુંજ રિમત સંગે ધૂમ્મર ધૂમ્મર
હા ! ધૂમ્મર ધૂમ્મર... ..

આરસી

તું મને બહુ ગમે છે
તારી સુંદરતાના વખાણ શું કરું !
નાચ જેવી કોઈ રૂપાળી નથી !
તું બહુ રૂપાળી છે !
અરે ! તું ન્દારસી ના જાય એટલે,
હું તને બાંધીને રાખું છું
કારણ કે મેં તને પાળી છે
ચહે જે તારા શરીર પર મેલ
તો તને ધમીને નવડાવું છું
એમાં તો મારાં આળનેય નથી નવડાવતો.
તાગમાં બેઠો તો હું,
તારા દિલમાંજ હોઉં
એટલે જ તુજથી મને બહુ પ્યાર છે
ઓ આરસી તારી સમૃદ્ધ
ચેત્ત હું આવું છું
કારણ કે પારસને નથી ચાસતું
તને જોયા વિના ! એટલે જ...

— 'પારસ' પદિયાર

આનંદજી

(કંઠવાણુ)

પામવા બિંદુ

હિંદુતા યોધ
ભરી દે છે ગાલોમાં ત્રાસી
પ્રથમ કિંગ્ડમ રચિતું... ..
પામવા દોડી જાય છે
વિશ્વ આખાનો પમરાટ ભરીને
રક્ત છળી શા કોમળ પગલે
દોડ્યેજ જાય છે
તોય રહી જાય છે દૂર મૂકે બિંદુ
જળજળતા અગારગામાં
પાંચરૂ થઈ જાય છે ધૂધવતો સિધુ
પગ લથડે છે...
...તે શાંત પડે છે
ચૈત્તિ તાકીને ફરી ધીમીગતિએ
પામવા બિંદુ... દૂર છે જે...
તેજ દળે છે તિમિર દળે છે
જેઆકળી જતીને ઢળી પડે છે
અન્ય બાથે છે
અન્યમાંથી આકાર બને છે
તિમિર દળે છે તેજ દળે છે
આકાશના અજવાળે મીટ માંડે છે
ફરી વિશ્રામ લઇને,
“ પામવા બિંદુ... ”

અવિગત ગતિએ ચાલી જતીશ.”

—કસ્તુર મા. પ્રજાપતિ

પ્રેમમર્તિ

(નવાડીસા)

૯૪

દાદા હો દીકરી

—કોઝિલા દિવાન

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

તુંને શોધે,

મંદિર મરિજ્જ જાતી;

કંકરે વાગી ક્યાંકથી-જટ !

તૂટી જોમ દીકરી—

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

ખાતી ખાતી,

ફૂદતી નાચતી રંગતી,

ટકોર લાગી ક્યાંકથી જટ !

પાડી કાઢી ચિતરી—

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

વચસાવે રે,

કપોત કલ્પ વૃષ્ટિ;

ચકોર નયનને ખૂંચવા લાગી-જટ !

રડી પડી રાતડી—

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

ખારી ખારી,

અંખી રડી વૃષ્ટિ;

વાટે વાટે ધવાયું અલમ્-વાટ !

કોને કહું વાનડી—

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

અણજાણી દિશા

પ્રીત્યડ કાદવ ખૂંદતી,

નકોર તાગ માનવ ભુંડા-બટ !

તૂટી મારી ગીતડી—

હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

બૂલી બૂલી,
 ભલી ભામિની ભમતી
 જલે જલે ને જલના ઉદર - પટ !
 જૂઠા જગમાં આયડી -
 હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !
 શોધે આપ
 મીઠી તારી પ્રીતડી;
 પ્રીત પિયુની અમોઘ વાટે-વાટ !
 દર દર જ્યોતની દીવડી -
 હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !
 રંગમાં રમતી
 વાટમાં સૌને પૂછતી;
 પ્રપ્તો અનંત, ઉકેલે કોઈ-ઝટ !
 અંતર મારું ઠંતી
 હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !
 એકલ પંથે,
 રે દગ્તી ને વિહરતી;
 સાથી જે સાથી જિંડી અંતર-ગત !
 કોણ દારે મારી આંતરડી !
 હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !
 પળે પળે,
 વાદ તારી કરતી;
 વડવાદ પકડી પછે વટે-વટ !
 ક્યાં છે મારી જાયડી ! -
 હોરે હોરે હો ! દાદા તારી દીકરી !

નવોદિત સર્જકોની કૃતિઓનો અભિનવ સંગ્રહ “તમન્ના”
 હવે પછી આજ રીતે તુરંતજ પ્રગટ થશે. આપની કૃતિઓ
 સવેશ: મોકલી આપો.

આવે

મા

ડી

કોકિલા

દિ

વા

ન

માડી તારા રથની ઘુઘરીયું ધમધમી,
કે ધમધ્યાં ધમ ધમ ઘણમાં ધુંધરૂં;
ઝમક્યું ઝાંઝરીયું ઝણઝણ પાવલિયે-માડી.

નથી મેઘલી રાત પછે ગગન ગોળે,
તારા નૈનુમાં ચમકે ચાંદ તારા;
મારે આંગણે નવનવ રાતના દિવડાં-માડી.

પાંપણની પલકે માવડી મારી વાટડી,
ધરતી લીલીછમ, ભીની ભીની મોસમ;
માડી હિલોલે વહુવારું જુવરા સંગ-માડી.

માડી તારા કકણ કુંડળ ને કટિમેખલા,
સોહે ચૂંદડી ને કમળે હિરા મડયા;
મારે ઉપવનમાં કેસરિયાં ફૂલડાં રે-માડી.

મા તું આવે આવે ને ઝોરી આવે,
તારે સોનલ પગલે જોમના જુવાળ;
મારે ગરબે જોખનિયું લેતુ રમઝટ માડી.

મને પગલ કહે દુનિયા પાગલ ખરો કહેનાર છે
છતે પૂછતો નથી કહેનારને નામ કોણ લેનાર છે ?
ખુશી નથી પાગલપનની પાગલ બની જવાય છે,
રુચિ નથી સહવાની પણ સહન કરી જવાય છે,
વળી કોઈ પૂછતું નથી લાઈ ! પાગલ કેમ બન્યો !
અરે ! હાઈ શુ, દુઃખ શુ દર્દીલોય કેમ બન્યો ?
રાયતો ગુલાબોની સોખતમાં શુંદગી ગુલાબી હતી !
ભમતો દિયાટના ફોર્મમાં, સલામો જલાતી હતી !
રોટ બગે ગિતારતાં ચત્તી કોટ પૂરો ગિતારતી;
પગ ધરતો જેવો ધરમાં દોરતોની લાઈન લાગતી,
મીડી ખંજર જેવી જામે સગાં સઘળાં ચાહતાં;
મીડી મધ જેવી કંઠમે પત્રો સઘળાં પાઠવતાં

પાગલ

ચી

મ

ન

લા

લ

મહેતા

(અમરેલી)

આજે કહેવાયો પાગલ, પાગલ એકજ પ્યાર છે
 દુઃખ કાજે પાગલ, કોને કોને દત્તપ્યાર છે.
 ભલે સમજો કાંટો, કાંટો કદી કોઈને કહેજો નહીં
 ભલે સમજો કાંટો, વળી ગુલાબને કદી ભૂલજો નહીં.
 ચમન કહે ખરી ખૂશખુ, દુઃખ પાગલપનની,
 ચમન કહે ખરી ગદલો સમજણ વિણ સંબોધનની !

x

ખો

જ

કો

કિ

લા

દિ

વા

ન

હું બોળી, ભમું ભમું ને ભલી બોમિયણ ભમતી રે
 ખૂંદતી ખૂંદતી ફરે ગલી નિકુંજની રે;
 જો ! કાના તને શોધું, કાના તને ભાળું,
 કા'ન કા'ન રટું, કૃણું કૃણું બોલું
 કે જમુનાના ઘાટે ને વૃંદાવનની વાટે,
 હશે રમત રાસલીલે રાધિકા સંગે !...
 હું તો શોધું શોધું કે શરદપૂનમની રાતે રે,
 બાવરી બાવરી ધૂમ્ હું ગોઝળ મથુરાની ગલીયું રે
 - હું બોળી,

ગોપીયુંની સંગે ગાયુંના ગોવાળ,
 કાઠ પાન કેડી, ગાયુંના ગોખર,
 તટ ને વટ પર. પંખીના ગાનમાં
 પ્રિયાના રટણ ને પ્યાસૂરીના સરમાં !.....
 હું તો પૂછું પૂછું રે કદંબ ફૂલની ડાળને રે,
 ભાળું ભાળું કંકરિયે કા'ન તારા કદમ રે-હું બોળી.
 માખણ મીસરી ને ચીટ માંડી મરકે,
 વિતેલ યુગની ખોધ ખોધ નળરંગે,
 નથી નથી નટખટ નટવર નથી રે,
 ઓરે ક્યાં તું કામણગારો, કાનુડો કાળિયો ?...
 હું તો નથી નથી કરતી ફેરા સવના ફરતી રે,
 લક્ષ ચોરાસી ફેરે વિસરી છંદગીની કેડિયું રે;-હું બોલી

કાંતિ કે શાંતિ

સરળ પ્રવાહે સરિતા સરતી હતી
સૌમ્ય ધીરજ કિનારે પાથરતી હતી
નિઃશબ્દ નિશા સ્તનમૂત સંતાતી હતી
ક્ષોભીલી ઉપા, ધીમા ડગ માડતી હતી
વાંકુ વોંકળુ કલખલ કરતું હતું
ત્રાંસુ ટેટું ધર્ષણુ સરજતુ હતું
ગિંટ ગિટાંગ પ્રવાહ બદનતુ હતું
કાનફોડ ખડખડાટ હસતું હતું
ગિભય મિલને સરિતા—સૂર સરકતું તું
ગિમય મિલને સરિતા—મૌન પિખતું તું
કદમાં નાનું કદમ અકંગ ઉઠાવતું તું
પ્રશાંત સરિતા કાતિલ કાંતિ ધડતું તું
સરિતા સૌમ્ય હેતુ સાગરે પહોંચવું તું
ધીમા ડગલે વચ્ચે સુકાવું પડતું તું
શાંતિ સમકે ધ્યેયે ધકાવું પડતું તું
કાંતિ ધબકે વોકળું ખરે બનવું તું.

—ચીમનલાલ મહેતા

સોણલાં

જોડા જોડ ગિલાં આમ્રવૃક્ષે ચાર
ને ઘટા નીચે જેસી અમે જે,
કરતાં મીઠી મીઠી વાત્યું સંગે
ફેરાં હાસ્યના રેલાવતાં જતાં હતાં.
મંદ શીતલ હહેરાતા પવનમાં
તડકા શીજાની છાંયડી માણતા;
ખટમધુરા રસારવાદ લેતા,
રોટલાને મરચાંનું ખટકું ભરતાં તા.
ફર ફર પર્ણે સ્વરમય મૃદુ આલાપ,
ડળી ડાળી ડોલતી કે વીંઝાતી;
એવે સમયે ઉતારતા છાસના ધૂંટડા
તૃપ્તિ કેરા ઓડકાર ખાંચે જતા હતા.
મંદ મંદ મધુર સ્વરે નચાવી નૈન
રચેલા સ્વપ્નોને કરવા સાકાર;
આમ્રઘટાની સાક્ષીએ દેતા વચન
મીઠા જીવનના સોણલા સેવતા હતા.

—કોકિલા દિવાન

જે મુક્તક

જે. એન. વર્મા

“ચાસા”

(વડોદરા,

આવકાર

દર્દ મારા દિલનું દુરથીય સમજાય એવું છે,
જતાં નજીક આવે તો કંઈક વધુ, હજી કહેવું છે,
બની આંખના આંસુ હવે, વહી જવું નથી મારે—
હૈયાનો હાર બની તારા દિલ મહીં રહેવું છે.

હૃદયના દારથી રોજ ફરિયાદ આવે છે.
ને મધુરા મિલન તણી હજી યાદ આવે છે,
જેપિયાને મોકલ્યો તો ઘણો લણાવીને —
“ચાસા” એજ જેપિયો થઈ બરબાદ આવે છે.

મારી હેલ્યે હાથ, કંપારી કાળા કોપની રે લોલ
મારી ગાગરડી ગળાય ધ્રુવરી દેહની રે લોલ

અભાગણી

હારે હાંડાની તૂટેલ તિનડી
જળની જખોળા ઝાલકે લિનડી
હારે ઊઢોણી ચિંથરે ચુવાણી
રેખજેખ હાલતે આવી ભરાણી.
અરે ! મારે નથી નાથ,
નથડી નેવે મૂકાણી,
અરે ! મારે નથી સાથ,
ખંગડી દુર્ભાગ્યે હણાણી.
હારે મારા અંતરના આરામ
દિલડાંને કોણે કોણે દુભાવ્યાં
હારે ચિતડાનાં ચાતક ચોર
નેણમાં નેહ કોણે અચકાવ્યાં
ભાષ મારે પેટનાં પાટાં, જઠરે જોમ ખૂઝાયાં
ભાષ મારે દુઃખનાં દરિયાં, દળદરે કેમ આવ્યાં
એકલડી હું જો પૂછું કોઈને,
દુઃખની વાતો કરુ રોષ રોષને
સમાજની દેલડી ચાકરડી હેમાતી
થેર થેર દળણાં, - પાણીડાં ભરતી

હારે ! કાયાની કાશ મને મળી નહીં હાશ,
હારે ! ભરથારનો ભાસ, મારો કરુણ રંકાસ.
અરે ! હું રહી વધ્યા મને ગમતો કંકળાટ
ભગવાનની ભાંજણી અરે ! મારે કેવો ઉકળાટ !

જવા દો

પ્રવીણ ન. શાહ

આવકાર

જવા દો હવે પુરાણા ઇતિહાસ ઉકેલવા નથી
ભૂતકાળની ભગનાશના ખડેર તોડવા નથી
યાદ આપે છે તમારા રક્તપાત ને યાતનાઓની
હોતે પડ્યા અહીં ખામોશ, હવે ખસેડવા નથી.

સ્વ. શ્રી ઠાકોરલાલ ઇનામદારને

અંજલિ

ગ. સ્વ. કંચનબેન ઠાકોરલાલ ઇનામદાર
(કિલ્લાપારડી)

ના

સૌજન્યથી

પાન ૧૦૩ પર રજૂ કરેલી કૃતિ ' આતમદીપ ' સ્વ શ્રી ઠાકોરલાલ શિવરામ ઇનામદારના લાડિલાસુપુત્રી શ્રી કુમુદબહેન બી. ભાગવત દ્વારા અપાયેલ અંજલિ છે — સંપાદક.

આતમદીપ

કુમુદ. બી. ભાગવત
(મુંગઢ)

નજર સામે અમારી સદા પિતાજી આવે છે વારંવાર
આક્રમણ ટાળે બોધ આપના, સાથી બને છે અમ વારંવાર
અમે કાંઈ ન કર્યું આપને કાજ
આપ ગયાને વિત્યાં વર્ષો પાંચ
હેતુ કરીને કોણ લૂછશે અમારાં આંસુડા ચોધાર ?
મૃતપિતાના પ્રાણ પ્યારાં અમે, બની ગયાં નિરાધાર.
યાદ રહેશે સદા આપની પુણ્યવિધી
૧૯૬૬ અંપાડ વદ ચૌદસના મિત્ર
કર જોડીને કુમુદ વિનવે પ્રભુજી, પિતાના લેજો, સંભાળ
પૂજ્ય મારા પિતાજીને હું વદન કરું છું વારંવાર.

હે ગાંધી

મહેશ દેવ
(પાદરા)

હે ગાંધી

તું સૂરજ તને ચંદ્ર શું કરી શકે ?
તું સાગર તને નદી શું કરી શકે ?
તું આકાશ તને ધરતા શું કરી શકે ?
તું મહામાનવ તને માનવ શું કરી શકે ?

આતમદીપ ખૂઝાયો આપનો
અવનીએ પથરાયો અંધકાર,
ચીર નિંદ્રાએ પોદ્યા પિતાજી,
અમારી કોણ લેશે સંભાળ.
જિંદગી રૂડી શું લાગી અકારી ?
કે પળમાં જગતની માયા ગિતારી ?
સુખડ સમા શરીરે આપના
કેમ કરીને પ્રવેશ્યો રાજરોગ ?
પક્ષપાતે લીધા આપના પ્રાણ.
જિભો કાઢી કેવો જોગ !
વેરાન થઈ ગઈ કુટુંબવાડી
આંસુડા સરતા મારી માડી.

રિસાયા મેઘરાજ

શાંત શાંત સાગરના પટ
શાંત રે સરિતાના તટ;
અશાંત છે માનવના મન,
શાંત-અશાંત વન-ઉપવન-
ના મહેર, મેઘરાજ તહારી,
દિસે ન વાદળ નમે કહીં;
પાણી પાણી કરે આતકી,
જળચર તરૂંડે તળાવડી-
ધરતી સૂકી, વાયરા સૂકા,
નદી નાળે પાણીના વાખા
પૂકારે ધરતી, અરસો બાદલ
પૃથ્વી પર તરરયો છે બાળક-
વાધ રહ્યો છે વાયરો બીનો,
જેઠ અપાઢનો વાયરો સૂનો;
અકળાયો માનવ મૂકી ધીરજ
ધોમ ધખી રહ્યો છે સૂરજ-
પીવા સાટે પાણી નહીં
ને ખેતરિયે સિંચાઈ નહીં
ખુંદ ખુંદ કાળે તરસી ધ-તી
જળહીન આજે જનતા મરતી.

—કોકિલા દિવાન

પ્રીતમ

પ્રીતમ હૈ મેરી આંખો કે તારે
હિત ખીન જગમે કૌન હમારે
મન પ્રીતમકો મિલને અધીર રે
મેરે નયનસે બહતા નીર રે
ખાના ન લાવે પીના ન લાયે,
રાતભર મુઝે નીંદ ન આયે
હરદમ પ્રીતમ કી યાદ સતાયે
પરેશાન હોતી સારે દિન રે
જળ ગંગાકો પાની જતી હું
તમ ગંગામે આસું બહાતી હું
મૂઝે ગંગા પૂછતી, રોની કાહે ?
નયનસે બહાતી મેં નીર રે
સોલહ શિંગાર સજાઈ કૈસે ?
બાલોં પે ગજરા લગાઈ કૈસે ?
નયનોમે કાજલ લગાઈ કૈસે ?
આંસુ કે સાથ બહતા જાય રે
રહમ કરકે અબ બિગડી બનાદો
મેરે રોતે નયનકી પ્યાસ બૂઝાદો
પારસ આપકા દર્શન કો આહે
રાહ દેખે જન્મસે, અધીર રે !

—‘ પારસ ’ પદિયાર

દીકરો પ્રભુનું દાન છે,
ને માતપિતાનું નામ છે.
જેનું જગમાં સારું સ્થાન છે.
સારાયે કૃણનું ગુમાન છે.
જેનું સમાજમાં સન્માન છે,
પિતાનું સાચું સંતાન છે.

આવકાર

દીકરો
અને
દીકરી

દીકરીયે પ્રભુનું દાન છે.
છતાં સમાજે ક્યાં સ્થાન છે ?
પિતૃગૃહે ભલે મહેમાન છે.
પણ એનું અનરું સ્થાન છે
પરકૂળે પિતાની શન છે
એને નિજકૃણનું ગુમાન છે.

નટવર અકલેસરી કૃત

ઇકલેસરી પ્રકાશન, વડોદરાના આગામી પ્રકાશન

- ૧ કન્યા અને કરિયાવર : વાર્તા સંગ્રહ
- ૨ મહેશ્વિલ : ગીત, ગઝલ, રાસ અને
મુક્તકોનો સંગ્રહ
- ૩ ઘેર ખેડા ગંગા : એકાંકી નાટકોનો સંગ્રહ
- ૪ વંદન રાષ્ટ્રપિતા : એલ ઇડિયા રેડિયોના
અમદાવાદ-વડોદરા કેન્દ્ર પરથી
લેખકે રજૂ કરેલા રૂપકોનો સંગ્રહ
- ૫ આવો છે અમ ભારત દેશ : ગાઇ શકાય તેવાં બાળગીતો
- ૬ બ્રહ્મ શીશી : જ્ઞાન સાથે ગમ્મત આપતી રસીલી
બાળવાર્તાઓનો સંગ્રહ
- ૭ કલાપૂજા : ભરત ગૂંથણુ તેમજ રંગોળીની
નવીન ડિઝાઇનો
- ૮ આપણાં ચિત્રકારો : માધ્યમિક શાળાના ઉપલા ધોરણો
માટે ચિત્રકળામાં રસદર્શનનું
અભિનવ પુસ્તક
- ૯ મુક્તહસ્ત ચિત્ર : માધ્ય. શાળાના ઉપલા ધોરણોના
વિદ્યાર્થીઓ તેમજ એલીમેન્ટરી
અને ઇન્ટર ગ્રેડ પરીક્ષાઓ માટેનું
પુસ્તક
- ૧૦ રંગોળી દર્શન : રંગોળી માટેનું અભિનવ પુસ્તક
- ૧૧ તમન્ના : નવોદિત કવિમિત્રોની રચનાઓનું
આગામી સંપાદન.

બોબી (હિરેનકુમાર)

જન્મ તારીખ

૧૩-૧૧-૧૯૬૮

સ્વર્ગવાસ તારીખ

૧૦-૧૨-૧૯૭૨

સાથેના પાત્ર ૧૦૬ પર આપેલ “ બાલા બોબી હિરેનકુમાર)ને ”
ની રચના અમદાવાદના કરંટમ્સ અને સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ અધિકારી
શ્રીયુત નવીનચંદ્ર માણેકલાલ બ્રહ્મભટ્ટ દ્વારા તેમના બાલસોયા સુપુત્ર
બોબી બર્ફ હિરેનકુમારને આપાયેલ શોકાંજલિ છે. —સંપાદક

જહાલા ઔળી (હિરેનકુમાર) ને શોકાંજલિ

જેાર પગલે આવીને મૃત્યુ તને ઝીનવી ગયું;
રોતાં કંઠળતાં સૌ જનોને અસહાય અહીં મૂકતું ગયું.
યજ્ઞ વિપજ્ઞ મહેતલ અરે આપી હોત અમને જરા:
પણ કદી બનવાનું જે ના બની શકે જ કેમ ?
જે હાથથી પંપાજ્યો, રિકાવી, રમાડી ઝુલાવ્યો પારણે;
મૂઠી દીધો ચિતા મહીં, મન આંખ ચિત્ત આંસુ ભરી,
કુદરત મહા “ કાલીક ” બની, ના રહેમ કાપી અમ પરે,
દીધાં કલેજે ડામ એવાં, જે આયુભર રુઝવા વૃથા.
ભડભડ ચિતામાં તું બળ્યો, પણ ઠામ તો અમને પડ્યા,
રાખ પાછળ મૂકી ગયો આંસુ અમારા લૂંછવા.

- નવીન માણેકલાલ બ્રહ્મભટ્ટ (પિતા)
- મીના ઉર્ફે જીવનપ્રભા નવીન બ્રહ્મભટ્ટ (માતા)
- દીપા નવીન બ્રહ્મભટ્ટ (નાની જહેન)

કવિ શ્રી પતીલ (શ્રી મગનલાલ ભૂ પટેલ) ના

હવે પછી પ્રગટ થનારા પ્રકાશન

ગુજરાતી ભાષામાં

૧ તરંગ નિનાદ... ..કાવ્ય સંગ્રહ	૧૫ વિહરત સુરાલય (પદ્ય)
૨ દીવાને પતીલ.....ગઝલ સંગ્રહ	૧૬ છબ્બખિયાં (ખાળકાવ્યો)
૩ પતીલનાં કથા કાવ્યો.....	૧૭ રુમડા પુરાણ (પદ્ય કથા)
પદ્ય કથાઓ	૧૮ હેધાછની તાંસળી (છ છ
૪ દુખિયારા દિલુખનો કરુણ કિસ્સો	લીટીના રટાન્કામાં ખેલડ શૈલીની
(આછલડ હેરોલડના કદની રપેન્સરી	તાળુખ કથા)
સ્ટેન્કામાં પાંચ સર્ગની ૪૦૦૦	૧૯ પ્રણય ત્રિકોણ (મસ્તવી)
લીટીની કથા)	૨૦ વ્યામોહ જવનિકાં (ખમ્સા)
૫ હું અને યશોબાલા (હળવા	૨૧ ખેઝન મતીઝા (પ્રસંગ આલેખન)
લેખો, વિવેચનો, પ્રાસંગિક	૨૨ રનેહ રદન (મુસદ્દસ)
વાર્તાલાપો તથા કટાક્ષ	૨૩ મારી ઉર્વશી (ગીત અને
આલેખનનો સંગ્રહ)	શ્લોક યુગ્મોની કંડિકાઓવાળું
૬ નવાં ચેટક (એકાંકી નાટિકાઓ)	વિવિધ છંદોમાં વિહરતું પ્રેમકાવ્ય)
૭ મારી આવ્ય નાટિકા	૨૪ આભાર્ય દેહી (આર્યા અને
(રેડીઓ નાટિકાઓ)	શ્લોક યુગ્મોની કંડિકાઓમાં
૮ સાકરની પુતલી (વાર્તાસંગ્રહ)	કરુણ પ્રશરિત
૯ એક રાત્રિનો આનંદ (શિક્ષણીયર	૨૫ અંઝાપ્રવાત (મુખ્યમ્મસ)
પદ્ધતિનું પદ્યમય પાંચ અંકી	૨૬ યાદનામું (મસ્તવી)
સળંગ નાટક.)	૨૭ રહોનિકેત (વસંતતિલકાની
૧૦ રમરણાવશેષ (સંભારણા અને	સપ્તપદીઓમાં ખંડ કાવ્ય)
શોક પ્રશસ્તિઓનો સંગ્રહ)	૨૮ અટૂલી અનાર (પ્રસંગ કથા
૧૧ હૂઝતા ધાવ (ખાચણાં)	બ્લોકવર્સમાં)
૧૨ રૂપાધ્યાતે પતીલ (ખયામ	૨૯ ધન્દગ્ગળ (મુસદ્દસ)
પદ્ધતિની પરંતુ જુદા છંદમાં	૩૦ ધ્વનિત લહરી (સોનેટ)
ચોપાઇ જેવી રચનાઓ)	૩૧ વેલાછાની નજરકેદ (પદ્ય)
૧૩ ગુજરાતના ચારણો (પદ્યમાં)	૩૨ હરકરનનો હલવો (પદ્ય)
૧૪ વિરહ વિલાપ (પદ્યમાં)	

શ્રી પતીલ (શ્રી મગનલાલ બૂ પટેલ) ના

હવે પછી પ્રગટ થનારા પ્રકાશન

રાષ્ટ્રભાષામાં

૧ ચિત્રાલાપ	: કાવ્ય સંગ્રહ	૬ મહેશ ગિરીજા (ખંડ કાવ્ય) -૧
૨ યશોમુદ્રા	: સોનેટ સંગ્રહ	૭ મહેશ ગિરીજા ખંડ કાવ્ય -૨
૩ રોતા રાક્ષસ	: પદ્ય કથા	૮ બાહુકી દૂકી (શ્રાવ્ય નાટિકા)
	૧૨ ભાગમાં	In blank verse & songs.
૪ ભીમ હિડિંબા	: ખંડ કાવ્ય	૯ ખેતકા ધની (શ્રાવ્ય નાટિકા)
૫ અજનૈઘ્ન્ય	: કાવ્ય	In blank verse & songs

ગિદ્દ અને કારસીમાં

—કહેલ

૧ મેરી ગઝલો	૨ મદદ કાચુન	૩
-------------	-------------	---

અંગ્રેજી ભાષામાં

of Miss winnie

1 My Ormi songs (New odes in Gazal Form)	7 Monroem)	
2 Sun Rise (Early Poems)	8 (Ten Hymnes (Ormi songs)	
3 The Message Poem	9 Aurora Glimps (Sonnets)	
(Version of મેધદૂત of કાવિ)	10 Lament of Castlefig (Poems)	
In Blank verse	11 Ragini's Mother	} One Act Play inverse
4 Indra and Sachi	12 Suitor Assindo	
(A Love Poer of Standing	13 Bona fide Lover	
5 Gurjar Bar	14 Bossine & Fobbina	
worth es of kebribun		
6 Curic (s-y)		

હાદિંક શુભેચ્છા સહ

દીવ્ય ટ્રેડીંગ કોર્પોરેશન

મહાત્મા ગાંધી રોડ :

અંબાજી માતાના મંદિરની બાજુમાં

વડોદરા.

With Best Compliments From

CHAKRAVARTI ENGINEERING
WORKS

Precision job work of all
and repairing of machine parts
and Die work

Bahucharaji Road, Near Jakat Naka
BARODA-I

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

શાહ દલીચંદ ગુલાબચંદ

અનાજ કરીયાણાના વેપારી

ન્યુ દોડી રોડ

ફોન નં. ૬૩૫૫૭

વડોદરા

PHONE : 454089

SHANTILAL & CO.

Dealers in :

Iron, Hardware, Paints, Brush & Bldg. Materials.

Regd. Dealers : A. C. C. cement

Dadar, Market, Ranade Rd. DADAR (W. Rly),
Bombay 28 D. D.

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

દેવી પ્રીકર

ચીમની ભઠ્ઠાની ઇંટો અનાવનાર તથા વેચનાર

ઠેકાણું : સમા ગામના નાળા સામેના રસ્તે

(એન. પી. માર્કેટના)

મુ. પો. સમા જી. વડોદરા.

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

દામજીભાઈ દેવજીભાઈ પ્રજાપતિ

ચીમની ભઠ્ઠાની ઇંટો અનાવનાર તથા વેચનાર

ઠે સમા ગામના નાળા સામેના રસ્તે

મુ પો સમા જી. વડોદરા.

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

હેમાંંગ ડીપાર્ટમેન્ટલ સ્ટોર

કરીયાણા એન્ડ જનરલ મરચન્ડ)

આપની જરૂરીયાત વ્યાજબી ભાવે મેળવવાનું અન્યેડ સ્થળ

ક્રી હોમ ડીલીવરી

મેન્ટલ હોસ્પીટલ સામે, કારેલીયાગ, વડોદરા-૧.

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

યુનિવર્સીટી સ્ટેશનરી માર્ટ

નોટબુક, સ્ક્રૂલ તેમજ આંકિસ સ્ટેશનરી મેળવવાનું યોગ્ય સ્થળ

અમદાવાદી પોળ સામે

વડોદરા.

With Best Compliments

From—

JYOTI LIMITED

Manufacturers & Engineers

BARODA-3

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

દરેક પ્રકારના સ્વચ્છ અને સફાઈદાર છાપકામ માટે

ડાયમંડ પ્રિન્ટરી

શિવાગામ, કબીર સાહેબનું મંદિર,

વડોદરા.

લાલ કમુંબા નવ લીછએ રે;
પૃથ્વી ઉપર પગ ધસવા પડેરે,
તે ઘડી આવે મોઢે ફીણ હો લાલ;

લાલ કમુંબા નવ લીછએ રે. ૭.
જે કાઠ તજશે વસ્તુ કેદની રે,
રાછ યાશે શ્રી ભગવાન હો લાલ;

લાલ કમુંબા નવ લીછએ રે;
શિક્ષા સુંદર દલપતરામની રે,
સજ્જન સહુ કોઈ ધરને કાન હો લાલ;

લાલ કમુંબા નવ લીછએ રે. ૮.

ગરબી ૫ મી.

કેદ વિષે.—પરજીયા.

“છંદે માણીગર બંદહો”—એ રાગ.

કેદી સૈયર જોના કંધેડારે, તેનાં પૂરણ પાપ;
મનમાં ઉદાસી મટે નહીં, હારે તપે તનડામાં તાપ. કેદી. ૧
એવો દિસે અળખામણે રે, જાણે છપનેાં ટળેલ;
આડા બોલો અફીણીઓ, હારે એનાં ગાત્ર. ગળેલ. કેદી. ૨
એક ટકાની નહીં આખરે રે, પોંદયાં ચાઠાનો ચોર;
દહાડી દોરાય દરબારમાં, હારે પુઠે સોકાનો નોર. કેદી. ૩
અપોચિઓ ને ધણો આળસુરે, કાંતો ઉધે કાં ગાય;
રજવાની શક્તિ રહે નહીં, હારે રળ્યું રંડાનું ખાપ. કેદી. ૪
ખારેથી આવે બે બાકળોરે, હોણુ કેખાય હાલ;
ખૂણે હાળીને પડે ખાટલો, હારે જોરી છૈયાનો કાળ. કેદી. ૫
ખાળકને ખાવા નહીં ખાનરીરે, પીટમે પ્રગટે ઉદ્ધાદ;
છતે ધણીએ બળે છાંતડી, હારે વેઠે રંડાંપો રાંડ. કેદી. ૬
લાજ હીણુ લેખે નહીંરે, જરી તરણાથી તોલ;
તેવા અફીણુના તોરમાં, હારે બોલે જુઠેરા બોલ. કેદી. ૭
કોઈ કોઈ વખત ચાપ કેદથીરે, હૈયા કુટો હૈરાન;
તોય શિખ દલપતરામની, હારે ધારે ન કાન. કેદી. ૮

ગરબી ૬ ઠી.

“ઓધવલ સહેશો કહેજે શામને”—એ રાગ.

મા મુજને કેમ દીધીરે કેદી કંધને,
કાઠયાં શોધી કીયા જનમનાં વેરને;
જનમ સમે નવ આપ્યો મારા અંતને,
ગળથુંથીમાં યોળી ન પાથું ઝેરને. મા મુજને. ૧.

હજેરી નાંખીરે બળતી આગમાં,
ઉગરવાનો નથી હને ઉપાય જો;
ભોગવતું દુઃખ લખ્યુરે મારા ભાગમાં,
રજની દહાડા રડતાં વીતી જાય જો. મા મુજને. ૨.
આવરદા મારીરે અતિ લાંબી યદ્ધ,
ત્રાગ નહીં જો તોડયે તુડયો જાયજો;
કર્મતણી કુહાણીરે ક્યાં જાયે કહી,
છાંચ કૃપાની કૃપાવિષે સમાયજો. મા મુજને. ૩.
શું કરવું છવીને આ સંસારમાં,
હાયે મરે તો આત્મ હંસા થાયજો;
સાત જનમ પાથુંરે શોક અપારમાં,
પાર ન આવે કરતાં કરોડ ઉપાયજો. મા મુજને. ૪.
રમતું ને જમતું તો મુજને નવ ગમે,
માયે ઉઝ્યાં દુઃખનાં મોઢાં ઝાડજો;
એ દુઃખથી છોડાવે મુજને આ સમે,
પૂરણ માતું પરમેશ્વરનો પાડજો. મા મુજને. ૫.
કરી જનમ ધરણુંરે લાં સુખ પામણું,
આ અવસર તો એળે ગયો અવતારજો;
હૈયું કંઠણુ કરીને હિમ્મત રાખણું,
ભાગ્યે લખીયો દૈવે આ ભરતારજો. મા મુજને. ૬.
પાપ નથી કીધાં મેં આપડાં આપજો;
પ્રગટ્યાં આવી પેલા ભવનાં પાપજો;
લેખ લખ્યા દૈવે તે ટાળ્યા નવ રજો,
કર્મ કરે તે ન કરે માને આપજો. મા મુજને. ૭.
દિલમાં એમ સમજને દુઃખ ન માનતું,
રાખું રહેમાં કેના ઉપર રોષજો;
ભવ પેસે કીધાં તે ભોગથી છૂટતું,
દલપતના સ્વામીને ન દેજો દોષજો. મા મુજને. ૮.

ગરબી ૭ મી.

કેદીની સ્ત્રીના પાર મહિના. વાલાછના ગરબાનો રાગ.
૧ કારતક મહિને કેદી જોના કંધેરે સાહેલી,
આએ અળખાના દુઃખનો નાવે અંત; સાંભળ સાહેલી;
દિવસ ઘટે ને રજની મોટી અયોરે, સાહેલી;
આ કેદીની અળખાના કેમ દિનજનો; સાંભળ સાહેલી.
દિમાળાનો શીતળવાસુ વાયરે, સાહેલી;
આએ મહિના એવી રીતે કેમ જાય; સાંભળ સાહેલી.